

Kárpátaljai Hírmondó

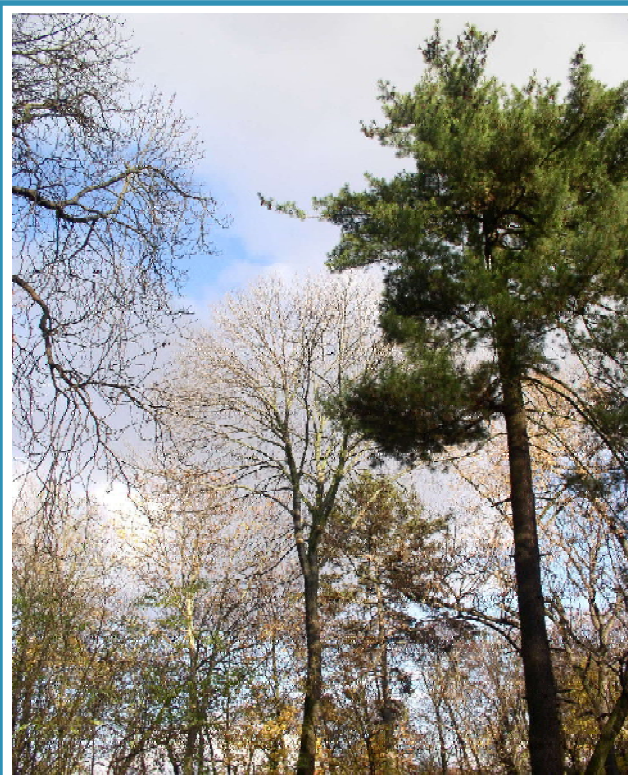
IX. évfolyam 4. szám, 2013. december

Weöres Sándor

Óév és újesztendő

Amint az őszt, a rezgő, nyugtalan
időszakot felváltja lassú tél
és mindent súlyosan lenyom, miként
hordóban eltett káposztát a kő:
a vérkeringés is megváltozik.

Mást gondolunk, másként eszmélkedünk,
és végig sem gondolt sejtéseink
szürkén rebbennek hűvös légen át,
mint fosztott gallyak közt veréb-csapat.
De fényesebb felhőket hord a szél,
kristály-metszésű villogó hadat
kemény kékségű mennybolton, melyet
tavasz, nyár, őszt még álmában se lát.
S a fázó lélek észre sem veszi,
hogy mennyivel derültebb, csöndesebb
most, mint virágok közt, vagy lomb alatt,
vagy víg szüretkor. Majd mind visszatér.

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola épülete

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

IX. évfolyam, 4. szám
2013. december

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.
Tel./fax: 06-1-267-0198
E-mail: karpataljaiszovetseg@t-online.hu

Felelős kiadó: Dr. Damjanovich Imre,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda
E-mail: magda.bereg@gmail.com

Főszerkesztő-helyettes:
Szemere Judit
E-mail: nagykica12@gmail.com

Szerkesztőbizottság:
Dr. Pomogáts Béla, Dupka György,
Szöllősy Tibor, Zubánics László,
Molnár Bertalan, Schober Ottó.

Gazdasági felelős:
Kovács Gyöngyi Zsuzsanna

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.

Lapengedély száma: 2.9/1414-1/2006
HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
450 példányban.

E lapszám megjelenését
a Kárpátaljai Szövetség
finanszírozta.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlé-
sének és szerkesztésének jogát fenntartjuk,
azok recenzálását, visszaadását, levélben tör-
ténő megválaszolását, valamint más szerve-
zetekhez, intézményekhez való továbbítását
nem vállaljuk. A publikációkban közölt té-
nyekért és véleményekért minden esetben a
szerző viseli a felelősséget. A szerkesztő-
ség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt
publikációkkal.

A tartalomról

Vers mindenkinek. Ady Endre: Karácsony	3
Szervezeti élet. Levél a tagtársakhoz	4
Kitüntették Dr. Báthory Katalint, szövetségünk egykori főtítkárárt.	
Emlékezni szükséges	5
Ez történt. Megújult a Kajdy-kúria. Értékmentés a Kárpát-medencében	6
Rendezvények a Magyarok Kijevi Egyesületében	7
Mementó. Az aradi vértanúkra emlékeztek Kárpátalján. Méltatták az 1956-os forradalom évfordulóját	8
Múltbanéző. Nemzetközi emlékkonferencia az Európa–Magyar Házban.	
Kerekasztal-beszélgetés a Szabad Európa Rádió történetéről	9
Hitélet. Karácsony – A jászol körül. Radvánszky Ferenc prédikációja	10
Hírek, események. Évfordulókat méltattak az Ungvári Nemzeti Egyetemen	12
Határok nélkül. Jótékonyági est Budaörsön	13
Közös dolgaink. Könyvek... Noé bárkájában? Interjú egy falusi könyvtárossal	14
Hűszéves a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége	15
Népszerű tudomány. Az injekciós fecskendő története	16
Örökségünk. Beregszász 950 éves	18
Régi pompájában az egykori Magyar Királyi Törvényház	19
Kultúrtáj. VII. Együtt íróttábor. Hollósy-galériát avattak Técsőn	21
KIMAK-kollázs. Rendezvények a Polgárok Házában	22
Vendégségben Nyíregyházán. Magurszky Norbert tárlatai	23
Emlékezzünk régiekről. Az Árpád-ház és a Kijevi Rusz dinasztikus kapcsolatai	24
Naptárunk. Idén lenne 80 éves Páskándy Géza	26
Könyvespolc. Kárpátalja... magyar szemmel	27
Lapozó. A legek országa (Új Magyar Képes Újság, Eszék)	28
Trükkök, hamisságok (Magyar Szó, Újvidék)	29
Irodalom. Adventi románc. Weinrauch Katalin novellája	30
Szepesi Attila: Boszorkánykör	33
Korkép. Szöllősy Tibor és Schober Ottó írásai	34
Szemelvények kárpátaljai eseményekből	36
Képzőművészet. Alkotótáborok, kiállítások Kárpátalján	39
A Kárpátaljai Hírmondó galériája. Katarzisosok, kötődések, kulcsszavak	40

Címlapfotók: Molnár Bertalan

Köszönjük a támogatást!

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége hálás köszönetét fejezi ki mindazon tagtár-
saknak, akik a 2013. év folyamán felajánlásaikkal támogatták a szövetség tevé-
kenységét.

Hálások vagyunk szerzőinknek, akik tiszteletdíjukat felajánlották a lapkiadás
költségeinek fedezésére.

Tisztelettel:

a Kárpátaljai Szövetség elnöksége
a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőbizottsága

*A Kárpátaljai Szövetség
elnöksége
áldott karácsonyi ünnepeket,
sikerekben gazdag új esztendőt
kíván a Szövetség tagjainak és
a Kárpátaljai Hírmondó
minden kedves olvasójának!*

Örökkék ég a felhők mögött

(Vallomás helyett hitvallás)

Az első könyvem első oldalára a „soha-meg-nem-elégedés” himnuszát írtam be. Nincs jogom hát panaszkodni, ha ma is elégedetlenül futok még, sokat szerettem, sokat el is dobtam, egy vállrándítással, gesztusaim idegesek voltak és türelmetlenek, soha le nem ültem egy pillanatra sem, gazdagságomban szegénynek éreztem magamat és fáradtságomban nyughatatlannak, nemcsak a könyvemben, homlokomra is fel van írva a „soha-meg-nem-elégedés”. Futottam hősen, szüntelen, lélekzetlen, olykor szinte elbukni látszottam, s hasonlítottam ahhoz a fához, melynek koronáját földig csapja a szél... Mi tart fönn, mi a gyökér, amely nem szakad el, melyelpusztíthatatlan táplál valami kimeríthetetlen erővel? „A hit az élet ereje, az ember, ha egyszer él, akkor valamiben hisz. Ha nem hinné, hogy valamiért élnie kell, akkor nem élne.” Ezek a szavak, Tolsztoj szavai, járnak az eszemben, s vizsgálom, mit hiszek? Óh örökkék ég minden felhők mögött, kiirthatatlan optimizmus!

Hiszek abban, hogy élni érdemes. Talán nincsen célja és értelme, mert „cél és értelem” emberi fogalmak: a világnak nincs rájuk szüksége. A világ több mint minden emberi, hiszek a világban, mert eszem el nem éri.

S mégis hiszek, az észben, hogy ameddig ér, hűséges szolgálja annak a Valaminek, amit el nem ér... Építse életünket, s ahogy egy vers jobb lesz és nem rosszabb, ha az ész építi (csak ott álljon az építész mögött a gazda is!) – akként legyen már egyszer jobb életünk. Esztelen iszonyokon ment át Európa (esztelen volt az én életem is): jöjjön most már az Ész!

En hiszek a harcban, az ész harcában a vak erők ellen, melyek, a világ vak erői, vagy az én lelkem csüggedései és indulatai. Igaz, ezek a vak erők hozzátartoznak ahhoz a minden észnél magasabb Valamihez, amiben végre is meg kell nyugodnom, de a harc is hozzátartozik, s az is, hogy eszem a saját törvényeit kövesse, s aszerint vezessen. Magunk is része vagyunk talán a vak erőknek, de ezt bízzuk csak a vak erőkre.

Vallom azonban a bölcsességet is: harcom nem megy túl a józanság vonalán: magamban is érzem, ami ellen küzdök, s tudom, hogy minden rombolás engem rombol. Nem is rombolni akarok, inkább építeni: az ész halkán hasson a tényekre, mint a delej: nem ellensége az erőknek, hanem egy erő a többi közt, együtt építve velük. Az erők a múlt, az ész a jövő: egymásba kapaszkodó fogaskerék.

Magyar vagyok: lelkem, érzésem örökséget kapott, melyet nem dobok el: a világot nem szegényíteni kell, hanem gazdagítani. Hogy szolgálhatom az emberiséget, ha meg nem örök magamban minden szint, minden kincset, ami az emberiséget gazdagíthatja? A magyarság színét, a magyarság kincsét! De mily balga volnék, ha ugyanakkor más szint, más kincset el akarnék venni vagy meggyengíteni!

En hiszek a testvériségben, a színek együtt adják ki a képet, a hangok együtt adják a koncertet. Nemzet ne a nemzet ellen harcoljon, hanem az ellen, ami minden nemzet nagy veszélye: az elnyomás és a rombolás szelleme ellen! Micsoda leckét kaptunk ebből éppen mi, magyarok! És micsoda hiba, másnak tenni, amit magunknak nem kívánunk – holott már avval, hogy másnak megtettük, ajtót nyitottunk neki, hogy velünk is megtörténhessék.

En katolikus vagyok, azaz hiszek a nemzeteken felülálló, egész világnak szóló, katolikus igazságban! Más szóval: hiszek az igazságban, mely túl van a politikán, életünk helyi és pillanatnyi szükségletein: az én egyházam nem nemzeti egyház! Nem vagyok puritán: az én üdvösségemnek nem elégséges az, ami szükséges: ami itt és most szükséges.

Hiszek a feleslegben. Abban, mi túl van családon és fajon, abban, ami túl van a meszelt falakon. Elvégre lehet élni meszelt falak közt is, de ez nem katolikus élet. A fal véd, de zár is. En képeket akarok látni a falakon, hogy újra kinyissák elem a világot...

Hiszek a művészetben, mely kinyitja elénk a világot, mely kiröpít a pontból és a pillanatból, mely katolikussá és a kozmosz polgárává avat, l'art pour l'art ez, és mégsem l'art pour l'art: mert éppen az, hogy nem helyi és pillanatnyi célért harcol, éppen az teszi egy nagyobb ügynek harcosává. Hiszek a művészetben, mely nem tagad meg semmit, sem a l'art pour l'art-ot, sem a naturalizmust, de túlnő mindeniken, mert nem rabja semminek. Hiszem, hogy érdemes...

Hiszek a lélekben, mely szereti a világot, annyira szereti, hogy újra csinálja, annyira szereti, hogy meg sem elégszik vele. Ha érdemes a világ, érdemes szeretni is, érdemes másolni, érdemes a fantáziának folytatni is. Hiszek az alkotásban, mely a lélek nyelve, nem mindenkié, csak a magasabb lelkeké, mint a nyelv sem minden állaté. Hiszek a munkában...

Calepa ta cala. Ami szép, az nehéz: az anyag ellenáll, s az én lelkem csüggedései és indulatai. Hiszem, hogy ez a nehézség is hozzátartozik a szépséghez, mint a harc és szenvedés a világhoz. Hiszek a harcban, mely szüli a vágyat a békére.

S hiszek a békében. Hiszek a harmóniában, melyre vágy a lélek, a szépségben, melyért kiáltoz az anyag, a szeretetben, melyért pednek a népek. Hiszek a nehézben, hogy nem lehetetlen! Ha nem hinnék benne, magam tenném lehetetlenné. Oly bűn, melyre nincsen fölöldözés. Csak a hit teheti lehetségessé.

Ember vagyok, s hiszek az emberben. Nem is az emberben. Az ember vakon botorkál, de a világ nyitja és súgja útjait. Az ember primitív lény, de az állat még primitívebb. Nem állatot kívánok, nem is embert! Többet!

S ha néha elfáradok s az állatot és anyagot irigylem: ez nem hitem megtörése, csak erőm, mely nem semmi, de nem minden. Derék erő, s majd megnyugszik egyszer, de nem fog el. Hiszem... Nyugodt kincscé lesz és örök haszonná.

Vers mindenkinek

Ady Endre

Karácsony

1.

Harang csendül,
Ének zendül,
Messze zsong a hálaének,
Az én kedves kis falumban
Karácsonykor
Magába száll minden lélek.

Minden ember
Szeretettel
Borul földre imádkozni,
Az én kedves kis falumba
A Messiás
Boldogságot szokott hozni.

A templomba
Hosszu sorba
Indulnak el ifjak, vének,
Az én kedves kis falumban
Hálát adnak
A magasság Istenének.

Mintha itt lenn
A nagy Isten
Szent kegyelme sugna, szállna,
Az én kedves, kis falumban
Minden szívben
Csak szeretet lakik máma.

2.

Bántja lelkem a nagy város
Durva zaja,
De jó volna ünnepelni
Odahaza.
De jó volna tiszta szívből
– Ugy mint régen –
Fohászkodni,
De jó volna megnyugodni.

De jó volna mindent, mindent,
Elfeledni,
De jó volna játszadozó
Gyermek lenni.
Igaz hittel, gyermek szívvel
A világgal
Kibékülni,
Szeretetlen üdvözülni.

3.

Ha ez a szép rege
Igaz hitté válna,
Oh, de nagy boldogság
Szállna a világra.
Ez a gyarló ember
Ember lenne újra,
Talizmánja lenne
A szomorú utra.
Golgota nem volna
Ez a földi élet,
Egy erő hatná át
A nagy mindenséget,
Nem volna más vallás,
Nem volna csak ennyi:
Imádni az Istent
És egymást szeretni...
Karácsonyi rege,
Ha valóra válna,
Igazi boldogság
Szállna a világra...

Tisztelt Tagtársunk és Előfizetőnk!

Mindenekelőtt boldog új esztendőt kívánunk békességben, erőben, egészségben.

Örülünk, hogy tevékenységünket összetartó közösség támogatja, amelyről rendezvényeinken és különösen a hagyományos balatonföldvári találkozókra évről évre meggyőződhetünk.

Öszintén köszönjük anyagi támogatásukat, amelyek révén meg tudjuk valósítani, hogy szövetségünk hidat képezzen a szülőföldön maradt és az anyaországban élő kárpátaljaiak között.

Tisztelettel kérjük Önöket, hogy a jelen levelünkhöz mellékelt készpénz átutalási megbízáson (csekken) a Kárpátaljai Hírmondó című folyóirat 2014. évre szóló 3000 Ft-os előfizetési díját, valamint a 2014. évi tagdíjukat, (ami évi 1000 Ft, illetve nyugdíjasoknak 600 Ft) és az esetleges támogatásukat az OTP bankfiókban fizessék be. A befizetésnél okvetlenül szíveskedjenek közölni a befizetés jogcímét: Pl.: Tagdíj: 1000 Ft Újság: 3000 Ft, Támogatás: 1000 Ft. Ez megkönnyíti a nyilvántartást és a könyvelést.

Ha anyagi helyzetük nem teszi lehetővé, hogy tagdíjat fizessenek, de tagságukat és a Szövetséggel való kapcsolatukat fenn szeretnék tartani, kérjük, erről is értesítsenek bennünket írásban, telefonon vagy e-mail-ben.

A gyors elérhetőség érdekében szeretnénk a nyilvántartásunkat az e-mail címmel kiegészíteni. Ezt azért kérjük, hogy tagságunkról pontos nyilvántartást vezethessünk és a fontos eseményekről levélben értesíthessük Önöket. Ehhez elengedhetetlenül szükséges az is, hogy a lakhelyük megváltoztatásakor nekünk is küldjék meg új lakcímüket, telefonszámukat. Nagyon sokan eddig is eleget tettek e kéréseknek, nekik megköszönjük a segítségét. Azokat a tagjainkat pedig, akik eddig megfélekeztek e fontos szervezési kérdésekről, arra kérjük, segítsék a munkánkat e téren is.

Programunk teljesítéséhez nagy segítséget nyújt a személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlása a Szövetségnek, ezért változatlanul számítunk arra, hogy minket tekintenek kedvezményezettnek. Akik már nem adóznak, azokat arra kérjük, hogy családtagjaik, barátaik, ismerőseik figyelmét hívják fel tevékenységünkre, annak érdekében, hogy az adójuk 1%-át a Kárpátaljai Szövetség részére ajánlhassák fel.

Adószámunk: 18046629-1-41, Kárpátaljai Szövetség

A 2014. évi közgyűlést várhatóan májusban hívjuk össze, de erről külön levélben értesítjük Önt.

Munkánkban – lehetőségeinkhez képest – igyekszünk felhasználni a híradástechnika korszerű eszközeit, ezért a kapcsolattartás megkönnyítése érdekében közöljük elérhetőségeinket: Telefon és fax is: (36) 1 267-01-98; (36) 3 030-342; 06-70-317-35-38.

E-mail: karpataljaizsovetseg@t-online.hu

Honlap: www.kszegalnet.hu

Tevékenységünkről a Kárpátaljai Szövetség facebook oldalán is értesülhetnek.

Számlaszámunk: OTP 1171 1034-20834951-00000000

Nemzetközi számlaszám:

(IBAN) HU37 1171 1034 2083 4951 0000 0000

BIC (SWIFT) KÓD OTPVHUB

Tisztelettel:

a Kárpátaljai Szövetség elnöksége

Kérjük, támogassák programjainkat!

Tisztelettel kérjük az Ungvidékről elszármazott tagtársakat, hogy adományaikkal támogassák a Bercsényi Miklós Alapítvány programjait. Ezt oly módon tehetik meg, hogy a felajánlott összeget a Kárpátaljai Szövetség számlájára utalják át, a Közleményben pedig jelzik, hogy a Bercsényi Miklós Alapítvány programjainak támogatására.

Köszönettel és tisztelettel:

*Zólyominé Vékássy Ilona,
a Bercsényi Miklós Alapítvány kuratóriumának elnöke*

Küzdelmük nem volt hiábavaló

Rétvári Bence államtitkár mondott beszédet a Műgyetemen azon az ünnepségen, amelyen az egybegyűltek az 1956-os forradalom évfordulóját méltatták.

Bóna Zoltán, a pozsonyi Diákhálózat elnöke arra emlékeztette az ünnepség résztvevőit, hogy az 1956-ban a Műgyetem aulájában összegyűlt fiatalok nem féltek kimondani és megtenni azt, amit a magyar társadalom gondolt.

Az ünnepségen a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetést vette át Kellner Lajos, aki még mindig őrzi saját tulajdonú, 1956 októberéből menekített eredeti lyukas zászlóját. 1956 októberében a honvédség civil műszaki oktatójaként kapcsolódott be a szabadságharcba, november közepén hagyta el az országot. Az egykori szabadságharcos még élő bajtársai nevében is köszönetet mondott, és úgy fogalmazott: megcselekedték, amit megkövetelt a haza.

Az idei ünnepséget zenés irodalmi műsor is színesítette.

A megemlékezést az egyetem hősi halottainak emléktáblája előtti tisztelegés zárta. Az aulában található '56-os emléktáblánál koszorút helyezett el Rétvári Bence államtitkár, Sólyom László volt köztársasági elnök, Kónya István, a Kúria elnökhelyettese, Hoffmann Tamás, a XI. kerület polgármestere. Az egykori hallgatók és oktatók nevében Hajtós Ödön, a Műgyetem 1956 Alapítvány és Halzl József, a Rákóczi Szövetség elnöke, míg az egyetem jelenlegi hallgatói és oktatói nevében Péceli Gábor rektor tisztelegett az emléktábla előtt.

A Műgyetem kertjében található 1956-os emléktáblánál is néma főhajrással emlékeztek a résztvevők.

A rendezvény előtt a műgyetemi rakparton található 1956-os emlékműnél csendes gyertyagyújtást tartottak. Az ünnepséget követően a résztvevők meg-

tették az 57 évvel ezelőtt a műgyetemisták által végigjárt, a Bem térig vezető utat. A Bem téren az 1956-os forradalom és szabadságharc kirobbanásának 57. évfordulója alkalmából a Rákóczi Szövetség szervezésében tartott megemlékezésen a társadalmi szervezetek koszorúkat helyeztek el a Bem-szobornál. A Kárpátaljai Szövetség nevében Dr. Damjanovich Imre elnök és Szabóné Badik Dolóresz elnökségi tag koszorúzott.

Forrás: www.bmr.hu

Fotó: Szabó Gábor

Gratulálunk!

Áder János köztársasági elnök augusztus 20-án küszöbén a **Magyar Érdemrend Lovagkeresztje** kitüntetés adományozta **Dr. Báthory Katalin** vegyészmérnöknek, a Földmérő és Talajvizsgáló

Vállalat nyugalmazott főmunkatársának a műszaki tudományok, a környezetvédelem és a szabványosítás területén végzett több évtizedes munkásságáért és a határokon átvívelő nemzetpolitikai tevékenysége elismeréséért.

Dr. Báthory Katalin a Kárpátaljai Szövetség főtítkáráként is gyümölcsöző munkát végzett, az utóbbi időben pedig tanácsaival segíti szövetségünk működését.

Öszintén gratulálunk a magas kitüntetéshez, tagságunk nevében is erőt, egészséget, kívánunk számára!

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége

Köszönet az 1 százalékért!

A hatályos törvények lehetővé teszik, hogy az adózó magyar állampolgárok adójuk 1%-ával támogassák a civil közhasznú szervezetek munkáját.

A 2012. évi adó 1 százalékából befolyt összeget a Kárpátaljai Szövetség folyóiratunk, a Kárpátaljai Hírmondó megjelentetésére fordította.

Köszönjük a segítséget minden tagtársunknak! Lehetőség szerint segítsenek abban is, hogy újabb támogatók ajánlják fel adójuk 1 százalékát!

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége

Segítséget kérünk!

A beregszászi Püspökiné Kiss Magdolna a Kárpátaljai Hírmondó első lapszámától kezdve folyóiratunk korrektora. Rendkívül fontos feladatot lát el, hiszen ő az, aki észreveszi a bosszantó helyesírási hibákat. A betegség nem válogat: sajnos kollégánkat is utolérte a mindenki által rettegett kór, daganatot diagnosztizáltak nála. Gyógykezelése nagyon sokba kerül, a hatalmas összeget sem családtagjai, sem rokonai, sem barátai nem tudják már előteremteni. Utolsó lehetőségként fordulunk a Kárpátaljai Hírmondó olvasóihoz. Arra kérjük Önöket, hogy aki pénzt tud felajánlani Magdi gyógykezelésének támogatására, adományát a Budai Miklós nevére az OTP Bank Nyrt.-nél vezetett 11773119-00490157 számlaszámra utalja át. A Közlemény rovatban, kérjük, jelezze: Püspöki Magdolna gyógykezelésére.

Köszönjük a segítséget!

A Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőbizottsága

EMLÉKEZNI SZÜKSÉGES

Az őszi emlékezések időszaka. Nekünk, magyaroknak van mire emlékeznünk. Mindenszentek és halottak napja mellett ősszel három gyászos évfordulónk is van: október 6., október 23. és a sztálini terror áldozatainak emléknapja, amely első sorban minket, kárpátaljakait érint.

Idén november 8-án Budapesten az Országház Felsőházi Termében emlékeztek az 1944 novemberében kezdődött gyászos kárpátaljai eseményekre. A rendezvényen részt vett és beszédet mondott Kövér László, az Országgyűlés elnöke, Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes, Berényi József, a felvidéki Magyar Közösség Pártja elnöke, Kovács Miklós, a KMKSZ elnöke, Molnár D. Erzsébet kárpátaljai történész, Gulácsy Lajos nyugalmazott református püspök, Potápi Árpád János, a Nemzeti Összetartozás Bizottság elnöke és Orbán Melinda történelem szakos egyetemi hallgató. Valamennyien Kárpátalja magyar lakosságának a szovjet hatalom által okozott szenvedéseire, megpróbáltatásaira emlékeztek.

Kárpátalja elfoglalása után a 4. Ukrán Front parancsnoksága a kapott utasítások értelmében megkezdte a magyar és német ajkú férfilakosság letartóztatását és lágerrekbe hurcolását 18-tól 50 éves korig. Fegyveres katonák kísérték menetoszlopokban gyalogoltatták őket a gyűjtőhelyekre hidegben, étlen-szomjan. A következmények ismertek: ártatlan emberek ezreinek pusztulása betegségtől, túlhajszolt munkától, kegyetlen bánásmódtól, mostohánál is mostohább körülmények között. Ezt jelentette a „málenkij robot” és a gulág. Így kezdődött a „felszabadulás”.

A folytatás sem volt különb. Városainkban és falvainkban letartóztatások, megfélemlítések, az emberek javainak elkobzása következett. Az új hatalom bíróságai nagyon könnyen osztogatták a huszonöt éves börtönbüntetéseket papoknak, volt hivatalnokoknak, kuláknak nyilvánított falusi gazdáknak és mindenkinek, akit a nép elenségeinek nyilvánítottak. Örülhetett, aki élve megúszta.

A felszólalók között Gulácsy Lajos nyugalmazott püspök úr volt az, aki maga is megtapasztalta a keserű lágersorsot. Hét és fél évet töltött munkatáborban Kazahsztánban sok magyar rabtársával együtt. A ma 88 éves, törekeny testalkatú lelkész visszaemlékezése nagy hatással volt az egybe-

gyűltekre. Nem a borzalmakat idézte, pedig életük, egészségük komoly veszélyben volt, hanem az összefogás alkalmait elevenítette fel. Egyszer, összeszedve minden bátorságukat, elmentek a táborparancsnokhoz kérni, hogy javítsanak valamit a kosztón, legalább egy kicsivel többet adjanak, mert nem bírják a megerőltető munkát. Erre az volt a válasz, hogy nem jóllakni vitték őket oda, hanem meghalni. A Jóistenbe és a szabadulásba vetett hitük ennek ellenére nem tört meg, abból merítették erőt az embertelen körülmények elviseléséhez és a túléléshez. Elviselték, amit el kellett viselniük, nem adták fel, nem haltak meg. Viszont meghalt Sztálin és azzal ütött a szabadulás órája. Nemsokára hazajöhettek.

A politikai fordulatok úgy hozták, hogy a püspök úr évek múlva ellátogathatott Magyarországra és felkereste egyik rabtársát. A család nagy szeretettel fogadta és a feleség örömmel mesélte, hogy a korábban rabiátus természetű ura a lágerben megjavult. Sztálin egy ördögöt vitt el és egy angyalt engedett haza. Ez is bizonyítja – mondta –, hogy a megpróbáltatás nem Isten büntetése, hanem nevelő szándéka.

Az ünnepség résztvevői között sok fiatal is volt. Kárpátaljáról iskolások, egyetemisták jöttek. Szentendréről a Ferences Gimnázium tanulói. Megilletődve nézegették az Országház belsejét, a hallottak pedig nagy hatással voltak rájuk.

A rendezvényt kulturális műsor színesítette. Zene, énekek, versek hangzottak el a Credo együttes és a ráti Szent Mihály Gyermekotthon kórusának előadásában. A rendezvény narrátora Vass Magdolna, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház művésznője volt. A megemlékezés után Kövér László házelnök állófogadást adott. Ismerkedésre, beszélgetésekre is jutott idő, amelyek bizonyára az interneten folytatódhatnak majd.

G. G.

A képen (az előtérben): Dr. Damjanovich Imre, a Kárpátaljai Szövetség elnöke, Szabóné Badik Dolóresz és Gortvay Gábor elnökségi tagok a rendezvényen.

Megújult a Kajdy-kúria

Az 1804-ben késő barokk stílusban épült mezőgecei Kajdy-kúria, amely a polgármesteri hivatalnak ad otthont, a település legrégebbi épülete. Építtetői a helyi földbirtokos, Kajdy Lajos és felesége, Ludányi Bay Teréz voltak. Az épületnek a magyar kormány támogatásával történt külső felújítására több lépésben került sor. A munkálatokat a Teleki László Alapítvány munkatársai koordinálták, a kivitelezést a kárpátaljai Stark István építész és csapata végezte. A szakemberek Káldi Gyula budapesti építészmérnök tervei alapján dolgoztak, és az eredeti állapot visszaállítására törekedtek.

A műemlék jellegű épület átadására november 9-én került sor. Az ünnepségen részt vett Németh Zsolt, Magyarország Külügyminisztériumának parlamenti államtitkára, Répás Zsuzsanna nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkár, Bayer Mihály, Magyarország kijevei nagykövete, Tóth István, a Beregszászi Magyar Konzulátus főkonzulja, dr. Diószegi László, a

Teleki László Alapítvány igazgatója, Káldi Gyula építész, a történelmi egyházak képviselői, valamint a kárpátaljai és a magyarországi közélet neves személyiségei.

Ünnepi köszöntőjében Németh Zsolt hangsúlyozta: a most újra teljes pompájában előttünk álló épület olyan érték, amely nemcsak a múlt jelképe, hanem a jövő ígéretét is magában hordozza. Ennek a jövőnek biztosítéka lehet, hogy Mezőgecseben olyan emberek élnek, akik szintén fontosnak tartják a múlt emlékeinek megőrzését, a hagyományok ápolását, ezért ők maguk is hozzájárultak a kúria helyreállítási költségeihez.

Dr. Diószegi László röviden ismertette a Teleki László Alapítvány tevékenységét. Elmondta: a kúria három évvel ezelőtt megkezdett felújítási munkálatai a 2011-ben útjára indított Örökségvédelmi Program keretében kaphattak magyarországi anyagi támogatást.

Mester András, Mezőgece polgármestere köszönetet mondott mindenkinek, aki hozzájárult ahhoz, hogy a Kajdy-kúria vidékünk egyik

gyöngyszemévé válhatott.

Zán Fábán Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke és Demkó Ferenc, a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye Beregszászi Esperesi Kerületének esperese Isten áldását kérték az épületre és jelenlétükre.

Az ünnepségen a helyi kultúrház néptáncosai magyar népi táncokat adtak elő.

Egy héttel később a felújított épület előtt felavatták Kárpátalja első trianoni emlékparkját.

Az ünnepségen Kovács Dezső, a park megálmodója az emlékhely szimbolikus jelentéseiről is beszélt: „Helyt kapott Nagy-Magyarország sziluettje és a hármashalom, amely azt jelképezi, hogy a trianoni döntés ellenére a Kárpát-hazára egységes egészként kell tekinteni; a hármashalom közepén pedig életfa áll, amely jelzi, hogy a magyarság él. Az életfa mögé országzászlót állítottunk, ez az I. bécsi döntésre emlékeztet bennünket.” A felszólaló köszönetet mondott a támogatóknak, akik nagylelkű adományai nélkül nem valósulhatott volna meg az emlékhely.

Az ünnepségen igei köszöntőt mon-

dott Dávid Árpád református lelképásztor, aki az emlékezés fontosságát húzta alá egy bibliai párhuzammal.

Ezután Mester András, Mezőgece polgármestere szólt a megjelentekhez. Elmondta: reméli, azzal, hogy otthon adtak az első kárpátaljai Trianon-emlékhelynek, példával szolgálnak majd a többi magyarlakta községnek.

A rendezvényen ünnepi beszédet mondott Szávay István országgyűlési képviselő, aki köszönetet mondott Mezőgece polgárainak, amiért a trianoni diktátum után közel egy évszázaddal is voltak elég bátrak és erősek ahhoz, hogy Trianon-parkot létesítsenek.

Az ünnepség a Szózat elénekzésével zárult.

Sz. J.

Értékmentés a Kárpát-medencében

November 9-én *Megújuló épített örökségünk – Értékmentés a Kárpát-medencében* címmel tárlat nyílt a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán.

A kiállítás az 1999-ben a magyar kormány kezdeményezésére életre hívott, de egy időre megszakított, majd 2012-ben újra elindított a „Határon túli magyar kulturális örökség megóvása” c. program eredményeit mutatja be a Kárpát-medencében található magyar vonatkozású épített örökségek felújítása és megóvása során készült fotódokumentációkkal, műtárgymásolatokkal, a nagyszabású munka eredményeit, céljait ismertető anyagokkal.

A tárlat ünnepélyes megnyitóján Kész Barnabás, az intézmény történelem és néprajz szakos tanára köszöntötte a megjelenteket. Szólt arról a háttér munkáról, amelynek köszönhetően a kiállítás létrejöhett, majd az épített műemlékek fontosságát taglalta. Emlékeztetett arra, hogy a közelmúlt természeti csapásai során, például árvizeknél, rengeteg értékes műemlék és lakóház semmisült vagy rongálódott meg. Ezzel kapcsolatban kiemelte, hogy 1999-ben indult a magyar kormány egyik legsikeresebb támogatási programja a „Határainkon túli magyar vonatkozású épített örökség megóvása és felújítása”, amely az épített örökség megóvásával a szellemi örökség továbbadását, a magyar közösségek életben maradását segítette. A lebonyolítással megbízott Teleki László Alapítványa Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának költségvetéséből 1999 és 2006 között mintegy 1,2 milliárd forintot fordíthatott a határon túli magyar műemlékek megmentésére.

Ezt követően Káldi Gyula magyarországi építészmérnök, a kiállítás szakmai tanácsadója tartott tárlatvezetést. A szakember részletezte az exponátumok által bemutatott műemlékek történeti vonatkozásait és műemlékvédelmi jelentőségét.

A rendezvényen jelen volt Varga Sándor viski mester is, aki a zsinidékészítés technikáját szemléltette hagyományos eszközök használatával.

Tudósítónk

Beregszászi gimnazisták sikere

November 23-án a Rákóczi Szövetség Nyíregyházi Szervezete az Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium dísztermében a szövetség nyíregyházi és beregszászi ifjúsági szervezetei számára vetélkedőt rendezett, amelyen az Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium és a Szent Imre Katolikus Gimnázium két-két csapata vett részt, míg Beregszászt a Bethlen Gábor gimnázium három diákja képviselte.

Dalmay Árpád, a nyíregyházi szervezet elnöke elmondta: ez a szabadságharc kezdete 310. évfordulójának szentelt megemlékezéseik utolsó rendezvénye. Az év folyamán a szervezet képviselői részt vettek és koszorúztak a borsi, a beregszászi és a majtényi megemlékezéseken, Nyíregyházán pedig a Nagyságos Fejedelem születésének napján a Rákóczi-utcanévtáblánál tartottak ünnepséget.

A dr. Takács Péter zsűrielnök vezette vetélkedőn a beregszásziak győztek, második helyen a Kossuth-gimnázium, harmadikon pedig a Szent Imre gimnázium csapata végzett.

Tudósítók

Kiss Ferencre emlékeztek

November 16-án a Héttorony Fesztivál programsorozatának részeként a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán születésének 85. évfordulója alkalmából Kiss Ferencre emlékeztek. A rendezvényen ünnepélyes keretek között felavatták a Tiszapéterfalván született irodalomtörténész domborművét. Alkotója Rieger Tibor szobrászművész.

Rendezvények a Magyarok Kijevi Egyesületében

*A közelmúltban az Ukrajnában is népszerű Liszt Ferenc zeneszerző tiszteletére a kijevi magyar nagykövetség immár harmadszor szervezett emlékestet, amelyen Balog József zongoraművész adott hangversenyt Ukrajna Nemzeti Filharmóniájának koncerttermében. Ezt megelőzően a kelet-ukrajnai Dnyipropetrovszkban is fellépett a magyar zongoraművész. Programjában Liszt-művek és -átiratok szerepeltek, illetve áriák és dalok Wagner és Verdi emlékére.

*Október 22-én a Magyarok Kijevi Egyesületének szervezésében koszorúzással egybekötött megemlékezésre került sor Liszt Ferenc kijevi emléktáblájánál.

*Református istentiszteletet tartottak a kijevi Szent Katalin evangélikus templomban, amelyen a kijevi magyar gyülekezet tagjai vettek részt.

*Október 24-én az 1956-os forradalom és szabadságharc évfordulóján a kijevi Magyar Dombon (Uhorska hora) a honfoglalási emlékműnél hagyományos ünnepi megemlékezésre és koszorúzásra került sor. Este ünnepi fogadást adtak Magyarországi Kijevi Nagykövetségén, amelyre a helyi magyarság jeles képviselőit is meghívták.

Beregszászban vendégszerepelt a La Caffettiera Stioppeta

A beregszászi római katolikus plébániatemplomban vendégszerepelt a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Olasz Tanszékének kórusa. A jótékonysági hangversenyen 20. és 21. századi magyar szerzők egyházi művei, valamint Weöres Sándor verseire írt kórusművek hangzottak el.

A kárpátaljai vendégszereplés a Beregszászból elszármazott, jelenleg Budapesten élő Kovács Renáta kórustag ötleteként valósult meg. Atagok többsége első alkalommal járt Kárpátalján.

A fiatalok négy napot töltöttek Beregszászban, ahol a helyi cserkészházban kaptak szállást. A templomi szereplés mellett látogatást tettek többek között a Beregszászi 4. Sz. Kossuth Lajos Középiskolában, ahol egy rendhagyó énekóra keretében a diákok betekintést nyerhettek a vezénylés rejtelmeibe.

Murányi Eszter karvezető elmondta, hogy szép élményekkel gazdagodva térnek haza, és a jövőben is szívesen jönnek majd Kárpátaljára.

Bernár

Kárpátaljára látogatott a magyar nagykövet

Bayer Mihály, Magyarország Ukrajnába akkreditált nagykövete október 14–15-én kétnapos látogatást tett Kárpátalján, amelynek keretében egyházi és civil szervezetek, tanintézmények vezetőivel, üzletemberekkel is találkozott. Előadást tartott az Ungvári Nemzeti Egyetemen és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. Bayer Mihály meglátogatta az Ungvári Magyar Főkonzulátust és a Beregszászi Magyar Konzulátust is, ahol tájékoztató megbeszélést folytatott. A magyar külképviseletek munkájával kapcsolatban elmondta: az elmúlt évben a magyar Külügyminisztérium munkatársai több mint 140 ezer schengeni vízumot és 40 ezer kishatárátlépőt adtak ki Ukrajnában, ami a magyar konzuli szolgálat által kiadott schengeni vízumok 43%-a. Idén a kiadott vízumok száma Bayer Mihály nagykövét becslése szerint elérheti a 155–160 ezret.

Lélektől lélekig

A közelmúltban a magyarországi Dombóvár város református gyülekezetének ének-kara Kigyóson és Beregardóban szolgált az istentiszteleteken.

Beregardóban v. Pocsai Vince lelkipásztor, a magyar kultúra lovagja köszöntötte az énekkar tagjait. A tiszteletes úr rövid ismertetőt tartott a templom múltjáról, majd a dombrádi kórus mutatta be műsorát. Ezután Sipos Kálmánné Bihari Katalin dombrádi lelkész hirdetett igét.

Aszolgáltat Pocsai Vince köszönte meg egy-egy csokor virágot nyújtva át a vendég gyülekezet lelkészének, gondnokának és Dombóvár város polgármesterének, Kozmáné Kasza Veronikának. A vendégek viszonzásként egy igeverssel díszített vázát és egy úrasztali terítőt ajándékoztak a gyülekezetnek.

Az ünnepi istentiszteletet követően lehetőségünk volt néhány szót váltani Sipos Kálmánné Bihari Katalinnal, akitől megtudhattuk, hogy a dombrádi református templom 2012-ben ünnepelte fennállásának 100. évfordulóját. Ajubíleum alkalmából szervezett ünnepi istentisztelet vendége volt többek között v. Pocsai Vince lelkipásztor is, aki hosszú ideje baráti kapcsolatban van a ottani egyházi vezetőkkel. Ott hallotta először a helyi énekkart, és kérte fel a gyülekezet képviselőit, hogy látogassanak el a Beregvidékre. A 30 fős kórus 2012 márciusában alakult ajubíleum alkalmából. A tiszteletes asszony vezényletével számos helyszínen léptek már fel.

Kozmáné Kasza Veronika polgármester elmondta: a Jánosi községgel való testvértelépülési kapcsolatnak is köszönhetően mindig nagy örömmel jönnek a Beregvidékre. A 2006 óta fennálló gyümölcsöző együttműködés keretében a települések nyugdíjas kórusai és sportolói rendszeresen meglátogatják egymást. A dombrádiak a jövőben is szeretettel várják a kárpátaljaiakat.

M. B.

Az aradi vértanúkra emlékeztek

Kárpátalja-szerte számos helyszínen emlékeztek az aradi vértanúkra. Alább néhány rendezvényről számolunk be dióhéjban.

Az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) Beregszászban, az Európa–Magyar Ház udvarán, az aradi vértanúk emlékoszlopánál tartotta központi rendezvényét. Az egybegyűlteket Gajdos István parlamenti képviselő, a szövetség elnöke köszöntötte. Csobolya József, a Rákóczi Szövetség beregszászi szervezetének alelnöke rövid történelmi visszatekintéssel emlékezett meg a 164 évvel ezelőtt történt tragikus eseményekről.

Az ungvári Kálvária temetőben a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége (MÉKK) szervezett megemlékezést. Az eseményen Magyarország Ungvári Főkonzulátusa mellett a Vitézi Rend Kárpátaljai Törzskapitánysága és a Kárpátaljai Magyar Diákok és Fiatal Kutatók Szövetsége is képviseltette magát. A koszorúzó ünnepség részeként az Ungvári 10. Sz. Dayka Gábor Középiskola két tanulója verssel emlékezett az aradi vértanúkra, majd tanáruk, Marcsák Gergely énekelt el *Az aradi tizenhárom* című megzenésített verset. Ünnepi beszédet mondott Nott Miklós, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja, a Vitézi Rend nevében v. Kövér György szólt az egybegyűltekhöz. A koszorúzás a Szobránc utcában folytatódott, ahol Bémer László emléktáblája előtt hajtottak fejet az emlékezők.

Október 5–6-án kétnapos hivatalos látogatást tett Kárpátalján dr. Rétvári Bence, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium parlamenti államtitkára, aki többek között találkozott a történelmi egyházak és a KMKSZ vezetőivel. A munkácsi cserkészekkel közösen részt vett a '48-as magyar honvédsírok rendbehozatalában. Ezt követően megkoszorúzták az első világháborús mártírok emlékművét. Jelen volt a most felújított munkácsi Szent István Katolikus Liceum tetőszerkezetének átadó ünnepségén.

A KMKSZ október 6-án Nagyszőlősen emlékezett az 1848/49-es szabadságharc mártírjaira. Az ünnepséget megtisztelte jelenlétével dr. Rétvári Bence, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium államtitkára, Ljubka Katalin, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Nemzetpolitikai Államtitkárságának osztályvezetője, Bacskai József, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja, Tóth István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának főkonzulja, Orosz Ildikó, a KMPSZ elnöke, Gulácsy Géza, a KMKSZ Munkácsi Középszintű Szervezetének elnöke. A megemlékezésen dr. Rétvári Bence osztotta meg gondolatait az egybegyűltekkal. Kovács Miklósnak, a KMKSZ elnökének beszéde után a Tiszapéterfalvi Református Liceum diákjai énekeltek. Őket a Nagyszőlősi 6. Sz. Súlyom Cserkészcsapat követte, akik irodalmi műsorral tisztelegtek az aradi vértanúk emléke előtt. A cserkészek előadása után a megemlékezők elhelyezték koszorúikat báró Perényi Zsigmond szobránál.

Méltatták az 56-os forradalom évfordulóját

Október 22-én Magyarország Ungvári Főkonzulátusának szervezésében megemlékezésre került sor a Kárpátaljai 9. Sz. Büntetésvégrehajtó Intézetben, vagyis az egykori ungvári gyűjtőfogháznál, ott, ahol több mint fél évszázaddal ezelőtt az 1956-os forradalom és szabadságharc megannyi magyarországi résztvevője, valamint a kárpátaljai magyar ellenálló csoportok tagjai szenvedtek a hazáért és a szabadságért. Ahimnuszok elhangzását követően Balogh Dénes, a főkonzulátus konzulja köszöntötte a megjelenteket. Ünnepi beszédet mondott Brenzovics László, a KMKSZ alelnöke, Zubánics László, az Ukrajnai Magyar Nemzeti Tanács elnöke, Dupka Nándor, a MÉKK ifjúsági tagozatának elnöke. A 10. Sz. Dayka Gábor Középiskola diákjai és tanárai a forradalom gyermekhőseinek emléket állító költeményeket és dalokat adtak elő.

A szabadságharc és forradalom 57. évfordulója előtt tisztelegtek Nagyberég lakossága. A település művelődési házában rendezett ünnepséget Tóth László, a református gyülekezet lelkipásztora nyitotta meg. Milován Sándor, a Kárpátaljai Megyei Tanács tagja, az 1956-os forradalom kárpátaljai résztvevője beszámolót tartott. Végezetül a Nagyberégi Református Liceum diákjai ünnepi műsorral léptek fel.

A Rákóczi Szövetség Beregszászi Szervezete október 21-én a beregszászi református egyház gyülekezeti termében *Aszabadság megszállottai* címmel zenés irodalmi megemlékezést tartott. A megjelenteket Kész Géza elnök üdvözölte. Az ünnepség Taracközi Ferenc tiszteletes áhítatával kezdődött, majd Kész Géza a történész szemével mutatta be a szabadság megszállottait különböző korokban. Csobolya József, a szövetség alelnöke az '56-os forradalomról tartott előadást.

A rendhagyó történelemóra keretében felléptek a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium diákjai, énekekkel szolgált a Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesületének kórusa és a búcsúi református gyülekezet énekkara.

A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola dísztermében szervezett megemlékezést. Ünnepi beszédet mondott Gulyás Gergely országgyűlési képviselő és Kovács Miklós, a KMKSZ elnöke. Felköszöntötték az '56-osok megjelent képviselőit, Perduk Tibor Árpádot és Milován Sándort. A Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház művészei színre vitték Déry Tibor *Szerelmem* című novelláját.

Október 24-én Mezőkaszonban az UMSZ szervezésében emlékeztek az '56-os forradalom hőseire. Az Ormos Mária, Ormos István és Szécsi Sándor mezőkaszonai születésű fiatalok bátor tetteit megörökítő emléktáblánál megrendezett koszorúzási ünnepségen jelen volt többek között Tóth István, Magyarország beregszászi főkonzulja, Zubánics László, az Ukrajnai Magyar Nemzeti Tanács elnöke, Medvigy István, a Kárpátaljai Megyei Tanács képviselője. Roják Vince igazgatóhelyettes rövid történelmi emléketője után Tóth István főkonzul és Zubánics László történész mondott beszédet.

„Egyetlen bűnünk a származásunk volt”

November 16-án Kárpátalja-szerte megemlékeztek a sztálinizmus áldozatairól. Mint minden esztendőben, az idén is sokan felkeresték az egykori gyűjtőtábor egyik tömegsírjára épült Szolyvai Emlékparkot, hogy leróják kegyeletüket a mártírok emléke előtt.

Beregszászban az Európa–Magyar Házban a fenti címmel nemzetközi emlékkonferenciát rendeztek a „málenkij robotra” elhurcolt magyarok és németek népirtásának 69. évfordulója kapcsán. A megjelenteket Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) elnöke köszöntötte, majd Pocsai Vince református lelkész — akinek jelen lévő édesapja szintén megjárta a lágereket — imával emlékezett meg az elhurcoltakról (*a képen*).

Dr. Tóth Mihály, a Szolyvai Emlékparkbizottság elnöke a szervezet elmúlt évi tevékenységéről beszélt. Sokéves munkájuk eredményeként megépült az emlékpark, és tavaly végre a Nemzeti Jelentőségű Intézmények sorába is bekerült, így a magyar kormány anyagi támogatásában részesül. Tekintettel arra, hogy jövőre kettős évforduló lesz — az I. világháború kezdetének 100., a „málenkij robot” 70. évfordulója —, a Magyar Honvédelmi Minisztérium Kegyeleti Bizottsága szintén támogatja az emlékparkbizottságot, aminek révén jelentős felújítási és karbantartási munkálatokat végeztek el. Rendeződtek a Szolyvai Emlékpark tulajdonjogi okmányai is: a park tulajdonosa a Kárpátaljai Római Katolikus Egyházmegye, a fenntartási teendőket pedig az emlékparkbizottság látja el.

A rendezvény kulturális részében Lőrincz P. Gabriella előadásában elhangzott a *Lágerballada*, Bakos Kiss Károly Füzesi Magda *Évforduló* című versét szavalta el.

Ezután Zubánics László tájékoztatta az egybegyűlteket: 2013. november 7-én a Magyar Állandó Értekezlet plenáris ülésén javasolta, hogy november 18-át nyilvánítsák a „málenkij robot” emléknapjává. Ez ügyben írásban fordulnak a magyar Országgyűléshez, és felkérte a konferencia résztvevőit, hogy támogassák a kezdeményezést.

Dupka György, a KMMI igazgatója, az emlékparkbizottság titkára ismertette a további programot, és bemutatta a konferencia előadóit.

A kárpátaljai magyarok és németek internálási és deportálási folyamata 1944–1955 között címmel Olekszij Korszun hadtörténelvi szerkesztésében közölt látott napvilágot egy dokumentumgyűjtemény. Az ukrán nyelvű kiadvány több mint 25 év kutatómunkájának eredménye, és a nagyközönség számára is hozzáférhetővé teszi az eddig titkos dokumentumokat, amelyekből szinte napról napra követni lehet az akkori eseményeket. A könyvet a szerző és Zubánics László mutatták be a jelenlévőknek.

A továbbiakban az érdeklődők meghallgathatták Bognár Zalán (Károli Gáspár Református Egyetem), Matkovits Kretz Eleonóra (Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzetiségi Köre), Máté Aron (Terror Háza Múzeum), Walterné Müller Judit (Baranya Megyei Múzeumok), Molnár József (a II. világháborúban elhurcoltak emlékére idén nyáron megtartott motoros emléktúra szervezője), Bíró Bence (történetész hallgató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem), Bartók Csaba (Szlovákiai Magyar Televíziósok Szövetsége) előadásait, illetve beszámolóit.

A konferencia eredményeit Dupka György összegezte.

Tudósítónk

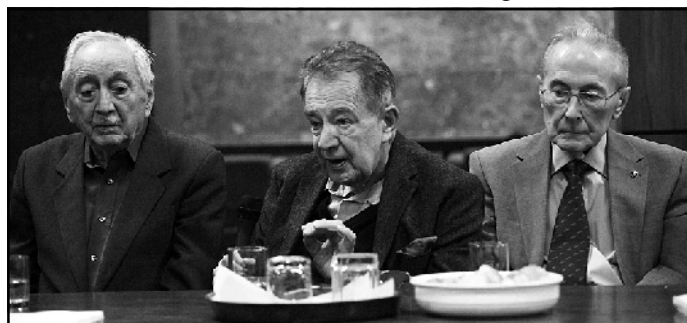
Skultéty Csaba politikai szakíró tapasztalt barátként kíséri figyelemmel a Kárpátaljai Hírmondó megjelenését, és néha-néha meghívót is postáz a címünkre. A közelmúltban az Országos Széchényi Könyvtár egyik rendezvényére hívtatta fel a figyelmünket. Alább erről az eseményről közlünk rövid beszámolót.

„Itt a Szabad Európa Rádiója... a szabad Magyarország hangja”

Október 31-én volt 20 éve, hogy a Szabad Európa Rádió utoljára közvetített magyar nyelven. Az Országos Széchényi Könyvtár Történeti Interjúk Tára a rádió egykori munkatársainak találkozójaival egybekötött bemutatóval idézte fel a Szabad Európa Rádió Magyar Osztályának történetét — a kezdeteket, az ötvenes évek hidegháborús időszakát és a magyar forradalmat, illetve a 80-as éveket, a rendszerváltozást, a búcsút 1993. október 31-én. Egyebek mellett emblematikus „sza-

magyar emigráns dolgozott azon, hogy a Vasfüggöny mögé zárt Magyarországra is eljusson a „szabad hang”.

A Szabad Európa Rádióban 1950. augusztus 4-én hangzott el az első magyar nyelvű — akkor még kísérleti — adás. 1951. október 6-tól 1993. október 31-i megszűnéséig a Rádió rendszeresen sugározta magyar nyelvű műsorait Münchenből, a Magyar Osztály munkatársainak közreműködésével. 1952-ben költöztek a végleges helyre, a nevezetes Englischer Gartenbe.

**Skultéty Csaba, Büky Barna és Ramsay Győző
egykori rádiósok**

badeurópás” műsorokat, korabeli propagandafilmeket, interjúrészleteket, az 1956. október 31-én, 57 évvel ezelőtt elhangzott műsorfolyam pontos rekonstrukcióját láthatták, hallhatták az idelátogatók, miközben megtekinthették a Münchenben egykor működő rádió-stúdió és szerkesztőség eredeti berendezéseit, relikviáit. Az egynapos rendezvényen és kerekasztal-beszélgetésen többek között részt vett Borbándi Gyula, Skultéty Csaba, Büky Barna, Ramsay Győző, Elekes István, Vayda János, Kovács Ilona, Pataki Judit.

A szervezők az egykori rádiósok visszaemlékezései, archív és új interjúk, a rádióadások hanganyagai, filmek, dokumentumok segítségével megpróbálták legendákat és mítoszokat eloszlatni, a szemtanúk, szereplők segítségével bemutatni azt a teret, ahol a működés 42 éve alatt több száz magyar munkatárs,

Skultéty Csaba, aki a Szabad Európa Rádió munkatársa volt a kezdetektől, az utolsó évekre így emlékezik:

„... Magyarországon megtörtént a rendszerváltás. A híráramlás már nem tilos, megjelennek az első szabad újságok, jön a széles sajtószabadság. A Szabad Európa Rádió már nem olyan fontos. Ott, a rádióon belül is merőben új a helyzet... Az új helyzet új felkészültséget, állásfoglalásban gondos árnyalatokat kíván, ezzel München már nem tud lépést tartani... A műsorsugárzás és ezzel a Szabad Európa Rádió magyar adásának a története végül 1993. október 31-én zárul. Az alapítási, megnyitó ünnepség 1951 októberében München bombák által megkímélt rangos szállodájában, a Hotel Reginában került megrendezésre. A búcsúest színhelye a legszerényebb: a rádió kantinja.”

L. B.

Karácsony – A jászol körül

Text: Lk 2,1-20; Mt 2,1-12

És lőn azokban a napokban, Augustus császártól parancsot adatek ki, hogy mind az egész föld összeírattassék. Ez az összeírás először akkor történt, mikor Szíriában Cirenus volt a helytartó. Mennek vala azért mindenek, hogy beírattassanak, ki-ki a maga városába. Felméne pedig József is Galileából, Názáret városából Júdeába, a Dávid városába, mely Betlehemnek nevezetik, mivelhogy a Dávid házából és háznépe közül való volt; Hogy beírattassék Máriával, aki néki jegyeztetett feleségül, és várandós vala. És lőn, hogy mikor ott valának, betelének az ő szülésének napjai. És szülé az ő elsőszülött fiát; és bepólyálá őt, és helyhezette őt a jászolba, mivelhogy nem vala nékik helyök a vendégfogadó háznál. Valának pedig pásztorok azon a vidéken, akik künn a mezőn tanyáztak és vigyáztak éjszakán az ő nyájok mellett. És imé az Úrnak angyala hozzájuk jöve, és az Úrnak dicsősége körülvevő őket: és nagy félelemmel megfélemlének. És monda az angyal nékik: Ne féljete, mert imé hirdetek néktek nagy örömet, mely az egész népnek öröme lészen: Mert született néktek ma a Megtartó, ki az Úr Krisztus, a Dávid városában. Ez pedig néktek a jele: találotok egy kis gyermeket bepólyálva feküdni a jászolban. És hirtelenséggel jelenék az angállal mennyei seregek sokasága, akik az Istent dicsérik és ezt mondják vala: Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek, és e földön békesség, és az emberekhez jó akarat! És lőn, hogy mikor elmentek az angyalok ő tőlök a mennybe, mondanak a pásztor emberek egymásnak: Menjünk el mind Betlehemig, és lássuk meg e dolgot, amelyet az Úr megjelentett nékünk. Elmenének azért sietséggel, és megtalálák Máriát és Józsefet, és a kis gyermeket, ki a jászolban fekszik vala. És ezt látván, elhirdeték, ami nékik a gyermek felől mondatott vala. És mindenek, akik hallák, elcsodálkoznak azokon, amiket a pásztorok nékik mondtak. Mária pedig mind ez igéket megtartja, és szívében forgatja vala. A pásztorok pedig visszatérének, dicsőítvén és dicsérvén az Istent mind azok felől, amiket hallottak és láttak, amint nékik megmondatott.

A karácsonyi történet olyan, mint egy jól szerkesztett szindarab, amely nem hagyja a figyelmet ellankadni. Mert minden jelenség meghökkenítő ellentétekben lüktet (szereplők és kellékek egyaránt). A szereplők ellentétei: 1) Ég és Föld (vertikális ellentét): az égiek a földre jönnek, hogy a földiek az Égbe kerüljenek. Pl.: Jézus, a Menny Királya, Angyalok, a Mennyei lények lejönnek a földre, hogy az istentiszteletből kirekesztett pásztorok találkozzanak az Istennel; A mennyei angyalok a Földet, a földi bölcsek az Eget nézik. 2) Szegények és gazdagok (horizontális ellentét): a szegény pásztorok a Királyhoz kerülnek, anélkül, hogy keresnék, mert megjelentette nekik az angyal; a gazdag Heródes nem találkozik a Királlyal, pedig keresi és hiába kérte a megjelentést; a szegények az Égből kaptak útmutatást Jézus születési helyét megtalálni; a gazdag Heródes

a földi bölcsektől kért jelentést Jézus születési helyéről és nem kapott. 3) Emberek és állatok. Értelmetlen emberek (Mária és József) és értelmes állatok (ökör és szamar – Ésa 1,3), mert az ember nem ismeri fel a királyt, de az állat felismeri a gazdáját. A kellékek ellentétei: (fényhatás) földi sötétség és mennyei fény (azért ez előbb, mert az embernek a legtöbb információt befogadó érzékszerve a szeme); (hanghatás) lemondó és megszokott földi csend a pásztorok mellett, felfokozott és ünnepi mennyei örömszengés (a fül a második legtöbbet felfogó érzékszervünk); (díszlet) király az istállóban (a tapintás a harmadik legtöbbet felfogó érzék).

A továbbiakban azt vizsgáljuk meg, hogy az első karácsony kiket és miként mozgalt meg:

1. Szülők.

1.1. Testben közel, lélekben távol. József és Mária volt a

legközelebb Krisztus születéséhez. De több jel arra utal, hogy alig értettek a Megváltó születéséből valamit. A szülőket Jézus egész életén végigkísérte ez a tudatlanság: a 12 éves Jézust nem értették, amikor a templomban maradt az Atya dolgaival foglalatkoskodni; amikor Jézus már felnőttkorban tanított, az anyja eljött érte, hogy hazavigye, mert azt gondolta, hogy megháborodott a fia. Jézus halála után értették csak Jézust. Isten ad értelmet. → Sokan így testben közel vannak az Istenhez, az Egyházhoz, a karácsonyi ünnepi forgataghoz, de lélekben hatalmas távolság választja el az embert az Atyától és a testvérektől. Az egyházunkra jellemző álláspont, hogy egyháztagnak mondjuk magunkat, de amikor a hitvallásainkat kellene idézni, akkor semmit sem tudunk belőle. Talán még a hitvallások címét sem. Amikor áldozatot kell hozni, akkor a magukat reformátusnak mondókról kiderül, hogy milyen keveset ér számukra az egyház.

1.2. A szülők nem sokat értettek Jézus születéséből, mégis engedelmesek voltak, és ez az emberi engedelmisség volt a feltétele a testet öltés ilyen fajta csodájának. > Isten az engedelmisségen keresztül tartja meg az egyházat és végzi el a munkáját. Gyakran elsősorban nem értelmet, hanem alázatos engedelmisséget vár. Ez a hűség, ami nem az ünnepen, hanem a hétköznapiakban és a próbák között mutatkozik meg, tartotta meg az egyházunkat, az egyházüldözésben, az áldozathozatalban. Tudsz-e nem csak ünnepi, hanem teljes életedben hűséges keresztyén lenni? Csak annak van igazi karácsonya, aki elhatározza magában az Istennek való engedelmisséget és önkiszolgáltatást.

2. Pásztorok és bölcsek. Együtt kell őket látni, mert ők együtt képviselik az emberi társadalmat, a társadalom két végétét.

2.1. Apásztorok képviselik a társadalom peremét. Ugyanis a vallásos zsidóság kirekesztette

őket maguk közül, mert a munkájuk miatt nem tudtak részt venni a szombati istentiszteleteken és sok tisztátalan dologgal érintkezhettek, amelyek megszentelhetetlenítik őket. Ezeknek az embereknek az angyal Jézust úgy jelenti be, mint Szabadítót, Üdvözítőt. A) Mert a számkivetett embernek, aki akár a maga, akár a más hibájából került nyomorba, pont ez a szabadítás kellett. B) Valamint Izrael népe valamikor pásztor-nép volt, s így kötött Isten szövetséget velük, most ugyanezekkel a pásztorokkal köt először szövetséget, jelezvén, hogy Isten megújítja a szövetségét. → A) Krisztus születése ma is újrakezdet és új lehetőséget jelenthet. Amit elrontottunk az elmúlt évben és már nem tudjuk helyrehozni, azt Jézus helyrehozhatja. A romlásba taszító bűn terhe alól magunk nem tudunk felszabadulni, csak Krisztus tud váltságot adni. B) De akik a hitben és Isten szövetségében meglankadtak, azoknak is megújulást jelent a karácsony. Annak van igazi karácsonya, aki átéli az újrakezdet.

2.2. A bölcsek képviselték a társadalom elitjét. Ezt az elit-állapotot fejezi ki: 1) drága ajándékokat volt módjuk Jézushoz vinni: aranyat (a gazdagság jele), tömjént (az Istennek kijáró ajándék, amelyet az istentiszteleten használnak jó illatú áldozatként), mirhát (a temetésen alkalmazott rendkívül drága parfümalapanyag, amely talán Jézus halálára mutat előre); 2) ismerték az akkori etikettet, amellyel egy istenkirályt (ilyenek voltak a Közel-Keleten) lehetett köszönteni (földre borultak, imádták); 3) szabadon felkeresték Heródest, az akkori fejedelmet (júdeai alkirály), aki szintén tiszteltetlennel beszélt velük (partnerként társalogtak Heródesse). A társadalom elitjeként megnyilvánuló bölcsek pedig a királyt keresik, aki majd békét, jólétet és rendet képes teremteni. Mert erre van a társadalomnak szüksége. → Mert Jézus, mint mindenható király tud csak igazi békét teremteni, a feszültségekkel ter-

Karácsony – A jászol körül

Text: Lk 2,1-20; Mt 2,1-12

■ hes családokban, a nemzetek között, az egymást kiszákmányoló gazdasági válságokban. A világ berendezkedésének, a szűkebb és a tágabb környezetünkben lévő problémáknak, az elrontott és sok elfertőződött sebből mérgező kapcsolatainknak a békességet és megoldásokat hozó király Jézusra van szüksége. Csak annak van karácsonya, aki megbékül a kapcsolataival.

2.3. A közös a két csoportban, a pásztorok és a bölcsék között:

2.3.1. Együtt mentek, nem egyedül. A pásztorok is egymást biztatva mentek Betlehembe és a bölcsék is egymást segítve és egymás tudását kiegészítve értek el Jézushoz. → Egy-mást segítve tudunk eljutni Krisztushoz. A Krisztushoz vezető úton meglankadhat és eltévedhet az ember. De ha egymás hite által épülünk, akkor akadályokon keresztül is megtaláljuk a Szabadítót és a Mindenhatót. Meg kell tanulnunk közösségben gondolkodni és a másikat isteni ajándékként, nem vetélytársként tekinteni. A karácsony az egymásra találás alkalmá. A jövő év szolgálatainak a célja: a közösségteremtés. Az egyház a társadalom legfontosabb közösségteremtő tényezője. Ezt a közösségteremtő mivoltunkat kell jobban érvényesíteni. Csak Jézus tud egymást segítő közösségeket teremteni és megszervezni.

2.3.2. Egymáshoz vezető út ki-gyészítve lehet teljes Krisztus-képet látni. A pásztoroknak a maguk nyomorúságát megoldó Szabadítóra, a bölcséknek a világ Királyára volt szükségük. Így együtt látjuk teljesen Krisztust: Krisztus a leguniverzálisabb szabadító az élet kis és nagy dolgaiban egyaránt. → Egymás hite által épülve tudjuk Krisztust teljesen megismerni. Nagy butaság, amikor valaki azt mondja, hogy ő egyedül is meg tudja élni a hitét és nincs szüksége a testvér hittapasztalatára, az istentiszteleti közösségre. Ott csak egy torz hit lehet. A karácsony egymás elfogadásának és az egymástól való tanulásnak az alkalmá.

3. Angyalok.

3.1. Ők jöttek a legtávolabbi-ról, mégis ők értették a legjobban az üdvösség csodáját. → Isten minket is mai angyalának akar fogadni, akik embereknek adjuk tovább az örömhírt. Talán tőlünk is távoli illetőknek.

3.2. Az angyalok örültek a legjobban, mert ők értették a leginkább a karácsony üzenetét. A karácsonyhoz mindig öröm tartozik. → Aki megérti a karácsonyt, az tud örülni. Aki nem érti meg a karácsonyt, az elutasítja, csak nyűg a számára. Pl.: Heródes sem látta Jézusban sem a Szabadítót, sem a békesség Királyát, ezért durván elutasította, így utasítja el az ember, aki Jézusból semmit nem ért meg. A magyar társadalom 20 százaléka legszívesebben kihagyná a karácsonyt az ünnepek sorából. Karácsonykor van a legtöbb lelkibeteg.

4. Állatok. Ajászol körül állatok vannak. A korabeli betlehemi Kisdéd-ábrázolásokon mindig megjelent a szamár és az ökör jelképe. Ézsaiás 1,3 alapján ez egy kritika az emberiség felé: mert még az állatok, a szamár és az ökör is megismeri a gazdáját, de az ember nem. Bá-lám számára is figyelmeztette a gazdáját. → Ismerjük fel a megjelent gazdánkat és ne legyünk gazdátlan és védtelen emberek. A karácsony az alázat, a biztonság, a Gazdához való visszatalálás ünnepe.

Akkor tudjuk ismét a karácsonyt, a világot és a magunk életét és környezetét megmen-tő és átalakító tartalommal megtölteni, ha 1) meglátjuk és megvalljuk a bűn miatt ki-el-vesztett állapotunkat; 2) kérjük Istent, hogy tegyen minket bizonyossá a létezéséről és szeretetéről; 3) engedjük, hogy bennünk munkálkodjon és minket formáljon a saját képére és hasonlatosságára. Így átéljük ebben a világban és a mi szűkebb és tágabb életünkben teljes aktualitással az Isten testetöltését. Mi leszünk az Atyától földre jött és értünk született és meghalt Krisztus Szentlelkének temploma.

Radvánszky Ferenc
református lelkipásztor
(Mezőkaszony–Bótrágy)

Templomok éjszakája

Szeptember közepén Beregszászban első alkalommal szervezték meg a Templomok éjszakáját, amelynek keretében a beregszászi Szent Kereszt Felmagasztalása római katolikus plébániatemplomban tartalmas programok várták az érdeklődőket. Jelen volt a rendezvényen Babják Zoltán, Beregszász megyei jogú város polgármestere, dr. Czíki Anita, Magyarország ungvári külképviseletének konzulja, illetve a Magyar Schönstätt Családmozgalom több képviselője. Az ünnepi szentmisét Majnek Antal megyéspüspök celebrálta. Michels Antal plébános egy, a beregszászi templomot ábrázoló festmény átnyújtásával mondott köszönetet a püspök atyának az egyházközség támogatásáért. Ezután a Házaspárok útját szegélyező stációk megáldása következett. A Magyar Schönstätt Családmozgalom által kidolgozott Házaspárok útja 15 stációból áll. Állomásain egy-egy, a Szentírásból választott idézet, jelmondat jeleníti meg a házasság korszakait, fontos eseményeit, nehézségeit. A program keretében fellépett a magyarországi Nemzeti Filharmonikus Énekkar. Orgonán kísért Balogh László, vezényelt Antal Mátyás. Előadásukban többek között Liszt Ferenc, Bartók Béla, Csemiczky Miklós, Márton István, Orbán György, Szergej Rahmanyinov és Kodály Zoltán művei hangzottak el. Az ünnepi koncertet követően Kacsur András színművész verses összeállítását hallhatták a résztvevők. A rendezvény közös imával és gyertyagyújtással zárult.

Tanévnyitó a református templomban

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola idei tanévnyitójára immáron hagyományosan a beregszászi református templomban került sor. Az ünnepélyes bevonulást követően Maksai Attila főiskolai lelkész a 84. zsoltár szavaival köszöntötte az egybegyűlteket. A rendezvényt Szikura József rektor nyitotta meg. Ünnepi beszédet mondott Potápi Árpád, a Magyar Országgyűlés Nemzeti Összetartozás Bizottságának elnöke, Kovács Miklós, a KMKSZ elnöke, Orosz Ildikó, a főiskola elnöke, Brenzovics László, a Kárpátaljai Magyar Főiskolaért Alapítvány elnöke. Az új tanévre, a diákok és a tanárok munkájára a történelmi egyházak képviselői kérték Isten áldását.

Felavatták a mártír pap emlékművét

Október 13-án a beregszászi római katolikus egyházközség Pásztor Ferenc egykori plébános halálának évfordulóján emlékművet állított a mártír papnak. Az eseményünnepi szentmisével kezdődött, amelyet Papp Tihamér OFM, Beregszász egykori római katolikus plébánosa celebrált. A misén részt vett Michels Antal beregszászi római katolikus plébános, ifj.

Pásztor Ferenc, a boldog emlékü atya testvérének unokája, Bozsik Béla, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja.

Ezután Szendrey Anita történész – a Debreceni Egyetem BTK PhD hallgatója – ismertette az ünnepelt élettrajzát, majd Pásztor Ferenc fejszobrának (alkotója Szilágyi Sándor) leleplezése, megáldása és megkoszorúzása következett. A szobor fölé emléktábla is került, amelyen a következő sorok olvashatók: Pásztor Ferenc (1880–1951), P. prelátus, püspöki helynök, főesperes-plébános. „Fiúi hódolattal maradok engedelmes fia.”

Tudósítónk

A zene hullámhosszán

Kisgejőcön megalakulásának 15. évfordulóját ünnepelte a Kárpátaljai Credo Alapítvány. Az eseményen Nagy István református lelkész hirdetett igét, majd a kisgejőci Gyöngykalás Kórusiskola növendékei két, Ivaskovics József által megzenésített verset adtak elő. Az iskola múltjáról Györke Marianna, a gyermekkórus karmestere számolt be. A szalócai Nyitnikék Zeneiskola diákjainak fellépése után Nagyné Fekete Zsuzsanna igazgató vette át a szót. Elmondta, hogy bár a zeneiskola számos gonddal küzdött, Isten segítségével és az emberek támogatásának köszönhetően sikerült megoldani a problémákat. A rendezvényen fellépett a Ráti Szent Mihály Gyermekotthon Zenede csoportja is. Az est táncházzal zárult, amelyhez a Tiszaháti Népi Együttes húzta a talpalálót.

Kárpátalján kerekedett a békenagykövet

Zelei József kerékpáros békenagykövet immáron tizedik éve járja a nagyvilágot a béke jegyében. Eddig 55 állam több mint 1000 városát látogatta meg, mintegy 40 000 kilométert hagyva maga mögött. Az idén Erdélyben és Kárpátalján kerekedett Magyarország békeüzenetével. Kárpátaljai misszióját a román–ukrán határállomáson átkelve Aknaszlatina településen kezdte. Magyar kerékpárosok várták őt a települések határában, és vele együtt érkeztek a városokba, falvakba, ahol a helyi magyarsággal találkozott. Összesen hat napot kerekedett végig a következő útvonalon: Aknaszlatina – Gyertyánliget – Rahó – Körösmező – Rahó – Aknaszlatina – Técső – Huszt – Nagyszőlős – Nevetlenfalu – Batár – Beregszász – Munkács – Verecke – Szolyva – Ungvár – Gálóc – Téglás – Csap – Záhony. A kerékpárút kárpátaljai koordinátora Lovas Ilona, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának munkatársa volt. Zelei József fogadásának záró rendezvényére Ungváron, a Váralja múzeum-kávézóban került sor. Közreműködött Marcsák Gergely költő, versmondó és Krón Melinda népdalénekes.

Panoráma-kilátót avattak Kendereskén

Szeptemberben újabb zárandokhellyel gazdagodott Kárpátalja. Munkács délkeleti határában, a kendereskei magaslaton mostantól panoráma-kilátó áll. Pontosan azon a helyen, ahol mintegy 120 esztendővel ezelőtt Feszty Árpád és művésztársai elkészítették a *Magyarok bejövetele* c. hatalmas, 120 méter hosszú, 15 méter magas és 38 méter átmérőjű körkép vázlatait. Ha összevetjük a 16 darab bazaltlapra gravírozott körképen látható és az erről a helyről megfigyelhető hegyek vonulatait, akkor egyértelművé válik, hogy az alkotás éppen ezt a tájat ábrázolja. A helyet Popovics Béla tanár, a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség tiszteletbeli elnöke azonosította jó néhány esztendővel ezelőtt. A kilátó Magyarország kormányának támogatásával valósult meg. Az átadási ünnepségen beszédet mondott Gulácsy Géza, a KMKSZ Munkácsi Járási Középszintű Szervezetének elnöke, Pákozdi Csaba, a Külügyminisztérium Nemzetközi és Kisebbségügyi Főosztályának vezetője, Nagy Bercel, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Nemzetpolitikai Államtitkárságának titkárságvezetője, Kiss Róbert, az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark igazgatóhelyettese, Popovics Béla tanár. Az emlékhely terveit Gallow József építész készítette, a munkálatokat Bugra Áttila irányította. A kilátó létrehozásában közreműködött a Kölcsényi Nagyközségi Tanács és a Munkácsi 1. Sz. Zrínyi Ilona Cserkészcsapat.

A kendereskei Feszty panoráma-kilátó átadási ünnepségéhez kapcsolódva a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség és a Bodnár Gábor Jótékonyági Alapítvány a munkácsi Rákóczi-kastélyban neves előadók részvételével konferenciát szervezett. Előadást tartott Csáthy György, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanszékvezető tanára, Kiss Róbert, az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark igazgatóhelyettese. Popovics Béla helytörténész a Feszty Árpád és művésztársai munkácsi tartózkodásával foglalkozó korabeli újságcikkeket elemezte. Atémához hozzászólt Matl Péter szobrász, Gallow József építész. Az újabb kárpátaljai zárandokhely jelentőségét Bacskai József ungvári magyar főkonzul méltatta.

Aknaszlatinán tanácskoztak a gyógyítók

Az aknaszlatinai speleocenter konferenciatermében tartott közgyűlést több mint száz résztvevővel a Kárpátaljai Magyar Egészségügyi Dolgozók Társasága (KMEDT). Dr. Csik Adalbert-Ferenc, a KMEDT elnöke dr. Novák Endréről, az ungvári megyei kórház névadójáról tartott megemlékezést, felvázolva az intézményben több mint ötven esztendőig tevékenykedett szakember tartalmas életútját. Dr. Kellermayer Miklós, a MET elnöke köszöntője után különböző tematikájú szakmai előadások hangzottak el, amelyek elsősorban a gyermek-pulmonológia eredményeiről számoltak be, de szó volt a dohányzás ártalmairól, illetve a barlangterápiáról is.

Évfordulókat méltattak az Ungvári Nemzeti Egyetemen

Ötven évvel ezelőtt indult meg az ungvári egyetemen a magyar szakos tanárképzés, 25 éve nyitotta meg kapuit a Hungarológiai Központ, 20 éve alakult meg a Kárpátaljai Magyar Tudományos Társaság, 15 éves a Kárpátaljai Magyar Diákok és Fiala Kutatók Szövetsége, 5 esztendője nyílt meg a Magyar Tannyelvű Humán- és Természettudományi Kar. A közös ünneplésre az Ungvári Nemzeti Egyetem rektori hivatalában került sor. Ünnepi beszédet mondott Fegyér Vascuk, az Ungvári Nemzeti Egyetem (UNE) rektora, aki Olekszandr Ledidának, a megyei állami közigazgatási hivatal elnökének üdvözlését is tolmácsolva köszöntötte az egybegyűlteket. Lizanec Péter professzor elmondta: a fél évszázad alatt 960 egyetemi hallgató kapott magyar nyelv- és irodalomtanári diplomát, ma ők képezik a kárpátaljai magyar értelmiség gerincét.

Rendhagyó kiállítás a Hungarológiai Központban

Az Ungvári Hungarológiai Központ alapításának 25. évfordulója alkalmából szervezett rendezvényen rendhagyó kiállítás keretében pillanthattak be az érdeklődők Lizanec Péter professzor tudományos munkásságába. Az ünnepi esemény részeként ülésezett az általa vezetett Kárpátaljai Magyar Tudományos Társaság (KMTT). Spenik Ottó alelnök, akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja ismertette a KMTT elnökének tudományos tevékenységét, emlékeztetve, hogy Ukrajna és Magyarország is több kitüntetéssel ismerte el eredményeit. Lizanec Péter tudományos munkái harminc kötetben láttak napvilágot. Az ünnepi eseményen jelen volt és köszöntötte a professzort Balogh Dénes, Magyarország ungvári külképviseletének konzulja, valamint az UNE több professzora.

Bethlen Gábor fejedelemre emlékeztek Huszton

Bethlen Gábor fejedelemmé választásának 400. évfordulójára rendezett fesztivált a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet Huszton, a Helytörténeti Múzeum előtti téren. A fesztivál résztvevőit többek között köszöntötte Nagy Klára, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Nemzetpolitikai Államtitkárságának kárpátaljai referense, aki Répás Zsuzsanna helyettes államtitkár asszony levelét olvasta fel, Hupka Félix, a Néppárt országos választmányi alelnöke, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács Máramaros megyei elnökségének tagja, Tóth István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának főkonzulja, Volodimir Kascsuk, Huszt polgármestere, Orosz Ildikó, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség elnöke. Műsort adott az Aknaszlatinai Művészeti Iskola zenekara, a Sóvirág néptáncsoport, a viski Szivárvány hagyományörző együttes, a técsői Hollósy Simon Középiskola énekkara, a Nereszen táncsoport, a nagydobronyi Hímes és a derceni Gyöngyösbokréta néptánc együttes, a Salánki Ijászok, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola színjátszó szakköre. Versket szavaltak a huszti magyar iskola növendékei, a nagybocskói vasárnapi iskola tanulói. Bustyaházáról Munkácsi Karolina varázsolta el a közönséget énekével és versmondásával. A kulturális eseményt a Técsői Banda koncertje zárta.

Tudósítónk

Jószolgálati est egy kárpátaljai fiatalember gyógyulásáért

A budaörsi Városi Ifjúsági Klub október 10-én jószolgálati estnek adott otthont. Siklós Endre, a Művészet a Nemzetért Alapítvány elnöke segítőkész embereket hívott, hogy adományaikkal járuljanak hozzá egy kárpátaljai fiatalember, a 37 éves Balla Csaba szívátültetéséhez. A fiatalember maga is egy jótékonyági szervezet, a tiszaujhelyi „Szeress és tedd a jót!” alapítvány titkára. A határon túli községből eljött a rendezvényre Csaba húga, Ilona is. Elkísérte őt Molnár Melinda, a tiszaujhelyi könyvtár vezetője, az alapítvány elnöke, Szűcs Béla görög katolikus parochus, illetve felesége, Szűcs Ivett, a tiszaujlaki iskola pszichológusa (a képen őket láthatják Siklós Endre társaságában).

Az est fővédnökének dr. Papp Lajos szívsebész professzort, házigazdának Aczél Annát, a Magyar Televízió hírolvasóját sikerült megnyerni. Elfogadta a meghívást a jótékonyági estre Szvorák Katalin népdalénekes, Pitti Katalin operaénekes és Füzesi Magda kárpátaljai költő, a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztője, akik a nemes célt művészetükkel kívánták segíteni. Siklós Endre a köszöntő szavak után a feltétel nélküli szeretetről szólt, majd Aczél Anna vette át a műsorvezetést és dr. Papp Lajost kérte a

színpadra. A világhírű szívsebész elmondta: boldog, mert megadta neki a Teremtő, hogy sok emberen segíthessen. Arra kérte az egybegyűlteket, hogy ezen az estén ne csak a szívüket nyissák ki, hanem a pénztárcájukat is, hiszen a kárpátaljai Balla Csabának igen nagy szüksége van az anyagi támogatásra. Végül arra kért mindenkit, hogy mondjanak egy imát Csabáért.

Szvorák Katalin Liszt Ferenc és Kossuth-díjas énekművész boldogan mondott igent a felkérésre. Elmondta: öröm számá-

ra, hogy felvidékieként egy kárpátaljai testvérünkön segíthet. Csodálatosan tiszta hangján gyimesi csángó népdalokat, balladákat, dudanótát adott elő.

Füzesi Magda kárpátaljai költőről a műsorvezető elmondta, hogy lírája a népköltészettel rokon, ezért verseit már többen megzenésítették. Vallja, hogy a kultúra és a népművészet egyesíti a nemzetet. Verseivel, amelyek aszülőföld olthatatlan szeretetéről szóltak, tette emlékeztessé az estet.

Pitti Katalin operaénekes programját úgy állította össze, hogy áldás, ima és az örök re-

ménységről szóló művek szerepeljenek benne. Zongorán Hegedűs Valér kísérte. A művésznő arra kérte hálás közönségét, hogy ne teljen el számukra egy nap sem anélkül, hogy ne imádkozzanak édes hazánkért. Azt ajánlotta, hogy sokat énekeljünk, mert az feltölti életenergiával.

Balla Csaba testvérhúga nagyon készült erre az estére. A produkciót követően minden fellépőnek átadta bátyja köszönetét és egy emléklapot. Siklós Endre virágcukrot és ajándékot nyújtott át a művészeknek.

A műtetre a Művészet a Nemzetért Alapítvány 58300172-10421091 sz. számlaszámára („Csaba” jeligére) várják a nemes szívű adakozók hozzájárulásait.

Tudósítónk
Fotó: Elbe István

Utóirat: Lapzárta után kaptuk a hírt, hogy a tiszaujhelyi Balla Csaba esküt tett és felvette a magyar állampolgárságot. Remélhetőleg ezáltal gyorsabban el tud jutni a transplantációs klinikára. Isten segítse gyógyulását.

Testvértelepülések küldöttségeinek tapasztalatcseréje

Szeptember elején Beregrákoson megszervezték a község testvértelepüléseinek találkozóját, amelyen részt vettek a magyarországi Nyírtelek, a szlovákiai Nagysáros és a lengyelországi Grybow városának képviselői. Az ünnepélyes megnyitón Kostura Vaszil, Beregrákos polgármestere köszöntötte az egybegyűlteket. A vendégek hangsúlyozták, mennyire fontosnak tartják a kapcsolatok további fejlesztését. Vass János Jenő, az Ukrán–Magyar Baráti Társaság megyei szervezetének elnökhelyettese szervezésében a közös ünnepi tanácsülésen a háztartásokban keletkező szilárd hulladék összegyűjtése, elszállítása és feldolgozása terén szerzett tapasztalatokat osztották meg egymással, valamint szóba kerültek a szennyvízelvezetés és a központi ivóvízellátás megszervezésének lehetséges módjai. A fórumon felvetették a közös eu-s pályázatok lehetőségét is.

Nemzetközi médiafesztivál Ungváron

Szeptember 12-én Ungváron immár tizenötödik alkalommal rendezték meg a *Szülőföldem szép határa* elnevezésű nemzetközi televíziós és rádiós fesztivált. Kulin Zoltán, a Kárpátaljai Megyei Állami Tévé- és Rádiótársaság (KMÁTRT) vezérigazgató-helyettese elmondta: idén Magyarországról 8 televíziós és 5 rádiós pályaművet neveztek be a fesztiválra. A rendezvényen Ukrajnán kívül Magyarország, Románia, Szlovákia, Szerbia és Macedónia alkotói képviseltették magukat. A Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap (MTVA) munkatársai által készített műsorokat öt televíziós és két rádiós oklevéllel tüntették ki. A televíziós fődíjat a szlovák magazin *Sári lakodalmás* című műsora nyerte el. Havasi János, az MTVA vezérigazgató-helyettese a tévés zsűri elnökeként szerzett tapasztalatait úgy összegezte: a magyar alkotók pályamunkái kiemelkedtek a nemzetközi mezőnyből. Örömtelinenk nevezte, hogy már a szovjet utódállamokban is készülnek olyan műsorok, amelyek a kommunizmus alatt elkövetett atrocitásokat vagy azok következményeit mutatják be.

Tudósítónk

Könyvek... Noé bárkájában?

Kedves olvasóink, tudják Önök, hogy Kárpátalján irodalmárok emlékmúzeuma is van? Van, mégpedig a beregszászi járási Somban. A múzeum létrejöttének több oka van: az egyik, hogy a viszonylag nem nagy településen két olyan költő is született, aki tagja volt a Magyar Írószövetségnek, a másik pedig, hogy a falunak Deme Ibolya könyvtáros személyében olyan elhivatott művelődési dolgozója van, aki úgy döntött, az irodalommal öregbíti szűkebb pátriájának jó hírét. Több éves szervezta Sütő Kálmán és Kecskés Béla költők nevével fémjelzett szavalóversenyt, számos író-olvasó találkozó és más kulturális rendezvény ötletgazdája, fontosnak tartja a térség jó hagyományainak megőrzését. A közelmúltban vele beszélgetett Lengyel János.

– *Milyen a somi könyvtár látogatottsága? Az internet világában olvas még valaki könyvet? Arra is kíváncsi lennék, hogy milyen a könyvállomány? Honnan és milyen gyakran frissítik?*

– A látogatottság ingadozó. Manapság az emberek egyre kevesebbet olvasnak. Egyes tanárok megkövetelik a diákoktól, hogy menjenek a könyvtárba, és gyűjtse- nek anyagot különböző referátumokhoz. Május végén megnő a forgalom, amikor a tanulók megkapják a következő tanévben fel- dolgozandó kötelező olvasmányok listáját.

Nagyon gyakran járnak a könyvtárba a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola hallgatói, akik évfolyam- vagy diploma- munkájukhoz keresnek irodalmat. Termé- szetesen mindent megteszek annak érdeké- ben, hogy elegendő anyaggal szolgálhas- sak. Ezért cserébe minden diáktól másola- tot kérek a dolgozatáról, ha a témája érinti a községünket. Ezeket a munkákat őrzöm a könyvtárban. Büszkén említem Kodöböcz Zsuzsa diplomamunkáját (Ungvári Nemzeti Egyetem), amelyben Sütő Kálmán irodalmi és népművelői munkásságát taglalja, vagy Dudics Adrienn *Nemzettudat és mito- logizmus Kecskés Béla lírájában* című munkáját. Roják Vince a ragadványveve- ről, Simon Marianna Som kultúrtörténeté- ről írt, Gerics Brigitta elvégezte községünk komplex társadalom- és gazdaságföldrajzi elemzését. A teljesség igénye nélkül felso- rolok még néhány értékes, a településünk- kel foglalkozó diplomamunkát: Kecskés Rita *Beregsom földrajzi nevei*; Bajusz Ernő *A Somi-hegy vegetációjának és flórájának vizsgálata*; Deme Lajos *Som társadalom- földrajza és a téma feldolgozása a helyi iskolai oktatás keretében*; Kodöböcz Csilla *Kecskés Béla gyermekirodalmi munkás- sága*; Nagy Anita *Ukrán telepes falvak Kárpátalja magyarlakta településein*. Ez utóbbi azért érdekes, mert községünkhöz tartozik Kastanovo (Vadastanya) is, ahol ukrán telepesek leszármazottai élnek.

A könyvtárunk állománya többnyire a Szovjetunió idejéből való. Az utóbbi tíz év- ben 392 új könyvet kaptunk, ebből 176 pél- dány magyar nyelvű. Az Intermix Kiadónál megjelent kötetek mindegyikéből kapunk valamennyit, ezek minden magyarlakta telepü- lésre eljutnak. Magyarország Beregszászi Konzulátusának jóvoltából az anyaország- ban felszámolt könyvtárak állományaiból is kaptunk már ajándékba könyveket, és a Márai-program is bővítette a készletünket.

– *Mióta szervezi a Sütő Kálmán és Kecskés Béla nevével fémjelzett szavaló- versenyt? Kapnak-e ehhez valamilyen ál- lami támogatást?*

– 2006-ban a könyvtár olvasótermében berendeztem a Somi Irodalmárok Emlékmú- zeumát. Megnyitáskor emléktáblát is avat- tunk Sütő Kálmán szülőházának falán, ame- lyet a Magyar Értelmiségi Kárpátaljai Közössége (MÉKK) és az Együtt baráti köre adományozott.

Az emlékmúzeumban kaptak helyet Sütő Kálmán, Kecskés Béla, Balogh Balázs és Somi Nagy Zoltán írásai, néhány személyes tárgy, az életükkel, munkásságukkal kap- csolatos cikkek, fotók.

A MÉKK, a Kár- pátaljai Magyar Műve- lődési Intézet (KMMI), a Somi Általános Isko- la és a Somi Községi Könyvtár közös szer- vezésében 2007 óta minden év őszén meg- tartjuk a Sütő Kálmán- és Kecskés Béla-sza- valóversenyt, ame- lyen 60-70 versenyző vesz részt. Az ilyen nagyszabású rendez- vényekhez a KMMI nyújt támogatást.

– *Talán furcsállja a kérdésemet: meg le- het ma élni a könyv-*

tárosi fizetésből? Egyáltalán: mennyit ke- res ma Kárpátalján egy könyvtáros?

– Pályakezdként a Beregszászi Városi Könyvtárban dolgoztam. 1978-tól vagyok a Somi Községi Könyvtár vezetője. Négy- ven éves munkaviszonnyal rendelkezem, így a legmagasabb fizetési kategóriába tar- tozom. A legutóbbi fizetésem 2300 hrvnya volt (*magyarországi fizetőeszköze átszá- mítva ez az összeg nagyjából 65 ezer fo- rintnak felel meg – a szerk.*) Meglehet, hogy a kimondott összeg hallatán többen sokallják a fizetésünket. Azonban azt keve- sen tudják, hogy ehhez a kimondott összeg- hez rengeteg „kimondatlan”, de elvégen- dő feladat társul. A könyvtáros takarítónő, fűtő is egyben, aki családtagjai bevonásá- val fát fűrészeltet, hasábokra vágat, karban- tartja az udvart és a berendezést (ha valami elromlik, önköltségből, utánajárással meg- javíttatja). Télen a hólapátolás is a munka- körébe tartozik. Nem beszélve arról, hogy 4-5 esztendeje évi két hét fizetés nélküli sza- badságra vagyunk kötelezve. Ennek igény- lésére „önként” írjuk meg a kérvényt. 2011- ben pedig sokan (pénzhiányra hivatkozva) nem dolgozhattak teljes állásban, csupán háromnegyed volt engedélyezve.

Nem szeretnék siránkozni, csak a ténye- ket ismertetem. 40 év munkaviszonnyal a hátunk mögött csak a minimális nyugdíjat kapjuk, ami nem éri el a 1000 hrvnyát sem. Ez magáért beszél. Elmondhatom, hogy so- hasem voltunk megfizetve.

– *Számos író-olvasó találkozót is szer- vezett már. Említene néhány nevet azon irodalmárok közül, akiket meghívott?*

– Igen, a somiaknak sok ilyen rendez- vényen volt szerencsájük részt venni. Ven- dégünk volt a szomszédos településen, Csonkapapiban élő és alkotó Nagy Zol- tán Mihály, akinek *A sátán fattya* című trilógiáját az egyik télen házról házra jár- va, kézről kézbe adogattam, hogy mire kitavasodik és megrendezésre kerül a találkozót az íróval, a teremben lévők tud- ják, miről is van szó. Elmondhatom, hogy ezeknek a könyveknek még ma is nagy sikerük van.

Az emlékmúzeum relikviái

Könyvek... Noé bárkájában?

■ Az író-olvasó találkozók alkalmával vendégünk volt továbbá Füzesi Magda, Dupka György, Horváth Sándor, Weinrauch Katalin, Zubánics László, Bakos Kiss Károly, Lőrinc P. Gabriella, Marcsák Gergely, Csordás László és örültünk a te jelenlétednek is, kedves János.

2010-ben nagyszabású rendezvényen méltattuk Sütő Kálmán születésének 100. évfordulóját. A magyar költészet napja alkalmából az általános iskola tantestületével közösen minden évben ünnepséget szervezünk. 2011-ben Kecskés Béla és Balogh Balázs 70. születésnapját méltattuk, amelyre Balogh Balázs Pécsről, Kecskés Béla lánya és családja Budapestre érkezett haza. Az ilyen rendezvényeken részt vesznek a kortársak, írók, barátok, régióink vezető politikusai is. Rendszeresen látogatjuk és gondozzuk Sütő Kálmán és Kecskés Béla sírjait a somi reformátustemetőben. Itt említeném meg Kovács Irma szervezőpedagógus odaadó munkáját, akivel évek óta segítjük egymás tevékenységét.

A felnövekvő nemzedék irodalmi sikeireit is számon tartjuk. *Ifjú tollforgatóink* címmel találkozót szerveztünk, ahol Roják Vince, K. Roják Angéla, Barkás Tibor és Dobai István mutatkozhatott be. A közeljövőben az *Irka* című folyóirat szerkesztőségét szeretnénk vendégül látni, ahol Huszár Ivetta 8. osztályos tanuló verseit mutatnánk be a közönségnek.

Nagyon fontos a könyvtáros hozzáállása a munkájához. Meg kell találni a módját, hogyan lehet eljuttatni az irodalmat az emberekhez. En a minőségi rendezvények szervezésének útját választottam, személyre szóló meghívókkal is toborzom a közönséget. Ezért mindig nagyszámú érdeklődő gyűlik össze a rendezvényeknek otthont adó teremben.

– *Ha már az irodalomnál tartunk, kik a kedvencei?*

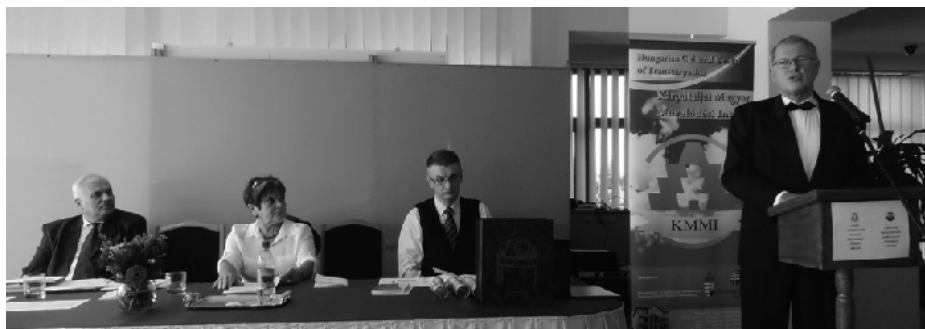
– Nagy Zoltán Mihály minden eddig megjelent könyvét elolvastam. Több kedvencem is van, előszeretettel olvasom Dupka György, Zubánics László, Vári Fábián László, Weinrauch Katalin, Lőrincz P. Gabriella, Bakos Kiss Károly műveit. Megemlíteném még Fodor Gézát, Kovács Vilmost, S. Benedek Andrást, akiket szintén nagyra becsülök.

Aktív olvasója vagyok az *Együtt* irodalmi folyóiratnak, amelyet úgy szoktam kézbe venni, hogy előbb a személyes ismerősök írásait olvasom el, majd a többi alkotó műveit. Kovács Sándor könyveire is kíváncsi vagyok. Schober Ottó *Davaj, davaj!* című kötetét is nagyon hitelesnek tartom. Kedves János, a te írásaidat is nyomon követem!

– *Köszönöm a beszélgetést és a nyomkövetést!*

Lengyel János

„Megfogyva bár, de törve nem!” Ünnepelt a kárpátaljai magyarság

Gyakran hallunk kételkedő véleményeket a kárpátaljai magyarság jövőjét illetően, de ne ülünk fel a pesszimizmus vonatára: igen, sokan vagyunk, éppen elegend ahhoz, hogy ne hulljunk ki a Semmi ablakán! Erről tanuskodott a beregszászi székhelyű Európa–Magyar Házban tartott ünnepi rendezvény is, ahol a Magyar Értelmisségiek Kárpátaljai Közössége (MEKK) és a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) ünnepelte létrejöttének évfordulóját.

A MEKK már nagykorú, húszesztendő, komoly eredményekkel dicsekedhet. Ezt bizonyítja az évfordulóra megjelentetett brosúra is, amelyben a tisztségviselők negyven oldalon összegzik az elmúlt két évtized eseményeit. Az ötesztendő KMMI csapata a célok megvalósításán fáradozik: három fontos területen, a közgyűjtemény, a közművelődés és a tudományos kisebbségkutatás terén fejt ki tevékenységét.

Szeptember 20-án Kárpátalja számos településéről sereglettek össze a beregszászi Európa–Magyar Házban mindazok, akik osztozni szerettek volna a közös örömben. Zubánics László történész, a KMMI elnöke köszöntötte a megjelenteket, köztük Balogh Dénes és Dr. Póka Ferenc konzul urakat, akik Magyarországon a magyar főkonzulátusát, illetve beregszászi konzulátusát képviselték, Muzsnay Árpádot, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület elnökségi tagját, a szatmárnémeti Kölcsey Kör elnökét, Gubcsi Lajost, a Magyar Művészeti Alapítvány elnökét.

Ezután Lőrincz P. Gabriella költő, a KMMI munkatársa elszavalta Weöres Sándor *Öreges* című versét, majd Marcsák Gergely versénél, a Dayka Gábor Középiszkola szervezőtanára Bakos Kiss Károly egyik költeményét énekelte el saját megszólalásában, gitárkísérettel.

Elsőként Zubánics László tájékoztatta az egybegyűlteket a KMMI fél évtizedes tevékenységéről, majd Dupka György elnök számolt be a MEKK-ben folyó munkáról. Örömdetes, hogy az egyesület két évtizeden keresztül pártsemleges és politika-mentes tudott maradni, olyan közösség, amely a közös célok megvalósítása érdekében olykor-olykor össze tudja hangolni a sajátos eléggé megosztott kárpátaljai magyar szervezetek tagjainak törekvéseit.

Helyhiány miatt még a legfontosabb fegyvertényeket sincs módunkban felsorolni, arról azonban szót kell ejtenünk, hogy az Intermix Kiadó jóvoltából eddig 227 könyv látott napvilágot, a társaság által patronált két alkotócsoport (a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportja és a Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesület), illetve a MEKK és a KMMI támogatásával megjelenő *Együtt* folyóirat személyválogatás nélkül minden alkotó embernek lehetőséget ad tehetsége megmérettetésére. Nem maradt el a megérdemelt elismerés sem: 2003-ban a MEKK magyar állami kitüntetést, Kisebbségért-díjat kapott.

A beszámoló után Kiss Julianna, a Beregszászi Művészeti Iskola pedagógusa harmonikán adott elő néhány zeneművet.

Ezután Gubcsi Lajos, a Magyar Művészeti Alapítvány elnöke lépett a mikrofonhoz (*a képen*). Beszélt az alapítvány törekvéseiről, különös tekintettel a határon túli magyarság képviselői érdemeinek elismerésére terén kifejtett tevékenységről. Ezután Ex libris-díjjal tüntette ki Nagy Bélát, a Kárpátaljai Református Egyházkerület főgondnokát, továbbá a MEKK és a KMMI közösségét. A laudációkat Borbély Ida, a MEKK főtitkára olvasta fel. Gubcsi úr szövegíróként átadta Zubánics Lászlónak, a KMMI elnökének az *Ismét Vereckénél* című Rákóczi-balлада ungvári és munkácsi bemutatójáról készült DVD-t, és kérte, hogy a másolatokat juttassa el valamennyi magyar lakta település művelődési házába, iskolájába.

Az ünnepi összejövetelen szervezési kérdéseket is megvitattak. Zubánics László a MEKK tiszteletbeli elnöki posztjára (amely Barzso Tibornak, az Intermix Kiadó szerkesztőjének elhunytával megüresedett) Füzesi Magda költőt, a Magyar Művészeti Akadémia tagját, az elnöki és a főtitkári feladatok további ellátására Dupka Györgyöt, illetve Borbély Idát javasolta. Az egybegyűlteket egyhangúlag bizalmat szavaztak nekik, és a szakbizottságok eddigi vezetőit is megerősítették posztjaikon.

Az ünnepség befejezéséként Benkő György festőművész, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanára megnyitotta Réti János és Klisza János közös tárlatát.

Tudósítónk

Az injekciós fecskendő története

Már az ókori orvosok is alkalmaztak fecskendőként vastagabb madártollakat, amelyeknek a levágott végére gyógyító folyadékkal feltöltött sertés-, kecske- vagy birkahólyagot, esetleg béldarabot kötöttek. Ezek a „fecskendők” leginkább a sebek tisztogatására, a sipolyok átöblítésére, illetve a genny kiürítésére szolgáltak. De nem csak a test felületének sérüléseit tisztogatták fecskendezéssel! Tisztító célú, gyógyító klizmákat is alkalmaztak. De miként alakult ki a fecskendő mai formája, honnan eredeztethető a szívó-, illetve tolóerőn alapuló működési elve?

A hengerformát illetően a 9. század végi források tesznek említést Ammar Ibn Ali al-Mausili arab orvosról, aki egy saját találmányú üveghenger segítségével leszívta a vékony hólyagot a páciense szeméről. Sajnálatos módon arról nem szólnak, milyen módon végezte ezt a műveletet, vagyis: az üveghengerben minek a segítségével fejtette ki a szívó hatást? Dugattyúval avagy nélküle?

Ha a fellelhető ábrázolásokról indulunk ki, akkor azt tapasztaljuk, hogy Kr. után az 1. században az orvosok eszköztárából még hiányzott a fecskendő. Viszont a Hieronymus Brunschwig 1497-ben Strassburgban megjelent *Buch der Chirurgia* című művében közzétett fémetszeten már ott találjuk a fecskendőt. Tehát az eszköz napjainkban ismert formája a 9. és a 15. század között alakulhatott ki. Nyilván hosszabb időt vett igénybe, amíg elterjedt a használatban, ugyanis Wilhelm Fabricius Hildanus (1560–1634) német sebész 1641-ben megjelent könyvében, az ábra szerint, a sebészek fegyvertárában már található állathólyagból készült klistélyfecskendő.

A 16–17. században a természettudomány fejlődése (italiai reneszánsz, humanizmus, reformáció, Gutenberg, Kopernikusz felfedezései) az orvostudományban is előrelépést jelentett.

Témánkkal kapcsolatban mindenképpen meg kell említenünk Blaise Pascalt (1623–1662), aki a hidraulikus nyomást vizsgálva 1648-ban felfedezte a folyadékok és gázok nyomáseloszlásának alaptörvényét, a napjainkban is a nevével fémjelzett Pascal-törvényt. Lényegében ez a törvény az alapja a napjainkban is használatos fecskendők működési elvének. A természet fizikai törvényeinek megismerése tehát lehetővé tette – az orvostudományi felfedezések pedig megkövetelték – a befecskendezés műveletének és eszközének a változását.

A 15. századtól a 18–19. századig a gyógyító célú befecskendezés kizárólag a gyógyító folyadéknak – vagy füstnek – a testnyílásokba történő bejuttatását jelentette. Az érvágás mellett a klizma, illetve a purgálás a legáltalánosabb gyógykezelések közé tartozott.

A beavatkozáshoz leginkább az önből készült, nagyméretű beöntő fecskendőket használták. Ennek mikéntjéről, valamint hasznos voltáról értekezések, tanulmányok születtek.

Ha Molier *Képzelt beteg* című darabjára gondolunk – ahol a szerző a hashajtókúrák és a beöntések széles körű és túlzott alkalmazását tette nevetségessé –, akkor el tudjuk képzelni, mekkora divatja volt ennek az eljárásnak. Érdekességgént jegyezzük meg, hogy XIII. Lajos francia király (1601–1643) egyetlen év alatt 12 beöntést, 215 hashajtókúrát és 47 érvágást kapott háziorvosától.

Középkori ábrázolásokon gyakran feltűnik egy, az ibiszfélékhez tartozó gázlómadár, amely – a hiedelem szerint – önmagát purgálja tengervízzel. A valóság ezzel szemben az, hogy gázlómadár lévén, gyakorta tollászodik, vagyis a farktollak tövében található zsírmirigyek váladékával ápolja a tollait.

A 17. század nagy változásokat hozott a „beöntésművészet” terén. A gyógyító célú fecskendezés történetében az 1628. esztendő egy új korszak kezdetét jelentette. Ebben az évben számolt be William Harvey (1578–1657) angol orvos a vérkeringés tanáról. A kételkedő kortársakat az új teória arra ösztönözte, hogy ellenőrizzék Harvey állítását. Ez motiválta és ekkor vette kezdetét a vénába történő fecskendezés. Az angol Christopher Wren (1632–1723) elsőként adott állatnak intravénás injekciót. Robert Boyle (1627–1691) angol vegyészsel különböző folyadékokat – bort, ső- és ópiumoldatot juttattak be kanül segítségével kutyák vénájába, hogy ellenőrizzék a vérkeringésről szóló tant, és tanulmányozzák a szerek hatását.

Az első, embernek beadott intravénás injekcióról Johann Sigismund Elsholtz (1623–1688) német orvos tett említést *Clismatica nova* (Új beöntésművészet) című munkájában 1665-ben, ahol arról számolt be, hogy a megnyitott vénába „beöntő-szerszámmal” (klistély) gyógynövényfőzetet juttatott. Elsholtz egyébként 1661 óta tanulmányozta az injekciós műveletét, kezdetben hullákon, majd állatokon kísérletezett.

Johann Daniel Major (1634–1693) német orvos egy hólyaggal ellátott ezüst kanült alkalmazott erre a célra. Ezt tekinthetjük az injekciós tű elődjének. Elkezdődtek tehát a kísérletek a gyógyszerek intravénás befecskendezésére. Az eredmény vegyes volt. Egy-egy alkalommal, bizonyos szerek esetében, az eljárások javítottak a kezelt betegek állapotán, de az eseteírásokban számos szövödménnyről is beszámoltak. A legnagyobb gondot a befecskendezés helyének gyakori elfekélyesedése, valamint a gyógyszeradagolás megoldatlansága jelentette. Ma már tudjuk, hogy az előbbinek az oka a sterilitás hiánya volt.

Ez a gyógykezelés – a megfelelő eszköz híján – nagyon lassan haladt előre. Kísérleteztek ugyan vénás injekciókkal, vérátömlesztéssel, de a sikertelenségek, a gyakori szövödmények újra és újra visszavetették a „beöntésművészet” fejlődését. A vérátömlesztéseknél előfordult halálesetek okát sem ismerték, hiszen több mint kétszáz esztendőnek kellett elteltie ahhoz, hogy a vércsoportok mibenlétére fény derüljön. 1901-ben Karl Landsteiner (1868–1943) fedezte fel a vércsoportokat, amiért 1930-ban orvosi Nobel-díjat kapott. Nevéhez fűződik az Rh-faktor felismerése is, 1940-ben.

A fecskendő történetében és a gyógyszer-injektálás területén a 19. század fordulópontot jelentett. Charles Gabriel Pravaz (1791–1853)

francia orvos 1831-ben olyan fecskendőt készített, amely egy kb. másfél gramm folyadékot befogadó üveghengerből állt, és ebben egy fém nyelvű bőr dugattyú mozgott. A dugattyú nyelét csavarmentesen képezték ki és skálával látták el. Ezzel szabályozhatóvá vált a beadandó gyógyszer mennyisége. A forgatások száma a befecskendezett olatdmennyiséggel volt arányos. A fecskendőhöz kapcsolódó másik találmány, a vékony tű, feltehetően ugyancsak Pravaz találmánya volt. A korábban nem kevés gondot jelentő kanül átmérőjét sikerült tű vékonyságúra csökkenteni. A finoman köszörült, üreges tű szorosan illeszkedett a fecskendő henger formájú csatlakozóvégehez.

Noha ezzel a szerkezettel már közvetlenül a vénába is lehetett szűrni, a gyakorlatban nem honosodott meg azonnal. Az akkor „Pravaz-szerkezetként” ismert fecskendő csak 1853 után kezdett szélesebb körben elterjedni, amikor Alexander Wood (1817–1884) angol/skót orvos beszámolt a Ferguson-féle fecskendővel végzett kísérleteiről. A Ferguson-féle fecskendő csúcsban végződő beosztás nélküli üveghenger volt, amelyhez élesre köszörült végű, vastag tűt lehetett illeszteni. A kezelés a beteg számára eléggé fájdalmas volt. A. Wood volt az, aki kipróbálta, hogyan juttatható a bőr alá orvosság a Pravaz-szerkezet segítségével. Kiderült, hogy ez a szerkezet sokkal alkalmasabb gyógyszer befecskendezésére, mint az addig ismert fecskendő. ■

Az injekciós fecskendő története

◀ dők. Különös előnyként a tú vékonyságát és a gyógyszer adagolhatóságát jelölték meg.

Másik fontos tényező is közrejátszott, amely ebben az időben, 1860-ban szintén befolyásolta a Pravaz-féle fecskendő elterjedését. Friedrich Wöhler (1800–1882) német vegyész, göttingeni professzor laboratóriumában előállította a tiszta kokaint és megállapította, hogy ez a szer a nyelven érzéketlenséget idéz elő. Elkezdődtek a lokál-anesztéziával (helyi érzéstelenítés) kapcsolatos kísérletek, amelyekben fontos szerepet kapott a fecskendő.

Hazánkban a 19. század második felében terjedt el az injektálás, vagyis az injekciós fecskendő és a tú alkalmazása a gyógyításban. Elsőként Balassa János (1814–1868) sebész használta az eszközt 1860-ban. Röviddel ezután már Pesten is elkezdtek a fecskendők gyártását a Fischer Péter és Társa sebészeti eszköz- és kötszerekészítőnél. Ez az üzem olyan remekműű fecskendőt gyártott, hogy az 1867. évi párizsi kiállítás aranyérmét nyert.

A megnövekvő piaci igények kielégítésére egy másik magyar cég, a Wessely István és Társa szintén elkezdte a fecskendők gyártását. Az eszköz egyre szélesebb körben terjedt el a gyógyításban, annak ellenére, hogy számos előnye mellett hátránya is megmutatkozott. Az esetek többségében a beavatkozás helyén tályogok képződtek. Ennek okára csak később jöttek rá (az 1860-as években), amikor az aszepszis, az antisepszis és a sterilitás lényege ismertté vált. Akkor vált világossá, hogy az injekciós fecskendővel történő gyógyítás során fellépő fekélyes szövődmények oka – az esetek többségében – a sterilitás hiánya volt.

Az aszeptikus szemlélet beköszöntével a Pravaz-fecskendők fölött eljárt az idő, hiszen a bőrből készült dugattyú nem bírta a sterilizálást. Ateljesen fémről készült fecskendők megfeleltek ugyan a kívánalmaknak, de mégis a Dewit és Herz berlini műszerkészítők által 1893-ban üvegből és fémről készített Record fecskendők hódították meg a világot. A Record kereskedelmi néven forgalomba hozott üveghengeres, fém dugattyús fecskendőknél a gyógyszer adagolását is másként oldották meg: nem a dugattyú elforgatása határozta meg a gyógyszer adagját, hanem az üveghenger oldalára festett mérőskála segítségével ellenőrizték a felhasználandó gyógyszer mennyiségét. A Record fecskendőkhoz kezdetben Charrierre francia műszerkészítő gyárában készültek azok az üregek injekciós tűk, amelyek már bírták a túnyomásos gőzben történő sterilizálást. Később a jelentősebb orvosi eszköz- és műszergyárak is megjelentek tüükkel a piacon.

Lényegében a 19. század és a 20. század fordulójára alakult ki az injekciós fecskendők ma is ismert formája, illetve változata. Ebben az időben elsősorban a subcutan és intramuscularis, vagyis a bőr alá, és az izom-

ba történő gyógyszer-befecskendezés terjedt el. Az intravénás injekció a klinikai gyakorlatban nem volt népszerű, elsősorban veszélyessége és a szövődmények miatt.

A helyzet 1910-ben alapvetően megváltozott, ugyanis Paul Ehrlich (1854–1915) német orvos ekkor fedezte fel a Salvarsant, és ezzel az orvosok kezébe adta a szifilisz elleni gyógyszert. Mivel az említett szer intravénás alkalmazást igényelt – a betegek száma pedig igen jelentős volt –, az intravénás injekció fokozatosan elterjedt az orvosi gyakorlatban.

Az injekciós fecskendők egyik legjelentősebb gyártója a 19. században a francia Luer cég volt. Az 1890-es években a gyár már üvegből készült fecskendőket is gyártott. Ennek a szabadalomnak az 50%-os tulajdonjogát 1898-ban az amerikai Becton–Dickinson cég megvásárolta, és továbbfejlesztette az üvegből készült fecskendők gyártását.

Az injekciós tűk gyártását hazánkban az első világháború után kezdték el.

A cukorbetegség kezelésében új fejezet kezdődött, amikor 1921-ben Frederick Grant Banting (1891–1941) és Charles Herbert Best (1899–1978) előállították a klinikailag is hasznosítható inzulint. Az inzulinfecskendők gyártása 1924-ben kezdődött el, és azóta az USA fecskendőgyártásának kétharmada a diabetes gyógyítását szolgálja. Ezek az alkálimentes Pyrex üvegből készült fecskendők jól bírják a vegyhatást és a gőz fertőtlenítést. 1932-ben a diabetes gyógyítására már automata fecskendőket gyártottak: automatikusan történt a szúrás, állítható volt annak mélysége, és a gyógyszer adagja.

Az 1940-es években, de különösen a háborús időszakban a SYRETTE típusú, morfium önbeadására, valamint a penicillin beadására alkalmas, részlegesen egyszer használatos gyógyszerpatronnal felszerelt fecskendőket gyártottak. A feltöltött patronrt rakták a fecskendőbe, majd amikor az kiürült, kidobták.

A fecskendők alakjának és anyagának változtatásánál elsősorban a biztonságot, az egyszerű és kényelmes használatot tartották szem előtt a gyártók. A legfontosabb biztonsági előírások: a tú egyszerű csatlakozása, a fecskendő törhetetlensége és a jól sterilizálhatóság. Akényelmes használat követelményei: a tú és a fecskendő megfelelő szögben történő csatlakozása, a tartozékok (tű, dugattyú) könnyen cserélhető volta.

Az USA-ban 1952-ben gyártottak először teljes egészében üvegből készült, egyszer használatos steril fecskendőket a Vöröskereszt számára, vérvételhez. Ezekben az években dolgozta ki a Baltimori Biológiai Laboratórium azt a sterilizálási technológiát, amelynek eredményeként az 1950-es évek közepén megkezdődhetett az egyszer használatos steril fecskendők és orvosi eszközök nagyipari gyártása.

Colin Murdoch új-zélandi gyógyszerész

és feltaláló 1956-ban szabadalmaztatta az egyszer használatos műanyagfecskendőket, amelyek azt követően világszerte jelentős mennyiségben kerültek forgalomba. A műanyag Plastipack típusú fecskendőket, valamint a tűket külön csomagolták, és csomagolt állapotban fertőtlenítették. A műanyag fecskendők sterilizálása kezdetben etilénoxiddal történt, majd később a KO-BALT-60 sugár-sterilizálásra tértek át.

Az 1950-es évek végén fellépő nagy hepatitiszjárvány a gyártókban azt a gyanút keltette, hogy az egyszer használatos fecskendők az alkalmazók – feltehetően – többször is felhasználták.

Az elkövetkező években az eszközök készítői arra törekedtek, hogy olyan egyszer használatos fecskendőket/szerkezeteket gyártsanak, amelyek újra felhasználása eleve lehetetlen. Az eszköz- és műszergyárak 1969-ben kezdték el az olyan fecskendők gyártását, amelyeknek a tűje nem levehető. A diabetesben szenvedők számára tervezték és gyártották az inzulinpatronnal felszerelt fecskendőket, amelyekben a szükséges gyógyszeradag beállítható, a kiürült patron viszont cserélhető volt. Ebben az időben a gondot már az elhasznált fecskendők gyűjtése és tárolása jelentette. A klinikákon és a kórházakban gyűjtőkonténereket állítottak fel, hogy a használt műanyag hulladékot begyűjtsék.

Az 1970-es évek jelentős egészségügyi programja a diabeteses betegek öninjekciósának bevezetése, és az ehhez használatos injektáló szerkezetek gyártása volt. Ennek eredményeként biztonságos és könnyen kezelhető, töltőtollra hasonlító oltó szerkezetek születtek, amelyek kezelése rendkívül egyszerű volt, és amelyek kiállták az idő próbáját.

A HIV-vírus megjelenését követően, az 1980-as évek elejétől az eldobható, konténerekben gyűjtött fecskendők a fertőzés forrásai lettek, ezért a gyártóknak gondoskodniuk kellett a fecskendők bezúzásáról.

A fecskendők és az oltó szerkezetek tervezőinek egy nagyon fontos veszélyforrást kellett kiküszöbölniük: ugyanis az injekciózás során a tűk okozták a leggyakrabban a sérüléseket. A nem levehető tűk a problémák egy részét megoldották, ezeket viszont védőkupakkal kellett ellátni. Ez sem bizonyult tökéletes megoldásnak, mert a kupak eltávolítása kezdetben nehézkes volt, és eközben is keletkeztek sérülések. Ez okból – immár 1991 óta – a tű nélküli oltási technológia kifejlesztésén dolgoznak a fecskendőgyártók. AUTOGARD néven 1995-ben hozták forgalomba azt a fecskendőt, amely rejtett tűjét az oltás után automatikusan visszahúzta.

Milyen további célok vezérlik a fecskendőgyártókat? Elsősorban a maximális biztonságra törekvés, az egyre vékonyabb tűk gyártása, valamint az olyan patronos, gyógyszerrel előre feltöltött fecskendők forgalmazása, amelyek a betegek számára biztonságosak és felhasználásuk egyszerű.

Dr. Kótyuk Erzsébet

Beregszász 950 éves

Megalapításának 950 éves évfordulóját ünnepelte a Beregvidék „fővárosa”, a történelmi Felső-Magyarország gyöngyszeme. Hogy ez az idő egy település történetében sok-e vagy kevés, ki tudná megmondani? Az viszont tény, hogy az eseményre sokan összesereglettek: az ünnepeltet számos hazai és külföldi vendég tisztelte meg jelenlétével. Részt vett a jubileumi rendezvénysorozaton dr. Zombor Gábor, Kecse-

di György, Nagy Béla, Ortutay Zsuzsa, Kszenyija Margitics, Volodimir Margitics atya, Vojtovics Emil atya, akiknek Beregszász város 1996 és 2012 között Pro Urbe-díjjal köszönte meg fáradozásait.

A jubileumi városnap ünnepélyes megnyitójára Beregszász főterén került sor. A himnuszok elhangzását követően Babják Zoltán polgármester mondott ünnepi köszöntőt. Hangsúlyozta: Be-

mét város polgármestere és kísérete, Mosonmagyaróvár delegációja, élén dr. Csanádi Viktória vezető munkatárssal, Tiszaujváros képviselte Bráz György polgármester vezetésével, Hajdúböszörmény város delegációja Kiss Attila polgármester vezetésével, dr. Hájos Zoltán, Dunaszerdahely (Szlovákia) polgármestere és kísérete, Doszpot Attila, Zalaegerszeg alpolgármestere és képviselői, Kősa Tímea, Nyíregyháza alpolgármestere, Hatvan város delegációja Horváth Richárd alpolgármester vezetésével, Gyermely város képviselte Végh Zsigmond városi önkormányzati képviselő vezetésével, Budapest IX. kerülete, Ferencváros delegációja dr. Bácskai János polgármester vezetésével.

Kedves vendégek voltak Beregszász díszpolgárai, köztük Gál Lajos Ferenc, Heckó Nyina, Heckó György, Beregszászi Olga, Schöber Ottó, Duzsej Miklós, illetve Csaná-

regzsász ősi, gazdag történelmi múlttal rendelkező város, ahol több nemzet képviselői élnek békében, egyetértésben. Meg kell találni annak a lehetőségét, hogy maximálisan kihasználjuk természeti kincseinket, adottságainkat, messze földön híres termálvizeinket, szőlőt és bort adó hegyeinket, hogy megépüljön a várost elkerülő út, rendezett utcák és terek, minőségi szolgáltatások álljanak a helyi lakosok és a vendégek rendelkezésére. A tervek megvalósításához szükség van Kijev és a megye támogatására, valamint a külképviseletek és a testvérvárosok segítségére. Ez utóbbiak közreműködhetnek abban, hogy sikeres pályázatok valósuljanak meg, új beruházók érkezzenek új munkahelyeket teremtve. A polgármester üdvözlő szavait ünnepi beszédek követték, majd a program a város iskoláinak felvonulásával folytatódott.

Aznapi a művelődési ház aulájában partnerkereső kiállítást rendeztek, amely során 16 magyarországi vállalkozás, valamint a több céget tömörítő DEKI Klaszter (Dél-Európai Kereskedelemfejlesztési és Innovációs Klaszter) mutatkozott be a helyi közönségnek. A kiállítás a Magyar–Ukrán Kereskedelmi és Iparkamara és a Kárpát Régió Üzleti Hálózat Zrt. szervezésében valósult meg. A program keretében a szervezők olyan árucikket szerettek volna bemutatni, amelyek érdekesek lehetnek a régió számára. A termékek között egyebek mellett mezőgazdasági csomagolóanyagok, tisztítószerek és vegyszerek, fűszerek, élelmiszeripari, műanyagipari és építőipari termé-

kek, ipari berendezések, hegesztéstechnikai eszközök, valamint háztartás-vegyipari és építőipari cikkek voltak megtalálhatók. A kiállítást dr. Szentpéteri Bertalan, a Magyar–Ukrán Kereskedelmi és Iparkamara elnöke, dr. Kota György, a Magyar–Ukrán Kereskedelmi és Iparkamara ügyvezető igazgatója és Babják Zoltán, Beregszász polgármestere közösen nyitották meg. A polgármester hangsúlyozta: a város fejlődése érdekében fontos, hogy minél több befektető érkezzen a településre.

Kota György elmondta, hogy a Magyar–Ukrán Kereskedelmi és Iparkamara, a Kárpátaljai Magyar Vállalkozók Szövetsége és a Kárpát Régió Üzleti Hálózat Zrt. ez év szeptember 27-én közös fogadóirodát nyitott Beregszászban, ahol a magyar vállalkozások tájékozódhatnak a piacra jutásról, továbbá az ukrán vállalkozások felvilágosítást kaphatnak a magyar üzleti lehetőségekről, partnerkeresésről és kapcsolatépítésről.

A városnapi programsorozat keretében kárpátaljai festőművészek alkotásaiból nyílt kiállítás a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Gross Arnold termében. Babják Zoltán polgármester megnyitó beszédében szólt arról, hogy a tárlaton Kárpátalja magyar és ukrán képzőművészei együtt mutatkoznak be, ezzel is szimbolizálva azt az összetartó erőt, amellyel nemzetiségre való tekintet nélkül egymás mellett, egymással békében lehet kiemelkedő műveket alkotni.

Vasizl Brenzovics, a Hivatásos Művészek Egyesületének vezetője köszönetet mondott a város önkormányzatának és a főiskola vezetésének a bemutatkozás lehetőségéért.

Molnár Bertalan

RÉGI POMPÁJÁBAN AZ EGYKORI MAGYAR KIRÁLYI TÖRVÉNYHÁZ

November 8-án került sor a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola felújított épülethomlokzatának és tetőszerkezetének átadási ünnepségére. A helyreállítás a magyar kormány, Magyarország Külügyminisztériuma és a Kárpátaljai Megyei Tanács közötti „Keleti Partnerségi Projekt” nemzetközi fejlesztési együttműködés, valamint magánszemélyek, szervezetek, önkormányzatok támogatásával valósult meg 2012–2013-ban. Az eseményt számos hazai és magyarországi közjogi és egyházi méltóság tisztelte meg jelenlétével.

A magyar és az ukrán nemzeti himnuszok elhangzása után a főiskola kamarakórusa elénekelt az intézmény himnuszát, amely a *Rákóczi Ferenc bús éneke* című kuruc ének 1., 3. és 5. versszaka. A magyar dallamú, XVIII. századi ének megtalálható a református, a római katolikus és az evangélikus énekeskönyvekben.

A rendezvényen elsőként Németh Zsolt, Magyarország külügyi államtitkára mondott köszöntőt. Ünnepi beszédében győzelemnek nevezte a beregszászi főiskola megújult épületének átadását. Hangsúlyozta: Beregszász városa és a kárpátaljai magyarság 70 év után visszakapta a Magyar Királyi Törvényház épületét eredeti formájában. A homlokzat és a tetőszerkezet elkészítése az utolsó fázisa volt a 11 évig tartó munkának, amelyből az egész Kárpát-medencei magyarság kivette a részét. Az össznemzeti vállalkozásról hosszú évtizedekig tanúskodnak majd a tantermek elnevezései, köztük a magyar és a Kárpát-medencei

városok, megyék nevei. Kiemelte: egy 19 éves építkezést is ünneplünk, hiszen akkor kezdődött el a főiskola tartalmi létrehozása. A homlokzatot igazán az a munka hitelesíti, amely 19 esztendőn keresztül ebben az épületben, ebben az intézményben egy világszínvonalú oktatást hozott létre. Az intézmény által kiadott diplomák Vlagyivosztoktól Londonig értékes, elismert diplomák. A mai naptól ennek a színvonalas oktatásnak látványos jelképe és bizonyítéka lesz a kép, ami elénk tárol, ha ránézünk erre a csodálatos épületre. Németh Zsolt emlékeztetett: e napokban zajlik egy másik homlokzatépítés is, nevezetesen Ukrajna európai homlokzatának építése. Mint mondta, a magyar kormány is támogatja Ukrajna társulási megállapodásának megkötését a Vilniusban megrendezésre kerülő keleti partnerségi csúcstalálkozón (*Ukrajna az utolsó pillanatban elhalasztotta a szerződés aláírását – a szerk.*).

Az elmúlt 22 esztendőben a független Ukrajna rendkívül sokat tett meg az európai integráció útján, amelyen a vilniusi csúcstalálkozó egy mérföldkő lesz. A politikus reményét fejezte ki, hogy Ukrajna a belátható jövőben eljut majd az európai uniós tagsáig. A csatlakozás ugyanolyan újjá születés és ugyanolyan újraegyesülés lesz majd Ukrajna számára, amilyen ez az épület. A megújult létesítmény átadásával megnyílnak a tudományos, a kulturális, az akadémiai kapcsolatok az európai unió irányába.

Az avató ünnepségen beszédet mondott Ivan Baloga, a Kárpátaljai Megyei Tanács elnöke. Kiemelte: együtt örül Beregszász és Kárpátalja lakosaival, hiszen a most átadott épülettel mindannyian közelebb kerültünk Európához. Mint mondta, büszke arra, hogy Magyarország Külügyminisztériumának közreműködésével, valamint a Kárpátaljai Megyei Tanács képviselőinek hozzájárulásával sikerült ezt a közös célt elérni. Az átadó a bölcs emberek bölcs politikáját jelenti, azokat, akik a fiatalok jövőjéért fáradoznak. A mai körülmények között a segítségre nagy szükség volt. A jövőben az itt dolgozó pedagógusok kollektíva megkettőzött erővel fogja oktatni a kárpátaljai fiatalokat. A megyei vezető köszönetet mondott Magyarországi Külügyminisztériumának Ukrajna európai integrációs törekvéseinek támogatásáért.

Hangsúlyozta: Beregszász és Kárpátalja mindig is központja volt a két ország együttműködésének. Ehhez kapcsolódik ez az intézmény is, amely több nemzedéket tud majd nevelni és szerepet játszik a kulturális értékek megőrzésében.

A felszólalások után a főiskola névtábláit, az intézmény homlokzatának és tetőszerkezetének felújításáról szóló márványtáblákat, valamint a homlokzatot díszítő emlékjelet Németh Zsolt államtitkár, Répás Zsuzsanna, Magyarország nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkára, Ivan Baloga, a megyei tanács elnöke, Brenzovics László, a Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Jótékonyági Alapítvány elnöke, Misovicz Tibor, a Magyarország Külügyminisztériumának helyettes államtitkára és Dr. Lélfi Koppány, a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.

vezérigazgatója közösen leplezték le.

A rendezvény folytatásaként a történelmi egyházak képviselői Isten áldását kérték az intézmény további munkájára.

Az avatón ugyancsak beszédet mondott Brenzovics László, aki a felújított törvényház épületét a hit és az összefogás szimbólumának nevezte. Mint mondta, az épület helyreállításának munkálataihoz 100 önkormányzat és mintegy 2500 magánszemély járult hozzá anyagilag. Az épület Beregszász városának egyik ékessége lett. Külön köszönetet mondott a magyar kormánynak, amely a legjelentősebb támogatást nyújtotta a felújításhoz. Ugyancsak megköszönte a magyar külügyminisztérium és a nemzetpolitikáért felelős államtitkárság, valamint a külképviseletek, a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt, a Kárpátaljai Megyei Tanács támogatását is.

– Szolgálja ez az ősi épület a tudományt, az oktatást, a magyar kultúrát, valamint a népek közötti barátságot – fogalmazott Brenzovics László.

A rendezvény zárásaként a jelenlévők kuruc dallamokat hallhattak Pirigyi Gergelynek, az intézmény első évfolyamos hallgatójának előadásában.

r-b

Emlékkonferencia és táblaavató

November 9-én Beregszászban, az Európa–Magyar Házban a Beregszászáért Alapítvány és a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) közös szervezésében emlékkonferenciára, illetve táblaavatásra került sor Beregszász alapításának 950. és a város visszatérésének 75. évfordulója alkalmából.

– Számunkra kedves évfordulók ezek, hiszen Beregszászt 950 esztendővel ezelőtt alapította Lampert herceg, és a város Magyarországhoz való visszatérésének is immár 75 éve. Úgy véltük, hogy ezeknek az évfordulóknak méltó emléket kell állítanunk: táblát avatunk és emlékkonferenciát tartunk – mondta Zubánics László, a KMMI elnöke, majd köszöntötte a vendégeket, akik közt ott voltak dr. Nagy Petronella, Magyarország Beregszászi Konzulátusának konzulja, Kázmér Dávid, a Beregszászi Polgármesteri Hivatal nemzetközi kapcsolatok osztályának vezetője, a Vitézi Rend Kárpátaljai Törzskapitányságának képviselői, a Beregszászáért Alapítvány Baráti Körének tagjai, városunk lokálpatriótái.

Avató beszédében Dalmay Árpád, a Beregszászáért Alapítvány kuratóriumának elnöke elmondta: éppen 75 évvel ezelőtt, 1938. november 9-én lépték át honvédeink az akkori határt és szabadították fel Beregszász városát a 20 éves cseh megszállás alól – erre emlékezünk ma, ez az apropója az összejövetelünknek, a tábla felavatásának.

Lőrincz P. Gabriella és Bakos Kiss Károly rövid irodalmi összeállítással tisztelegtek a történelmi évfordulók előtt.

A megemlékezés zárásaként Dalmay Árpád és dr. Nagy Petronella konzul leleplezték az Ortutay Zsuzsa által készített emléktáblát, majd a jelenlévő szervezetek és

intézmények vezetői elhelyezték a tisztelet koszorúit.

Sepa János, a Beregvidéki Múzeum igazgatójának jóvoltából a város visszatérésének 75. évfordulója alkalmából a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézetben egy korabeli fotókat bemutató kiállítást tekinthettek meg az érdeklődők.

A város alapításának 950. évfordulójára és az 1938-as eseményekre konferencia keretében emlékeztek. Dr. Takács Péter történész (Debreceni Egyetem) *Lampert herceg, Rege vagy valóság Beregszász megnépszerűsüléséről* című előadásában azokat a történelmi folyamatokat elemezte, amelyek a honfoglalástól a városias lét kialakulásáig vezettek. Mint elmondta, a települések első

írásos említése nem jelent egyet annak alapításával, azaz azok jóval korábban is létrejöhettek. Így van ez Beregszász esetében is, ahol az 1063-as alapítás valós is lehet, hiszen annak a folyamatnak a kezdetét jelenti, amikor a Lengyelországba vezető nagy országút egyik kiindulópontján létrejött egy szőlészettel foglalkozó, szász telepeselek által felvirágoztatott település.

Zubánics László történész (Ungvári Nemzeti Egyetem) *Beregszász települési jogállásának változásai* című előadásában a város alapításától a XX. századi viszonyokig terjedő időszak fontosabb okmányait, a városnak nyújtott különböző privilégiumokat elemezte, külön kitérve a munkácsi vár mindenkorai tulajdonosaival szemben folytatott küzdelmekre. A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet az évfordulóra emléklapot készített, amelyen IV. Béla király 1247. évi kiváltságlevelének hiteles szövege olvasható.

Dr. Bene János történész, a nyíregyházi Jósza András Múzeum igazgatója Beregszásznak az anyaországhoz való 1938-as visszatéréséről beszélt. Mint előadásában kifejtette, az események kiindulópontját a trianoni békediktátumban kell keresni,

amely Beregszászt és vidékét elválasztotta „hátszágától”, a magyar Alföldtől, és megyeszékhelyből egyszerű nagyközséggé degradálta le. Mint megtudhattuk, november 9-én a városba a nyíregyházi 22. tüzerosztály egységei léptek be. A korabeli tudósításokból kiderült, hogy a kivonuló csehszlovák csapatok még a kivonulást megelőző órákban is „a város lakosait a legnagyobb terror alatt tartották és a várost zászlódiázzal ellátni nem engedték”. Ennek ellenére a magyar honvédség bevonulásának pillanatára előkerültek a régi és új nemzeti lobogók százai, és a Kossuth Lajos téren rögtönzött emelvénynél virágerdővel várták a katonákat.

Dr. Lisztóczy László irodalomtörténész *A Felvidék hazatérésének visszhangja költészetünkben* című tanulmányát Dalmay Árpád olvasta fel. A szerző Márai Sándor, Győry Dezső és Mécs László versein keresztül mutatta be azt az össznemzeti lelkesedést, amely az elcsatolt nemzetrészek visszatérését övezte.

A Beregszászáért Alapítvány az ünnepi alkalomra emléklapot és emlékérmét adott ki (alkotója Balogh Géza nyíregyházi szobrászművész), amelyet a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet, a Beregvidéki Múzeum és a Beregszászi Városi Tanács kapott meg. Az évforduló tiszteletére jelent meg a *Beregszász és környéke* című minikönyv második kiadása Andruskó Károly fámetszeteivel.

A rendezvény a Nemzeti Együttműködési Alap támogatásával valósult meg.

Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet beszámolója

Dióhéjban

Kerekasztal-beszélgetés az autonómiáról

Dr. Kántor Zoltán, a Nemzetpolitikai Kutatóintézet igazgatója, Vári Fábán László kárpátaljai költő, a Magyar Művészeti Akadémia tagja, Toró T. Tibor, az Erdélyi Magyar Néppárt elnöke és Csáky Pál felvidéki politikus-író, az MKP Országos Elnökségének tagja voltak a vendégei annak a kettős állampolgárságról és az autonómia lehetőségeiről szóló kerekasztal-

beszélgetésnek, amelyet Gazsó L. Ferenc vezetett október 9-én Budapesten a MOM Kulturális Központ Kupolatermében. A patinás *Hitel* c. folyóirat által rendezett, a nyilvánosság és a média előtt zajló beszélgetésen a résztvevők elmondták elképzeléseiket többek között arról, hogy az egyes országokban miért fontos és milyen esélye van az ottani magyar közösség számára létrehozandó autonómiáknak, hogyan lehet az egész kérdéskört beilleszteni az európai gondolkodásmódba, illetve hogyan kívánnak bekapcsolódni a további magyar nemzetpolitikai folyamatokba.

D. Gy.

VII. EGYÜTT ÍRÓTÁBOR

A Magyar Értel-
miségek Kárpátaljai
Közössége (MEKK)
fő szervezésében és
a Kárpátaljai Magyar
Művelődési Intézet
(KMMI) közreműkö-
désével október 2–6.
között megrendezték
a VII. Együtt Íróta-
bort. Az egyhetes
gazdag rendezvény-
sorozat különböző

Karácsfalva

állomásaihoz az *Együtt* folyóiratban publikáló kárpátaljai írók, költők, helytörténészek, kritikusok, illetve újságírók, pályakezdő alkotók csatlakoztak. A meghívott szerzők közt volt Amorth Angelika (Nagyszőlős), Bartha Gusztáv (Nagybereg), Czébely Lajos (Visk), Csordás László (Eszeny), Dupka György (Ungvár–Tiszabökény), Kovács Eleonóra (Szalóka), Lőrincz P. Gabriella (Beregszász), Marcsák Gergely (Kincsehomok), Pák Diána (Karácsfalva), Szöllősy Tibor (Técső–Nyírmada), Vári Fábán László (Mezővár), Zubánics László (Gut), Zselicki József (Kisgejőc), Zselicky Zoltán (Kisgejőc–Beregszász).

A tiszabökényi táborhelyükről kirajzó irodalmárok kilenc tanintézményben tartottak felolvasást: a Munkácsi Állami Egyetem Humán-Természettudományi Koledzse magyar tagozatán, a Szent István Római Katolikus Liceumban, a Nagyberegi Református Liceumban, a Viski Kőlcsey Ferenc Középiskolában, a Técsői Református Liceumban, a Técsői Hollósy Simon Középiskolában, a Péterfalvai Kőlcsey Ferenc Középiskolában, a Karácsfalvai Sztójka Sándor Görögkatolikus Liceumban és a Péterfalvai Református Liceumban. Ezenkívül Péterfalván, Tiszaújhelyen és Nagyszőlősen a helyi könyvtárakban író-olvasó találkozókra vettek részt. Útjuk során több száz fiatal és felnőtt olvasóval találkoztak. A rendezvénysorozatról a helyi magyar írott sajtó és az elektronikus média, több hírlevél, blog folyamatosan tájékoztattott.

Az író-olvasó találkozókra és a rendhagyó irodalomórákon a szerzők felolvasták legújabb műveiket, beszéltek eddigi pályafutásukról, irodalmi tevékenységükről, közéleti szerepvállalásukról, válaszoltak a kérdésekre. Ezen belül bemutatták a MEKK kiadásában 2002-től megjelenő *Együtt* folyóirat alkotóműhelyének tevékenységét, a KMMI által elindított tehetséggondozó programot, vázolták kapcsolatukat az anyaországi irodalmi élettel. Dupka György minden intézménynek átadott egy-egy könyvválogatást az Intermix Kiadó legutóbb megjelent köteteiből és az *Együtt* újabb számaiból. Az irodalmi tábor résztvevői koszorúztak a történelmi és irodalmi emlékhelyeken, a Nagyberegi Református Líceum ünnepi rendezvényén találkoztak Jókai Anna Kossuth-díjas írónővel és Zombori Öttő csillagásszal.

Tudósítónk

Visk, Fodó Sándor sírjánál

Művészete egyetemes szellemi kincs

A Felső-Tisza-vidéki szóránymagyarság III. Találkozójának keretében szeptember 13–14-én Hollósy-konferenciát szerveztek Técsőn. A festőművész halálának 95. évfordulóján rendezett fórumot a város művelődési házának abban a felújított termében tartották meg, amely ezentúl a Hollósy Simon Galéria nevet viseli.

Kovács Iván, Técső város köztisztviselője álló polgármestere az egybegyűlteket köszöntő beszédében rámutatott: az 1904–1918 között a városban élt és alkotott festőművész újra visszatért a településre, hiszen nemcsak szobra, hanem immár otthona is van az Öregnek. (Jó érzés tudni, hogy Kovács Iván személyében olyan polgármester irányítja Técső városát, aki – függetlenül attól, honnan, kitől jön – támogat minden közérdeket szolgáló javaslatot.)

Az Ambrus Pálnak, a técsői liceum igazgatójának elnökletével a galériában megtartott konferencia miliője méltó volt a festőművész emlékéhez. Az állandó kiállítás nagy hozzáértéssel rendezett gyűjtemény: Hollósy-alkotások színes reprodukciói, kárpátaljai művészek egyedülálló szépségű festményei, Hollósy-levelek kinagyított másolatai várják itt az érdeklődőket.

Elsőként Tóth István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának főkonzulja értékelte a nagyszerű kezdeményezést. Ezután Ambrus Pál felolvasta Gajdos István parlamenti képviselő levelét, aki azt írta, Técső városában látja a kárpátaljai művészet majdani fellegvárát, és támogatásáról biztosította a hasonló kezdeményezéseket. Dumnicz Mária, Petyovka Ivan országgyűlési képviselő személyes megbízottja, a galéria létrejöttének főtámogatója szívélyesen üdvözölte a résztvevőket, és ígéretet tett a kiállítás anyagának gyarapítására.

Érdeklődéssel hallgatta a nagyszámú közönség Nebesznik Ivánnak, a Kárpátaljai Művészeti Főiskola rektorának előadását, aki szakszerűen elemezte a múlt idők magyar vonatkozású kárpátaljai művészetét. Dr. Borsos Judit művészettörténész (Magyar Nemzeti Galéria) vetítéssel kísért dolgozatában Hollósy técsői korszakáról, illetve az akkori időben készült műveiről osztotta meg gondolatait (*a képen*). Lucenko Igor, a Kárpátaljai Művészeti Főiskola tanára készülő disszertációjának Hollósyról szóló részleteit olvasta fel. Az esemény krónikása, a festőművész életének és munkásságának kutatója a témában elért legújabb eredményeiről számolt be, valamint dokumentumokat (leveleket, cikkeket, fotókat) adott át a formálódó Hollósy-gyűjtemény gyarapítására. Emlékeztetett arra, hogy negyedszázaddal ezelőtt alakult meg a Hollósy Simon Kör, és éppen húsz esztendeje annak, hogy a város központjában felavatták az Öreg mellszobrát, Tóth Emőke szobrászművész alkotását.

A majdnem háromórás konferencia záróakkordjaként az egybegyűlt megkoszorúzták a Hollósy-szobrot.

A rendezvényt a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., Magyarország Beregszászi Konzulátusa, a TADAKNET Kft. (Győr), Micska Zoltán érdemes művész és Angyalosi Sándor érdemes építész támogatta.

Szöllősy Tibor

Rendezvények a Polgárok Házában

Csordás László, Hájas Csilla, Lengyel János, Pusztai-Tárczy Beatrix és Bakos Kiss Károly az irodalmi esten

A Kárpátaljai Szövetség jubileumi balatonföldvári találkozója átalakult és új elnökséget választott a szövetség alkotó-egyesülete, amely társszervezetként igyekszik összefogni a kárpátaljai kötődésű művészeket. Az is körvonalazódott, hogy az ezután Kárpátaljai Irodalmárok, Művészek Alkotók Közössége (KIMAK) néven működő társaság ősszel folytatja a tavaly novemberi havi rendszerességgel megtartott kulturális rendezvénysorozatát. Az új idény szeptember 29-én kezdődött, ahol is a szervezők a kárpátaljai magyar nyelvű irodalom legfiatalabb pályakezdőinek egy csoportját kívánták bemutatni a főváros közönségének. Lengyel János, a KIMAK titkára a nemrég megjelent *Szárnypróba* című antológia szerkesztőjét és néhány szerzőjét hívta meg az irodalmi estre.

Az új évadot Gortvay Gábor, a Bercsényi Miklós Alapítvány titkára, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagja nyitotta meg. Ezt követően Lengyel János, az est moderátora köszöntötte az egybegyűlteket, majd bemutatta a vendégeket: Csordás László kritikust, az *Együtt* olvasó-szerkesztőjét, az említett kötet szerkesztőjét, valamint Pusztai-Tárczy Beatrix és Hájas Csilla fiatal alkotókat. Részt vett az esten az éppen Budapesten tartózkodó Bakos Kiss Károly költő, az Újnautilus internetes folyóirat versrovatának szerkesztője is, aki úgy kapcsolódik a pályakezdő fiatalokhoz, hogy a Beregszászban székelő Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet tehetségkutató programja vezetőinek egyike volt.

Csordás László beszélt a kárpátaljai magyar irodalom problémáiról, a pályakezdőkkel kapcsolatos tapasztalatairól, de szót ejtett az *Együtt* című iro-

dalmi folyóiratról is. Csordásról tudni kell: amellet, hogy kíméletlen kritikus, maga is alkot kisebb-nagyobb sikerrel, írásait már számos jelentős magyarországi folyóirat közölte.

Pusztai-Tárczy Beatrix a *Szárnypróba* azonszerzői közé tartozik, aki még nem mutatkozott be az *Együtt*-ben, ellenben sikeresen szerepelt már több magyarországi irodalmi pályázaton. Verseit, prózáit magyarországi folyóiratok, internetes irodalmi magazinok közlik. A Beregszászban élő szerző felszólalásából megtudhattuk, hogy boldog házasságban él, a református egyházban folytat karitatív munkát. Írással néhány éve kezdett el komolyabban foglalkozni, szívesen veszi az építő jellegű kritikát.

Hájas Csilla jelenleg Budapesten tanul, kutatási területe a kárpátaljai magyar gyermekirodalom, műfajja a próza. Bemutakozása során elmondta, hogy sokat köszönhet a József Attila-díjas Nagy Zoltán Mihálynak, az ungvári Intermix Kiadó gondozásában megjelenés előtt álló bemutatkozó kötetét is a mentora szerkesztette.

Bakos Kiss Károlynak az elmúlt év végén jelent meg a második kötete *Része még* címmel, ami a *Legyen vers* című debütáló könyvének bővített, átdolgozott változata. A líra kedvelőinek nagy öröme újabb és régebbi verseiből olvasott fel. Az est egyik érdekessége, hogy Pusztai-Tárczy Beatrix és kedvenc költője, Bakos Kiss Károly, a Kárpátalján csupán egymástól néhány kilométerre élő két alkotó Budapesten a Visi Imre utcában lévő Polgárok Házában találkozott először személyesen.

A fellépők a bemutatkozást és a felolvasást követően választottak a szép számú közönség kérdéseire.

Az októberi rendezvény a helyszínt biztosító Polgárok Háza programjainak torlódása miatt elmaradt. Nem volt szerencsés a novemberi est sem, több előadó lemondta a fellépést, ezért a szervezők az előzetestől eltérő programmal álltak elő.

November 8-án tehát a Horthy-korszakkal foglalkozó tematikus esten vehetett részt a több mint huszonöt fős közönség. A rendezvény moderátora és fő előadója Lengyel János történész volt, aki az említett korszak egyik meghatározó személyiségéről, a Magyar Rádió megalapítójáról, a Magyar Távirati Iroda igazgatójáról, Kozma Miklósról tartott előadást. A korszak

Lengyel János

magyar médiacézára Kárpátalján fejezte be sokrétű munkásságát, mint kormányzói biztos. A szervezők szerették volna egy kicsit megidézni a két világháború közötti időszak Magyarországot, amely a trianoni országcsontkítás traumájából feléledve igyekezett túlélni, újrakezdeni, de soha senki nem törődött bele a magyarságot ért mérhetetlen igazságtalanságba. Az előadó is hangsúlyozta, hogy a korszak fő politikai irányelve a revízió, az elvesztett területek visszacszerzésének vágya, s ez alól még a szociáldemokraták sem voltak kivételek.

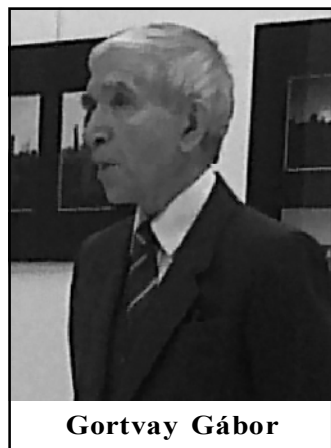
Lengyel János több részre osztotta az előadást. A szünetekben a Noszty fiúk elnevezésű formáció, Dobos Tibor és Varga Zoltán, az 1920-as, '30-as évek slágereivel, felkapott operett-részletekkel szórakoztatta a közönséget. De nem csak zenével idézték fel a Horthy Miklós kormányzó nevével fémjelzett korszakot: Almási Zsuzsa Kárpátaljáról elszármazott előadóművész egy-egy József Attila-, Koszto-

Almási Zsuzsa

lányi Dezső-, illetve Wass Albert-verset is elszavalt.

Az előadás Kozma Miklós kárpátaljai tevékenységét bemutató részéhez érve Gortvay Gábor, a rendezvénysorozat társ-szerkesztője a korszakhoz és a témához kapcsolódó történeteket osztott meg a jelenlévőkkel. Lengyel János rámutatott, hogy Kárpátalja Magyarországhoz való visszacsatolása után a Budapestről érkezett katonák, hivatalnokok sokszor úgy viselkedtek a helyiekkel, mint valami hódítók, mintha Kárpátalja magyarsága alsóbbrendű lenne, akiket át kell nevelni. Bizonyos tekintetben ez mindmáig fennáll a csonka ország és a határon túli magyarság kapcsolata tekintetében. Azt is kihangsúlyozta, hogy Kárpátalja nagyobb részét a magyar honvédség önerőből foglalta vissza, és nem német adományként csatolták a trianoni Magyarországhoz.

Gortvay Gábor

A rendezvény végén Lengyel János kérdés-tóttóval tesztelte a közönséget: azt szeretné volna felmérni, mennyire ismerik az adott korszakot.

Pismányi Félix
Urbán Magdolna felvételei

Vendégségben Nyíregyházán

Ortutay Zsuzsa, Füzesi Magda és Dalmay Árpád

A nyíregyházi Bencs Villában október 1-jén este teltház előtt találkozott az olvasókkal és a művészet pártolóival Füzesi Magda költő és Ortutay Zsuzsa keramikus, a Kárpátaljai Irodalmárok, Művészek, Alkotók Közösségének (KIMAK) két tagja. Aszervezőknek, Dalmay Árpádnak, a Beregszászárt Alapítvány kuratóriuma elnökének és Orémuszné Bacskó Majának, a kultúrkúria háziasszonyának köszönhetően a rendezvényen családias hangulat uralkodott.

Ez azzal is magyarázható, hogy mindketten Beregszászból telepdedtek át Nyíregyházára, és meg tudták szólítani mindazokat, akik szívesen töltöttek el néhány órát a szűkebb pátriát felidéző milióban.

Barta Gábor verskedvelő diák Füzesi Magda *A bohóc dala* című költeményével nyitotta meg a művészeti estét. Ezután a költő osztotta meg gondolatait az egybegyűttekkel.

Füzesi Magda *Kagylóének* című verseskötetét, amely a Krá-

ter Kiadó gondozásában látott napvilágot, dr. Lisztóczy László egri irodalomtörténész mutatta be. Elmondta: a közösséghez tartozás témája mellett jelentős helyet foglalnak el a költő lírájában az emberi lét örömeit, gondjait kifejező versek. Költészetének fő erőssége az egyszerűség és természetesség.

Tamás Annamária gimnazista elszavalta Füzesi Magda *Fohász a szülőföldre* című versét, ezt követően szép kerámiákban gyönyörködhetek a

Bencs Villa vendégei. A szintén kárpátaljai születésű Ortutay Zsuzsa alkotásai nagy sikert arattak. Aképzőművész kifejtette, hogy magyarságát mindig is szerette volna kimutatni. Ezért is tartotta fontosnak, hogy megformálja a hét vezért, akik hont szereztek a magyarságnak, illetve a magyar szenteket.

A művészeti est végén kötetlen beszélgetésre került sor az alkotók és a közönség között.

Tudósítónk
Orémusz József felvételei

Magyar szentek
Ortutay Zsuzsa alkotásai

Kárpátaljai alkotó tárlatai Budapesten

Ötletek művészi színvonalon

Szeptember 19-én a Budán található Palaház Kávézóban megnyílt Magurszky Norbert Beregújfaluból elszármazott képzőművész tárlata. Az öntörvényűségéről, sajátos világlátásáról és kreativitásáról ismert művész kiállított már könyvtárban, pártirodában, hajón, pincében, kocsmában, ezúttal egy előkelő kávézó közönsége szemlélhetette meg sajátos műalkotásait. (*Magurszky Norbert munkáit a Kárpátaljai Szövetség 2010 márciusi közgyűlének küldöttei a Magyarok Házában tekinthették meg – a szerk.*)

A tárlatot az ugyancsak kárpátaljai születésű, de évek óta Budapesten élő Koszták István grafikus és műkritikus nyitotta meg. Beszédében kiemelte, hogy Magurszky Norbert fő célja nem a szépség átadása, a hagyományos keretek között megvalósított önkifejezés, inkább a meghökentetés, a provokálás, a mindig újabb, eredetibb dolgok keresése és alkalmazása. Kezei alatt a kidobott építési törmelék, szemét, háztartási hulladék, kacat kap új értelmet. Magurszky az önmaga által teremtett művészi mikrovilágban megvalósítja a tárgyak sajátos metamorfózisát. A műkritikus rámutatott arra, hogy Magurszkyknál ugyan hiányzik a hagyományos művészeti alapképzés, ellenben vele született egyfajta meglátás-mechanizmus, amely segíti abban, hogy az ötleteit művészi színvonalon tudja megvalósítani.

A tárlat anyagát grafikák, festmények, maszkok alkotják. A megnyitón a mintegy tucatnyi meghívott vendég között jelen volt a gyerekkori jó barát, Bakos Kiss Károly költő, az Újnautilus és a Partium című irodalmi folyóiratok versrovatójának szerkesztője, de tiszteletét tette számos képzőművész is.

l-j

Maszkok a Gyula utcából

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Márai Sándor Könyvtárában november 15-én *Maszkok a Gyula utcából* címmel rendeztek tárlatot Magurszky Norbert (Magi) alkotásaiból. A kiállítást Swierkiewicz Róbert képzőművész nyitotta meg, az est háziasszonya Mayer Vivian könyvtáros volt. Az egybegyűltek egy performansz részesei is lehettek: Swierkiewicz Róbert ugyanis felajánlotta, hogy minden érdeklődő hozzájárulhat néhány ecsetvonással egy fekete férfiesernyő képzőművészeti alkotássá válásához. Kicsik és nagyok szorgalmasan festegtek, kimutatván lelük legtitkosabb zugait azaz, hogy melyik szín áll hozzájuk a legközelebb.

Golda János építész mondta egy alkalommal, hogy elborítanak bennünket a tárgyak, mindenki gyűjt valamit, igazából az „összerakás” művészetét kellene gyakorolni. A tárlaton látott maszkok azt mutatják, hogy Magurszky Norbert kiválóan érti a tárgyak egymás mellé varázsolásának művészetét, lelket tud lehelni néhány haszontalannak hitt kacatba. A felü-

letes szemlélő azt hinné, csak néhány ajtókilincs, konzervdoboz, reszelő került egymás mellé, mintegy véletlenül. Pedig nem: a mágus nagy szakértelemmel válogat és varázsol: tükröt tart elénk. Igen, ilyenek vagyunk: pöff-feszkedők és elesettek, zárkóztak és kihívók, szomorúak és zsugorik, vagy vidámak és könnyelműek. Ezen az estén azt is kipróbáltuk: ha sokan vagyunk, és nagyon akarjuk, egy fekete esernyőből is lehet színes, szélesvásznú álom...

F. M.
Mester Magdolna felvétele

Az Árpád-ház és a Kijevi Rusz dinasztikus kapcsolatai

Az Árpád-ház házasságkötései között első helyen a Rurik-dinasztia szerepel, 15 házassággal. A korábban egyenrangúnak tartott uralkodókról már IV. Béla fanyaloga emlékezik és királyi méltósága megalázásának tekinti, hogy két lányát (*Annát és Konstanciát*) rutén hercegekhez kellett feleségül adnia.

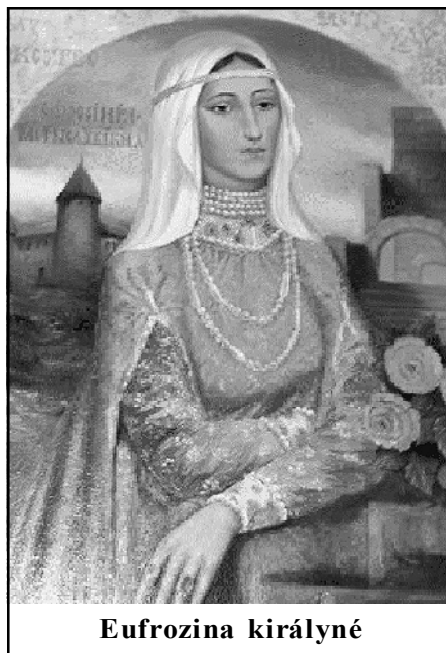
Az első házasságot a Rurik-ház leszármazottaival Taksony nagyfejedelem ismeretlen nevű lánya kötötte, akit a bolgárok ellen kötött szövetség zálogaként vett feleségül Szvjatoszlav nagyfejedelem (†972). A források szerint ebből a házasságból Jaropolk és Oleg született. A nagyfejedelem második házasságából származik I. (Nagy) Volodimir (†1015), a Kijevi Rusz megkeresztelője.

A dinasztikus kapocs második láncszeme I. Volodimir nagyfejedelem és Rogneda polocki hercegnő lánya, Predszlava, aki István király unokaöccse, Vazul herceg (*egyes források Szár Lászlónak említik*) felesége lett. Vazul így sógoriságra került Bölcs Jaroszlav nagyfejedelemmel. Az István király ellen elkövetett sikertelen merénylet megtorlásaként Vazult megvakították, fülébe forró ólmot öntöttek. Hasonló sors várt fiaira is, akiknek menekülniük kellett. A történészek sokszor feltették a kérdést: miért éppen Kijevbe? A válasz egyszerű: nagybátyjuk, az Európa-szerte elismert uralkodó védelmet biztosíthatott számukra. Valószínűleg itt hajtották keresztvíz alá fejét Andre, aki a Kijevi Rusz védőszentjéről, Andrá (Pervozvannij – Elsőként Elhívott) apostolról kapta nevét. Font Márta pécsi történész véleménye szerint a kijevi keresztelkedés mellett szól a magyar nyelv névhasználat is: az Andrá mellett az Andre forma is meggyökeresedett. A középkorban még felcserélve alkalmazták, mára önálló keresztnévvé vált mindkettő. Az Andre változat levezethető a szláv Andrej hangalakból: a szóvégi „j” lekopott, a szökezdő szláv „a” pedig ajakrészés képzésű hang, így közelebb áll a magyar „e”, mint a magyar „a” képzéséhez, emellett érvényesülhetett a magyar nyelv illeszkedési hangtörvénye is.

Tovább erősítendő a családi kapcsolatot, Andre a keresztelkedést követően meg is házasodott; feleségül vette unokahúgát, Anasztáziát, Bölcs Jaroszlav és Ingegard svéd hercegnő gyermekét. I. Andre (1046–1061) és Anasztázia házasságából született a biblikus nevű Salamon király és Dávid herceg, illetve Adelhaid hercegnő. A királyné jelentős szerepet játszott a magyar udvarban, része volt abban is, hogy sógora helyett kiskorú fia örökölje a trónt. A gyilkos testvérharcot követően gyermekeivel együtt a Német-Római Birodalomba, IV. Henrik császár védelme alá menekült (*a korábban megkötött béke zálogaként Salamon eljegyezte a császár Judit nevű nővérét*).

I. Béla halálos kimenetelű balesetét követően (*a dömösi országgyűlésen a király-*

ra „részakadt” a trónmennyezet) Anasztázia német csapatokkal tért vissza Magyarországra, ahol egy ideig fia nevében is uralkodott. „Jóvoltából” került külföldre a kincstár egyik féltett kincse, az Attila-kard; a királyné hálából fia támogatásáért Nordeim Ottó bajor hercegnek ajándékozta (*jelenleg a kard a német-római császári koronázási ékszerek egyik darabja*).

Eufrozina királyné

A magyar krónikákból Salamon trónra kerülését követően teljes egészében hiányzik Anasztázia anyakirályné személye. Igen meglepő az a tény is, hogy a fiatal király családtagjai helyett inkább tanácsosaira hallgatott, közülük is leginkább kegyencére, a Gutkeled nembeli Vid ispánra. Pedig valószínűleg édesanyja nővérehez, Anna francia királynéhoz hasonlóan magas szintű kolostori oktatásban részesült. Így eshetett meg, hogy Salamon nem elégedett meg királyi hatalmával, és haddal támadt az ország harmadrészén uralkodó unokatestvérei ellen. Sajnos a hadiszerencse nem neki kedvezett. Lengyel és morva segítséggel Géza, László és Lampert hercegek Mogyoródnál megverték a király seregét. Salamon családjával együtt a nyugati határszélen, Moson várában húzta meg magát. Sógora, IV. Henrik császár egy ideig még támogatta, de később ő maga is harcolni kényszerült koronája védelmében VII. Gergely pápa ellen.

A *Képes Krónika* itt emlékezik meg utoljára Anasztázia királynéről. A történet szerint Salamon egyszerű páncélban gyakran vívott párviadalokat a vár alatt állomásozó hercegi sereg katonáival. Egy alkalommal az ugyancsak „inkognitóban” járó László herceggel került szembe és megfutamodott. A dühét családján próbálta levezetni, s amikor is édesanyja felvetette, hogy sorsát

magának és tanácsadóinak köszönheti, kezdet emelt rá, csak felesége, Judit közbelépése mentette meg attól, hogy megüsse.

Anasztázia Salamon bukását követően valószínűleg Magyarországon maradt, és valamelyik általa alapított görögkeleti bazilita kolostorban élte le utolsó éveit.

Bölcs Jaroszlav halála után a Kijevi Rusz elindult a feldarabolódás és az anarchia útján. A tanulmány további részében számos kijevi nagyfejedelemmel találkozunk majd, többségük testvérek, illetve unokatestvérek. Ennek az az oka, hogy Bölcs Jaroszlav a Rurik-ház szokásaihoz híven felosztotta az országot hat fia között. Mindegyik saját országrészt kapott és lényegében független volt. Az ország egységét a nagyfejedelmi cím és az ehhez kapcsolódó kijevi székhelyű fejedelemség hivatott jelképezni, amelyet mindig az idősebb testvér birtokolt. Az öröklés rendje szerint a legidősebb halála után az őt követő testvér, unokatestvér került a nagyfejedelmi trónra, míg korábbi, rangban következő fejedelemségben ifjabb testvére követte. Így egy-egy Rurik-házi nagyfejedelem halálát követően megindult a „nagy népvándorlás”. Akácoszon egy ideig II. Vlagyimir (Monomach) nagyfejedelmek sikerült úrrá lennie, de halálát követően a Kijevi Rusz elsüllyedt a családi viszályok mocsarában. Mivel az öröklődés szabálya változatlan maradt, a további nemzedékek még apróbb részfejedelemségekre aprózták fel az országot. Mindössze a halicsi és a volhíniai fejedelemségben sikerült központosított uralmat bevezetni, bár az előbbieket hatalmát alaposan próbára tette a hatalmas bojárság.

A hatalmas keleti szomszédal kötött dinasztikus kapcsolat következő láncszemét, Salamon kijevi kapcsolatait ellensúlyozandó, még valószínűleg maga I. Béla király alakította ki, amikor Ilona nevű lányát feleségül adta Rosztiszlav fejedelemhez, Bölcs Jaroszlav unokájához, a halicsi fejedelmek első dinasztijájának megalapítójához. Rosztiszlav a magyarországi belharcokban sógorait támogatta, amit nagybátyja, Izjaszlav nagyfejedelem meg is torolt: kiűzte a volhíniai fejedelemségből.

A házassági diplomácia nagy mesterének Könyves Kálmán bizonyult, aki nagybátyja, László lányait adta feleségül. Piroška (a későbbi Szent Eiréné) II. Ioánnész bizánci császár felesége lett, míg a fent említett Izjaszlav unokája, Jaroszlav volhíniai fejedelem a szent király ismeretlen nevű lányát (†1106) vette el. Jaroszlav a későbbiekben, miután a kijevi nagyfejedelmek elűzték birtokáról, magyar és lengyel segítséggel visszatért, azonban Vlagyimir városának ostroma alatt halálosan megsebesült.

Könyves Kálmán idejében veszi kezdetét az Árpád-házi királyok beavatkozása a Kijevi Rusz belviszályaiba. Ennek egyik oka az volt, hogy öccse, Almos herceg feleségül vette Szvjatopolk nagyfejede-

Az Árpád-ház és a Kijevi Rusz dinasztikus kapcsolatai

lem lányát, Predszlavát, a már fent említett Jaroszlav volhíniai fejedelem testvérét. Ezt ellensúlyozandó a korán megözvegyült Kálmán is a Kijevi Ruszban nézett körül ara után. Választotta Vlagyimir Monomach nagyfejedelem és Gitta angol hercegnő (*apja, az utolsó angolszász uralkodó a hastingi csatában esett el*) lánya, Eufémia (†1139) lett. A magyar udvarban a királynét házasságtöréssel vádolták és elűzték. Eufémia apja udvarában hozta világra fiát, Boriszt, aki, mint trónkövetelő, a 12. század folyamán több alkalommal is kísérletezett a trónra kerüléssel. Az Álmos-ági uralkodók korában írott krónikák rendre törvénytelennek említik Boriszt, ugyanakkor sem a Német-Római Birodalomban, sem pedig Bizáncban nem adtak hitelt ennek a híresztelésnek, hiszen II. (Komnenosz) Ioannesz császár még unokahúgát is feleségül adta a trónkövetelőhöz, azaz nemcsak jogos trónigényét, de törvényes származását is elismerte.

Kálmán normann házasságából született ismeretlen nevű lányát a Rosztiszlav-ágból származó Volodimirko halicsi fejedelem vette feleségül. A fejedelem sikeresen egyesítette a halicsi földeket, ebben gyakran sógora, II. István király segítségét is igénybe vette. Volodimirko a későbbiekben (II. Géza idején) ismét konfliktusba került a magyarokkal. A krónikák szerint halálát az okozta, hogy hamisan esküdött meg Szent István ereklékeresztjére. Volodimirko és a magyar hercegnő házasságából született Jaroszlav (Oszmomiszl) halicsi fejedelem.

Az Álmos-ágból származó II. Géza a kijevi nagyfejedelmi családot kiengesztelő, illetve, hogy elejét vegye a trónkövetelő Borisz támogatásának, 1146-ban feleségül vette Msztyiszlav nagyfejedelem lányát, Eufrozínát, Eufémia unokahúgát. Eufrozina Anasztázia mellett a magyar történelem másik meghatározó kijevi származású királynéja. A királyné 1130 körül született Nagy Msztyiszlav Harald (1076–1132) kijevi nagyfejedelem és Krisztina svéd hercegnő gyermekeként. II. Géza magyar királlyal kötött házasságából született III. István és III. Béla király, illetve Géza herceg. A házasság révén a magyar király több skandináv uralkodóval, a bizánci császár unokaöccsével, illetve a grúz cárral került sógorágba.

Az ambiciózus királynénak nagy része volt a magyar király és Komnenosz Andronikosz szövetségének megkötésében unokatestvérük, Mánuel bizánci császár ellen. Miután a császár fegyverrel nem tudta térdre kényszeríteni Magyarországot, szerződéssel próbálkozott. Annak fejében, hogy Mánuel elismerte királyságát, a nem sokkal korábban trónra került III. István édesanyja és Lukács esztergomi érsek tanácsára beleegyezett, hogy öccse, Béla, Dalmácia és Horvátország hercege Konstantinápolyba kerüljön, mint a császár veje és trónörököse. Bizáncban Béla herceget

Alexiosznak keresztelték és deszpotészi rangra emelték.

Mivel időközben a császárnak fia született, megvonta Bélától trónörököségi rangját és lánya helyett sógornőjét, Chatillon Agnest adta hozzá feleségül.

A magasan képzett Bélával a bizánci birodalom az egyik legtehetségesebb leendő császárává vált, aki elejét vehette volna a későbbi összeomlásnak. 1172-ben III. István utódok nélkül halt meg (*ő is, mint nagybátyjai, IV. István és II. László Lukács érsek „átkának” esett áldozatul*), így a magyar trónörököse Béla lett. De sem édesanyja, Eufrozina királyné, sem Lukács érsek nem látták szívesen a trónon. Az előbbi fiát, Gézát kívánta uralkodónak, míg az utóbbi a görög neveltetésű Bélában az ortodox egyház hatalomra juttatóját látta. Béla a magyar előkelőkre és bizánci segédcsapatokra támaszkodva érkezett Magyarországra. Mivel Lukács érsek nem volt hajlandó megkoronázni, III. Sándor pápa utasítására a kalocsai érsek végezte el a szertartást (*a király diplomáciai érzékét mutatja, hogy a koronázás után oklevelet adott ki, amelyben kijelenti, hogy a királykoronázás joga továbbra is az esztergomi érseket illeti meg*). A felkelést szító testvérét és édesanyját tisztes fogságba veti, majd mi-

kor ismét szervezkedésbe kezdenek, Eufrozínára a barancsi bazilita kolostor cellája várt. Itt halt meg 1175 táján.

A következő, s egyben utolsó dinasztikus kapcsolat IV. Béla két lánya, illetve a Rurik-ház csernyigovi és halicsi ágai között alakul ki. Acsernyigovi ág Bölcs Jaroszlav Oleg nevű unokájától veszi kezdetét. A család ötödik nemzedékéből származott Rosztiszlav novgorodi, halicsi, illetve lucki fejedelem, aki 1244 körül feleségül vette IV. Béla magyar király Anna nevű lányát. A tátrjárást követően apósa ismét hozzá szerte volna segíteni Halics trónjához, viszont 1245-ben Jaroszlav alatt vereséget szenvedtek. IV. Béla más módon kívánta kárpótolni vejét. 1245–1251 között a beregi és a zempléni ispáni, 1251-től pedig haláláig a macsói és a boszniai báni tisztséget töltötte be.

Közigazgatásilag az ország Száván túli területei tartoztak hozzá, sőt a nevéhez fűződik a kucsói, a sói és az ozorai bánágok létrehozása is. Az Anna hercegnővel kötött házasságából több gyerek is született: Mihály macsói és boszniai bán (†1269), Béla macsói bán és stájer herceg, Kunigunda, II. Premysl Ottokár cseh király felesége, Agrippina, Lesko lengyel herceg felesége, Margit apáca.

Anna hercegnő beírta nevét a magyar történelembe. 1270-ben, apja, IV. Béla halála után a királyi kincstárral együtt Prágába, vejéhez menekült. II. Ottokár a hosszas tárgyalások ellenére sem szolgáltatta vissza a királyi kincseket, közöttük számos ereklyét, így István király kardját sem.

A halicsi kapcsolatot, s ezáltal a magyar országhatár védelmét IV. Béla király is úgy próbálta megoldani, hogy lányát, Konstanciát feleségül adta a korábban általa elismert Danyilo halicsi fejedelem fiához, Leóhoz. Amíg Danyilo élt, a szövetség fennállt, viszont fia több alkalommal is szövetekezett a tatárokkal, sőt lengyelországi hadjárataikra még segédcsapatokat is biztosított. A halicsi fejedelmek házassági kapcsolataik révén jogot formáltak a litván nagyfejedelmi trónra, Danyilo fia, Svarn Mingvod litván nagyfejedelem lányát vette feleségül.

Sógora, Voyselk 1264-ben átengedte neki a nagyfejedelmi trónt. Danyilo másik fia, Roman feleségül vette Babenberg Gert-rúd hercegnőt, a dinasztia egyik utolsó tagját, így az osztrák hercegség örököse lett. Az örökösödési háborúban vereséget szenvedett II. Ottokár cseh királytól és visszatért Halicsba. Leó és Konstancia fiát, Jurijt az Árpád-ház kihalása után a magyarországi előkelők, így az Amadéi trónkövetelőként léptették fel, csapatai azonban vereséget szenvedtek Károly Róberttől.

Az Árpád-háznak 1301-ben III. Endre királlyal egyenes ágon magva szakadt. A Rurik-ház galíciai ága 1340-ben, az utolsó, moszkvai ága pedig 1598-ban halt ki utódok nélkül.

Zubánics László

Juhász Gyula

A muszka

A Kárpátokban ellenünk vezették,
Hozzánk a télen így került Prokop.
Szakálla kender, a szeme tengerkék,
Ő ez a szem sok szépet álmodott,
Jogról, örömről, lányról, mely övé lesz.
De ember tervez és Atyuska végez.

Most szemet és fát hord az iskolában,
Kis nebulóknak némán melegít
És él szelíden, bizton, új hazában
És várja, várja, hogy elengedik,
Mert rab a rab, ha jó is, aki tartja.
Ám szenteltek az Ő akaratja!

Prokop Petőfi nyelvét töri lassan
S a Volga híján nézi a Marost.
Ő, a Tiszát is látta akaratlan,
Hogy januárban vérről áradott.
Jaj, mennyi vér és víz folyt el azóta
S még mindig, mindig, mindig az a nóta.

Az iskolába jár egy szőke gyermek,
Kis hadiárva, kékszemű, szegény,
Katonaapja akkor, ott esett el
A becsület kárpát mezején.
Prokop ezt tudja s nézi lopva, hosszan
És varjakat lát szállni Máramarosban.

És odamegy halk lassan a gyerekhez
S megsimogatja lágyan a haját,
Az ujjai oly fázósan remegnek
És hallja távol haldoklók jaját
S mintegy magának rebegi szegény:
Bocsáss meg, ő nem én voltam, nem én!

„Az életben maga az élet a legfontosabb...”

(Idén lenne nyolcvanéves Páskándi Géza erdélyi író)

Egyetemi éveink alatt Ungváron, a magyar szakra, a könyvtárban szinte naprakészen megkaptunk minden olyan magyar nyelvű kiadványt, ami megjelent a Kárpát-medencében. Kivétel persze akadt: a Délvidékről alig juthattunk hozzá valamihez.

Azt, hogy mi ilyen jól el voltunk látva irodalommal, gyakorlatilag egy embernek köszönhetjük – jóval később derült csak ki –, éspedig Vekerdi Józsefnek, aki akkoriban az Országos Széchényi Könyvtárban töltött be olyan pozíciót, ahonnan ezt megtehetette, mert a könyvküldő szolgálatnak volt a vezetője. Ezt a szolgálatát pedig kiválóan teljesítette. Amai fiatalok már el sem tudják képzelni: még javában tündökölt a nagy világirodalom, senki nem utazhat külföldre, az árullatás szokás szerint akadozik, Magyarán, még egy pár rendes cipőt sem lehet kapni, mindeközben az egyetlen ungvári magyar könyvesbolt dugig van a legfrissebb magyarországi kiadványokkal. A helyi magyarok ugyanígy voltak a napilapokkal, irodalmi folyóiratokkal. Nem csoda, hogy az anyaországból érkező turisták zsákszámra vásárolták a magyar könyveket, mert sokkal olcsóbban tudtak hozzájutni, mint odahaza.

Jómagam 1975-től 1980-ig voltam egyetemista Ungváron úgy, hogy Magyarországra be sem tehettem a lábamat. Tanulmányi kirándulásról szó sem lehetett, csak néhanapján jutott el hozzánk egy-egy vendégtanár, de a nagy internacionalista összeborulás korában ennek is örülnünk kellett. És mégis: nagyobb kitekintésünk volt a világra, mint a környezetünkben élő oroszoknak és ukránoknak, akik gyakorlatilag csak a süket szovjet propagandát ismerhették, ahelyett hogy nyelvet tanultak volna, mondom ezt kissé pikírtan. Tudniillik senki nem gátolta meg őket ebben. Kivételek persze akadtak, de messze nem ezek az esetek voltak jellemzők az újonnan betelepítettekre.

Miközben azt írom, hogy sok minden olvasnivalóhoz hozzájuthattunk a teljes fizikai elszigeteltség, szegénység, kilátástalanság világában, nem feledkezhetem meg arról sem, hogy gyakorlatilag a Románia területén megjelenő összes irodalmi folyóirat, illetve minden magyarul megjelenő Kriterion-kiadvány eljutott az Ungváron székelő megyei könyvtár idegen nyelvű részlegébe. A Hajdú Győző főszerkesztette marosvásárhelyi *Igaz Szótól* kezdve, a kolozsvári *Korunkon* át az *Utunkig* minden. Ak-

koriban ismerhettük meg az Erdélyben és Bukarestben élő és alkotó írók, költők nevét. Ráadásul nekem jóval később abban a szerencsében is részem lett, hogy sokakat közülük személyesen is megismerhettem egy-egy magyarországi utam alkalmával. Mert hol másutt találkozhattunk volna, mint Budapesten?

Azokkal is, akik látogatóban jártak a magyar fővárosban, meg azokkal is, akik időközben már áttelepültek. Én 1987-ben, harminckét éves koromban léptem át először a szovjet–magyar határt, miközben végig a Tisza partjánál, Csapon laktam, száz méterre a szögesdrótos határtól.

Az én korosztályom tagjai ismerik azt az érzést, amikor az útlevélosztály nem magyar bürokratája visszautasítja a kérelmünket. 1984-től már az ungvári Kárpáti Kiadó lektora voltam, de még három évet kellett várnom arra, hogy Gorbacsovék kissé lazítsanak a vasfüggöny résein. Mivel kapcsolatban álltunk a budapesti kiadókkal – vidékiek akkor még nem voltak –, már rengeteg ismerősöm akadt az ottani kollégák között, hiszen ők időnként ellátogathattak Ungvárra. A múlt század nyolcvanas éveinek vége felé Budapest – sajnos, vagy hál’istennek? – ismét minden magyar fővárosa lett. Sajnos azért, mert akkorra már rengeteg erdélyi kényszerült elhagyni szülőföldjét, hál’istennek meg azért, mert sokfelé megnyílhattak a határok és hébe-korba legalább Pesten összefuthattunk egymással. Akkoriban ismerkedtem meg Csíki Lacival, aki a Magvetőnél dolgozott, Bágyoni Szabó Pistával, az éppen Marosvásárhelyről egy szál bőrönddel és pici gyermekkel ájtott Molnár H. Lajossal, Panek Zoltánnal, az akkortájt még Kolozsváron a *Napsugárt* szerkesztő Tar Karcival. A világ legtermészetesebb dolga volt, hogy testvéként üdvözöltük egymást. Volt miről beszélgetnünk, hiszen az egytől fákadó diktatúra különböző árnyalatainak ismerői voltunk. Csíki Lacinak még akkor is üzent a szeku Sepsiszentgyörgyről, hogy vigyázzon magára, ne írjon olyanokat: „messze már a vallató, de hallgatása hallható”.

Érdekes, hogy ebben az időszakban személyesen nem találkoztam Páskándi Gézával. Rengeteg erdélyi származású költő és író cimborám volt, de vele csak 1989 júniusában beszélhettem először, mégpedig Sopronban. A Szentháromság téren volt a megnyitó, személyesen Grósz elvtárs és az azóta multimilliárdossá lett agitprop főnök, a közutálatnak örvendő Knopp András elvtárs nyitotta meg az ünnepi könyvvetet. Aztán következett a soproni Nagyszállóban a fogadás, ahol már Páskándi is ott volt. Már igyekeztünk volna vissza Budapestre a szervezők buszával, amikor Géza odalépett hozzánk és rákérdezett, hogy tényleg Kárpátaljáról érkezünk-e. Én nagyon meglepődtem,

de örültem is ennek az érdeklődésnek, hiszen az írásait már régóta ismertem, a *Kortárs* folyóirat olvasója voltam, ahol állandó rovata volt. Nagyon érdekelte, hogy mi van mifelénk, hiszen akkor még állt a birodalom, nem sokkal korábban pedig ’89 februárjában megalakítottuk Ungváron a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetséget, az első határon túli magyar érdekvédelmi szervezetet. Számunkra már néhány évvel korábban világos volt, hogy a szuperhatalom előbb-utóbb összedől. Gézát is ez érdekelte, az, hogy mi várható, hogy élünk, nem félünk-e. Ezek a kérdések jogosak voltak, hiszen neki aztán alaposan kijutott a kommunizmus, „áldásai-ból”. Nekünk akkor már nem volt mit veszítenünk, mivel a birodalom különböző csücskeiben élő nemzetiségek már nemcsak csörgették a láncukat, hanem szaggatták is. (Persze az 1991-es augusztusi moszkvai puccs idején állítólag készültek letartóztatási listák, de látni lehetett azt is, hogy a hős, és főleg alkoholisták komszomol- és KGB-führerek nem tudják hetven év hazugságait meg nem történné tenni.)

Nem sokkal Sopron után Nagy Imre újratemetésén találkoztunk ismét a Hősök téren. Nem sokat beszélgettünk, mert rohant. Lehet, hogy közelebről akarta nézni a szertartást, miközben én a cimboráimmal a jugoszláv nagykövetség mellől néztem végig az eseményeket. Akkor mentünk fel a korábban már említett Vekerdi Józsi bácsihoz a Széchényi Könyvtárba. Fel volt dűlva, de csak suttogva mert velünk beszélni, mert félt, hogy lehallgatják. Azt kérdezte: ki ez az Orbán Viktor? Hogy mer ilyeneket mondani, hogy ruszlik haza? Ez a gyerek nincs tisztában Magyarország geopolitikai helyzetével. Mi nyugtatgattuk a jó öreg Vekerdi Józsefet, hogy nem kell félni, különben is, valakinek már rég ki kellett volna mondania ezeket a szavakat...

De ugorjunk tovább. Ebben az időszakban jelent meg az *Unió* folyóirat Filep Tamás Gusztáv és Tamási Orosz János irányításával Budapesten, amelynek szerkesztősége a Bartók Béla úton volt. Az egyik nyári napon Tamással bementem a szerkesztőségbe. Mondta, hogy mindjárt jön Páskándi is. Kérdezte, hogy ismerem-e? Persze, mondtam neki. Nagyon jó, hogy jön, legalább tudunk egyjót beszélgetni. Meg is jött Géza. Kéziratot hozott. Beszélgettünk Tamással, miközben berobogott az akkor már 77 éves Palotás Zoltán, a *Trianoni határok* szerzője. Üdvözölte Gézát, majd válasza sem várva, megkérdezte tőle, hogy mi újság Kolozsváron? Leadta a kéziratát, ezután gyorsan elrobogott. Géza nézett, nézett egy darabig, majd kissé lesújtva azt mondta: „Te jó ég, ez az ember azt hiszi, hogy én még mindig Kolozsváron élek. Hát nem tudja, hogy már tizenhat éve Budapesten lakom?” Erre nem lehetett mit válaszolni. ■

„Az életben maga az élet a legfontosabb...”

(Idén lenne nyolcvanéves Páskándi Géza erdélyi író)

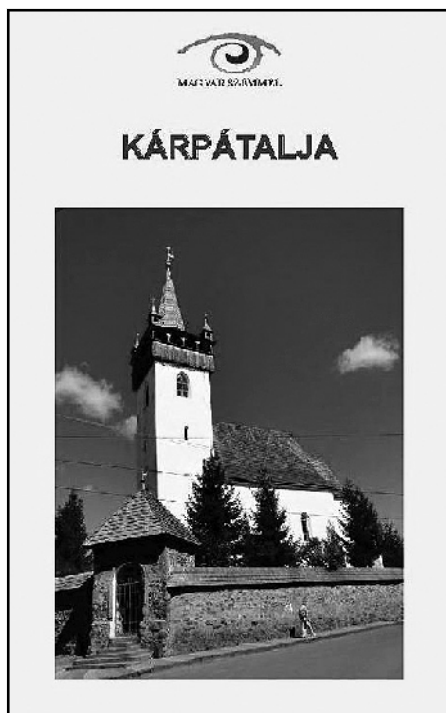
Palotás biztosan nem olvasta a *Kortárs* különböző számait és valószínűleg a színházlátogatás is kimaradt az életéből. Aztán hármasban átsétáltunk az utca túloldalán levő szép kiülős teraszhoz. Géza kólát ivott, mi Tamással söröztünk. Páskándi pedig beszélni kezdett. Mesélt a börtönéveiről, Szamosújvárról, a Duna-deltáról, arról, hogy mennyire tisztelték őt a mélyen vallásos román parasztok, mivel ő – mármint Páskándi Géza – mindig meg tudta jósolni, hogy mi minden várható a nagypolitikában. Közben persze idézett is olykor valamelyik írásából, színművéből. Kiegyensúlyozott volt, jó mesélő. Jó volt vele ülni egész délután. Azt hiszem, hálás közönségek voltunk. Én pedig arról számolhattam be neki, hogy meglátogatott bennünket Ungváron H. Szabó Gyula, a Kriterion vezetője és Bálint Lajos bácsi, a kolozsvári szerkesztőség műszaki vezetője annak a reményében, hogy végre elindulhat a közös könyvkiadás Ungvár és Bukarest–Kolozsvár között. Ebből persze nem lett semmi, mert a terveket és a Szovjetuniót is elsodorta a történelem. Ez utóbbit Moszkván kívül később nem bánta senki...

Eltelt néhány év és hallottam, hogy Géza nagyon beteg. Aztán láttam is a Duna Televízióban egy vitamisorban, amelyben könnyűdrogokról vitázott néhány meghívottal, többek között Konrád Györggyel. Géza határozott volt és elszánt. Minden, az önpusztítást támogató érvet lesöpört az asztalról. Nem is tudott vele vitázni senki. Ő ugyanis tudta, már régóta tudta, hogy az életben maga az élet a legfontosabb. És nyilván azt is sejtette, hogy ebből az életből neki már nem maradt sok hátra. Örülök, hogy olvashattam az írásait és olykor egy asztalnál ülhettem vele.

Debreceni Mihály

Ui.: 1990-ben járt Ungváron a kiadónknál a Felvidékről Duba Gyula, aki akkoriban a pozsonyi Madách Kiadó munkatársa volt. Meséltem neki a Páskándi Gézával történt találkozásunkról. Tőle tudom, hogy amikor a hetvenes évek elején az egytől-egyig felvidéki magyar írókból álló csehszlovák íródelegáció el látogatott Kolozsvárra, lehetőségük sem volt egymással a beszélgetésre, mert a szerkesztőségben a baráti országból érkezett írókkal nem engedtek senkit sem szóba állni. Géza este belopózott a főtéri szállodába, az egykori New York szállóba, ahol az étteremben egy távoli asztaltól próbált jelezni Dubáéknak, hogy ott van. A közeliükbe nem merészkedhetett. Így mulathattak egymással egykoron a közép-európai kisállamok nyomorúságát „élvező” kisebbségi magyar írók.

Szülőföldünk... magyar szemmel

Vaskos útikönyv látott napvilágot az elmúlt napokban. A meglehetősen puritán címlap nem árul el sokat magáról: Kárpátalja – ez áll rajta és a huszti református templom impozáns képe. A borító tetején apró betűvel szedve még két szó: magyar szemmel. Ez kissé meglehetősen, hiszen természetesen, hogy Kárpátaljára magyar szemmel nézünk, talán nem is tudnánk máshogyan. Belelapozás után derül ki, hogy a Magyar Szemmel egy sorozatcím, a kiadónak jelent meg már könyve a Délvidékről, de Londonról, Lengyelországról, Horvátországtól, sőt Jordániáról és Gambiáról is.

Útikönyvet a legritkább esetben sem szokás az első oldaltól az utolsóig végigolvasni. Találomra belelapozva, Nagypalánál a következőt olvashatjuk: „A világháború után, a határok meghúzásakor egy szervesen összefüggő kistérséget szakítottak szét, a magyar oldalon egy kőhajításnyira fekszik Kispalád és Botpalád. 2001-es áradásakor a Tisza nem volt tekintettel a határookra, a három község testvériesen

osztozott a szenvedésben.” Útikönyvekben ilyesmit ritkán olvas az ember. Ezzel értelmet nyer a sorozatcím is. Ha rááll a szemünk a szürke kiemelések böngészésére, Munkácsnál például a soha fel nem állított Árpád-szobor kálváriájáról olvashatunk, de több helyen is olyasmire bukkanhatunk, amit egy szokványos útikönyvben hiába keresünk. Az oldalakon található kiemelések kis kultúrtörténeti kuriózumai egy nagy egésszé állnak össze, és rávesznek arra, hogy elejétől elolvassuk a könyvet, a száraz statisztikai részekkel együtt. Nem bánjuk meg. Ha egy-két helyen döccen is a szó, összességében egy nagyon izgalmas és érdekfeszítő olvasmányélménnyel lehetünk gazdagabbak.

A könyv mindvégig megtartja az útikönyvek szerkezetének íratlan szabályait. A bevezetőben találjuk az általános tudnivalókat, a fontos címeket, telefonszámokat. A települések felsorolását a szerzők az autótutak szalagjára fűzik. Sajnos néhol megszakad a szál és nincs mindig jól „elvarrva”, azaz hiányzik egy-két jó átvezető mondat. A több mint 300 településről a végén névmutatót találunk, amelyet egy kis ukrán-magyar szótár előz meg, és a felhasználó irodalom jegyzéke is impozáns. Mindemellett üdítő lazításként tömören megismerkedhetünk Északkelet-Magyarország történelmével, műemlékeivel, az itteni magyarok és velük szoros kötődésben élő ruszinok életével. Mindez feszes formába rendezve, lehetőleg sehol sem engedve teret a dagályosságnak, annak ellenére sem, hogy néhány helyen a szöveg már-már a kultúrtörténeti ismertetőkhöz határait feszegeti. A kötetet a településekről és a tájról készült színes fotók illusztrálják.

A könyvet elsősorban a Kárpátaljára készülő utazóknak ajánljuk, de természetesen azoknak is, akik csak virtuálisan, a könyv lapjain kívánják bejárni ezt a csodálatos vidéket.

i-a

Budai Ákos – Elbe István – Tóth Anikó: Kárpátalja. Ketzal K. Bp., 2013. 348 old. 3490,-Ft

(Az útikönyv kapható Budapest nagyobb könyvesboltjaiban, illetve kedvezményesen megrendelhető interneten.)

Részlet a Kiadó beharangozójából

Szép, izgalmas kirándulásra hívunk mindenkit, miközben sok érdekességre is felhívjuk a figyelmet. Eláruljuk többek között:

- * hol építtetett magának török rabokkal borospincét Dobó István,
- * miért írt levelet Munkács egykori polgármestere Hitlernek,
- * volt-e saját sörgyára II. Rákóczi Ferencnek,
- * miért nevezték el a Vereckei-szoros egyik szikláját Napóleonról,
- * ki volt Kárpátalja leghíresebb betyárja, akit nem fogott a golyó,
- * hol fűrdhetünk lobogó tűz felett, hatalmas ásványvízzel teli vasutókben,
- * mi köze van Kárpátalja hajdani legerősebb emberének az angol királyhoz,
- * mi maradt meg a 2. világháborús Árpád-vonal építményeiből?

A Kárpátaljai Szövetség idei balatonföldvári találkozásán a Kárpát-medencei Lapok II. Együttműködési Fórumán az újvidéki Magyar Szó, a horvátországi Új Magyar Képes Újság, valamint a Horvátországi Magyarság újságíróival tanácskoztunk. Az együttműködés jegyében publikációk csejéről is szó volt. Alább két érdekes írást közlünk laptársaink hasábjairól abban a reményben, hogy a cikkek felkeltik az olvasók figyelmét Vajdaság, illetve Horvátország iránt.

A legeks országa

Országunk csodálatos tengerpartja, varázslatos szigetvilága és gazdag kultúrája messze földön híres. Arról viszont már kevesen tudnak, hogy milyen egyéb ritkaságokra lelhet az utazó, ha bebarangolja Horvátország tájait.

Mivel Horvátország egyáltalán nem mondható nagyknak, ezért értelesszerűen a rekordok terén is inkább a kis dolgok jellemzőek: itt található a világ legkisebb városa, a világ legkisebb székesegyháza, de a világ legrövidebb folyója is Horvátországban folyik. Mielőtt azonban azt hinné az ember, hogy itt minden kicsi, eláruljuk, hogy Európa egyik legnagyobb erődje a horvát Adria-parton található.

Hum a világ legkisebb városa

A világ legkisebb városa Horvátország nyugati részén, az Isztriai-félsziget szívében, Buzet városától 14 km-re található. Lakosainak száma napjainkra 6 főre csökkent, azonban városi rangját mind a mai napig megőrizte. A városka a középkori városépítéssel minden vonását magán viseli. A település városfala és a falat védő őrtorony is középkori eredetű. Első írásos említése is a középkorból, mégpedig, 1102-ből származik. Egy 12. századból származó templom is található a városban, melynek freskóin glagolita feliratok vannak.

Napjainkban a település szinte teljes egészében a turizmusból él. Lakói túlnyomórészt idősek, keresztelő pedig a 60-as évek óta nem volt a helységben, de sajnos temetés annál inkább. Hum városában nem számít ritkaságnak, ha egy-egy nap tízszer több turista fordul meg a városban, mint amennyi a teljes lakossága. A városka hírnevét 2002-ben szerezte, amikor is hivatalosan is a világ legkisebb városává nyilvánították, és a Guinness-rekordok könyvébe is bekerült.

Az Ombla folyó

Az Ombla folyó forrása Dubrovnik határában, a tengerparttól alig 30 méterre tör a felszínre. Annak ellenére, hogy az Ombla alig hosszabb, mint két teherautó, bőséges vízhozama miatt mégis folyóként tartják számon, és Humhoz hasonlóan a Guinness-rekordok könyvébe is bekerült. A méretesnek nem mondható vízfolyás

egyébként már évszázadok óta fontos szerepet tölt be a város vízellátásában. A folyó röpke 30 méter megtétele után zuhatag formájában torkollik az Adriába.

A Szent Kereszt-székesegyház

Nin városa gazdag múltja ellenére mára leginkább sólepárló üzeméről ismert. Azt viszont kevesen tudják, hogy itt jött létre több mint ezer éve a korabeli Horvátország első püspöksége. Ha már volt püspök, akkor értelesszerűen szükség volt székesegyházra is. Nem is haboztak sokat a szorgalmas niniék, a legenda szerint amint meghallották, hogy püspökük lesz, építettek is egy székesegyházat, még hozzá hét nap alatt. A legendában továbbá az is szerepel, hogy a székesegyház a püspök Rómából való elindulása előtt elkészült, de mihelyt megkapta a hírt, hogy felépült a katedrális, rövest útnak eredt. Azt hitte, hogy csoda történt, mivel ilyen gyorsan felépült a templom. Arról a legenda nem szól, hogy miként reagált a püspök, amikor meglátta a kápolnák közt is kicsinek mondható székesegyházat. Az azonban tény, hogy egészen a 19. század elejéig katedrálisként üzemelt a minitemplom.

Napjainkban már csak kivételes alkalmakon tartanak misét a szakrális helyen, de turisztikai látványosságnak mind a mai napig kiváló.

A stoni erőrendszer

A stoni erőrendszer Európa egyik legnagyobb erődkomplexuma. A közbeszéd gyakran említi Európa kínai nagy falának. Hossza több mint 7 kilométer, melyet 40 különböző nagyságú torony véd. Eredetileg Ston városát védte a Pelješac-félsziget felől érkező hadaktól, de gyakorlatilag Dubrovnik elővédjeként funkcionált. A falat négy évig építették firenzei és velencei mérnökök tervei alapján, és a költségei 12 ezer arany dukátra tehetők.

A Dubrovnik Köztársaság bukása után a fal szerepét veszítette, és lassan pusztulásnak indult. Egészen 2004-ig senki sem foglalkozott az ország e gyöngyszemével, amikor is megkezdődött a felújítása, ami még ma is tart. A felújított részek ma turisztikai látványossággént szolgálnak.

-HORDÓSI Dániel
Új Magyar Képes Újság, Eszék

Tollforgatóink fakanállal

Trükkök, hamisságok

Sose ettünk annyi ananásztortát, mint a háborús években, amikor ananász az országnak a közelébe se jutott. Találékony háziasszonyok ugyanis kézzől kézre adták azokat a recepteket, amelyek áldásos hamisságokkal segítettek átvészelni a nincstelen éveket.

Egy csomag olcsó, ananász ízű üdítőport kevés vízzel felforaltunk, néhány percig főztük benne az apró kockákra vágott zsemeke tököket, a lében hagytuk kihűlni – és már meg is volt az ananász a tortához.

Készítettünk csokoládét csoki nélkül, gesztenyétortát gesztenyes babból vagy lisztes krumpliból, húsleveset hús nélkül. Kedves ismerősöm hónapokig etette a családdal a marhahúsleves, amikor a férje egyszer szóvá tette, hogy finom ugyan a leves, de mi történik a marhahússal, hogy sose kerül asztalra. Ekkor derült ki a turpisság: a tökbélleves ugyanolyan ízes lehet, mint a marhahúsleves – csak nem találhatjuk fel utána a főtt húst tormával. Amikor a szép, érett tököket gyaluljuk, vétek eldobni a belsőt. Főzzük meg, szűrjük le, zöldsegezzük ízlés szerint. Egy-két marhahúsleves-kocka erősítheti a hatást. Tésztával, grízgaluskával egyaránt finom a Hamis marhahúsleves.

Állítólag a recepthamisítónak nem a félrevezetés volt a céljuk, hanem hogy a különféle étkeket az eredetihez képest olcsóbb vagy könnyebben beszerezhető, bizonyos ételekre érzékeny embereknek, diétázóknak is fogyasztható alapanyagokkal helyettesítsék. Manapság ipari méreteket öltött az alapanyag-helyettesítés, különféle állományjavítókkal, adalékanyagokkal turbózzák fel az ételeket.

Ezért jobb, ha inkább mi magunk hamiskodunk a konyhában.

Furfangos szakácsok és ügyes háziasszonyok pontosan tudják, mit mivel válthatnak ki. Hajdani, kedvenc kisvendéglőmben mondta a főszakács: nem kell kifizetnem a vacsorát, ha megmondom, milyen mártás van a sült tetején. Gombamártás – vágtam rá. Naná, hogy fizettem. Hámozott savanyú uborka volt a mártásban! Azóta tudom, hogy a **Hamis gombás rántotta** gomba helyett készülhet vékony szeletekre vágott, párolt retekkel vagy karalábéval is. A tojásos ételről szólva áruljuk el, hogy a **Hamis vesevelő** kelkáposztával és karfiollal egyaránt készíthető. A kelkáposztát vagy a rózsára szedett karfiolt sós vízben megfőzzük, lecsorgatjuk, rátesszük az apróra vágott és olajban megfonnyasztott vöröshagymára, sózzuk, borsozzuk, végül ráöntjük a felvert tojást, és velő-állagúra sütjük.

Hol a lustaság, hol a takarékosság motiválhatja a konyhatündért mindenféle turpisságra. A **Hamis gulyásleves** nemcsak olcsóbb, hanem gyorsabban is elkészül, mint az igazi. Apróra vágunk egy nagy fej vöröshagymát, kevés zsiradékban megpároljuk, megszórjuk törött paprikával, felengedjük vízzel. Zúzott fokhagymával, őrölt köménnyel, sóval ízesítjük, apróra vágott krumplit, zöldsegeket tesszünk bele. Gulyáskrémrel, marhahúsleves-kockával ízesítjük, csipetkével vagy apró nokedlivel gazdagítjuk.

Ha már megvan a levesünk, jöhet a főétel, például **Vadhal** (rántott csillagtökök), **Műhús** (dupla panírban kirántott párizsi-szelet) vagy a **Hamis fasírt**. Ez utóbbihoz fél kiló burgonyát

megfőzünk, pépesítünk, hozzáadunk két megáztatott, kinyomkodott zsemlet, egy tojást, törött paprikát, sót, törött borsot. Összedagaszthatjuk, nedves kézzel fasírtokat formázunk belőle, forró zsiradékban sütjük, főzeléssel tálaljuk.

Nem olcsó, de az eredetivel olcsóbb a **Hamis borjúselet**. Kell hozzá fél kiló sovány marhahús, 2 deci tej, 20 deka héjában főtt, áttört burgonya, só, bors, liszt, olaj (én tettem bele 1 tojást is). A húst apróra daráljuk, hozzáadjuk a tejet, a burgonyát, fűszerezünk. Összedagaszthatjuk, legalább fél órán át pihentetjük. Lapos szeleteket formázunk belőle, a szeleteket lisztbe mártjuk, és bő olajban világosra sütjük.

A desszert szintén lehet trükkös, mint például a **Hamis túrógombóc**. Nemcsak a túró spóroljuk ki belőle, hanem sok időt is megtakarítunk. 4 pohár joghurtot, aludttejet vagy kefir felmelegítünk, belekeverünk 1 pohár búzadarát, 1 csomag vaníliás cukrot, 3 evőkanál kristálycukrot, és 7–8 percig főzzük. Amíg hűl, zsiradékban megpirítjuk a zsemlemorzst. A keverékből vizes kézzel gombócokat formálunk, a zsemlemorzsaába hempergetjük. Porcukorral elkevert tejföllel meglocsolva tálaljuk.

A méz mennyei, de ha drágálljuk, vagy éppen nincs a kamrában, akkor vegyük elő a **Hamis mézes sütemény** receptjét. 10 deka cukrot pörköljünk barnára, engedjük fel 2 deci vízzel, és hagyjuk felolvadni. Miután kihűlt, kezdhetjük a süteménykészítést, közben melegítjük fel a sütőt 180 fokra. 4 tojás sárgáját keverjük habosra 25 deka cukorral, adjuk hozzá a szirupot, 30 deka lisztet és egy sütőport. Ízesíthetjük fahéjjal, gyömbérrel, őrölt szegfűszeggel. Dolgozzuk el a tésztát, és keverjük bele a tojásfehérjéből

vert kemény habot. Tegyük egy közepes, kivajazott tepsibe, megszórhatjuk durvára vágott dióval. A sütő hőmérsékletét csökkentjük 150 fokra, kb. 45 percig süssük a tésztát. Ha szárazra sikerülne, vágjuk ketté, és középen kenjük meg baracklevárral.

Szóval, trükközünk bátran a konyhában, de csak okosan, nehogy úgy járjunk, mint az egyszerű parasztasszony, akit mindig felhívtak a kastélyba, ha nagy vendégség ígérkezett. Segített a szakácsnak, krumplit hámozott, baromfit tisztított, tortakrémet kevert – aztán mindenről beszámolt hites urának.

– Micsoda lakoma volt megint! Még eperkrémes torta is! A gróf urak mind a tíz ujjukat megnyalták utána!

A paraszt csak hallgatja, de egy napon az asztalra csap:

– No, hát én is kérek eperkrémes tortát!

– De édes uram – így a parasztasszony –, nincs hozzá ep-
rünk!

– Van aszalt körténk épp elég! Csináld körtével!

– De vajunk sincs a krémhez! – Akkor csináld zsírral!

– Honnét vegyem a szép fehér lisztet? Csak az a fél zsák rozslisztünk maradt!...

– Csináld hát rozsliszttel!

– No, és a tojás? Tizenkét tojás!

– A mindenségit neki! Mondtam, asszony, nekem torta kell, eriggy a konyhába, de egy-kettő!

A parasztasszony nekiáll, szitál, kever, süt... hozzá a tortát. Az ura levág egy szeletet, majd leszögezi:

– Látod! Beleharap, majszolgatja, lassan hozzátesszi:

– Csak azt nem értem, mit nyalogatják ettől a gróf urak az ujjukat!

Miskolci Magdolna
Magyar Szó, Újvidék

Írták, mondták

„Hogy mi a magyar ételek izlettességének titka? Végy egy konyhát, amelynek ükapja kaukázusi, dédapja olasz, nagyapja török, sógora osztrák, nagybátyja francia; Keress ehhez egy népet, amelynek jó inye, fejlett ízlése, és emellett érzéke, kedve van a főzéshez.”

Gundel Károly

„A világ legjobb orvosai: dr. Csened, dr. Diéta és dr. Vidámság.”

Jonathan Swift

„A természet gyógyít, az orvos csak segít ebben.”

Hippokratész

„Az európai ember nagy problémája, hogy nem akkor eszik, amikor éhes, hanem akkor, amikor itt az ideje.”

Selva Raja Yesudian

„Az a baj, hogy mire az ember a húsos fazékhoz kerül, rendszerint már kénytelen diétán élni.”

Vető József

„Nem azért élünk, hogy együnk, hanem azért eszünk, hogy éljünk.”

Szókratész

„Az elismerés nélküli siker olyan, mint a fűszer nélküli étel.”

Edison

Adventi románc

November vége volt, de semmi nem utalt arra, hogy közeleg a tél, nemsokára itt a karácsony. A Katalin nem is locsogott, nem is kopogott, ahogy azt az emberek elvárhatták volna az évszázadok óta megbízható, időjárást előrejelző névnapról. Meleg napsugarak cirógatták a neki vetkőzött, kopár fákat, akik tisztességesen eleget tettek az Ősz parancsának, amikor eljött ennek az ideje, és most értetlenül nyújtogatták ágaikat az évszázadhoz cseppet sem igazodó, az égről megleget csurgató, fénylő Nap felé. Vajon milyen lesz a Kisjézus születésének ünnepe, találgatták az emberek, akik nem bánták az időjárásnak ezt a furcsa, ám sokak számára kedvező szeszélyét, és magukban gyakran fohászkodtak: bárcsak ilyen maradna márciusig, aztán megjöhetne a nyár! Bár mindenki ott motoszkált annak a tudata, hogy a kutya nem eszi meg a telet, és ennek a csodálatos hosszán tartó, meleg ősznek még meglesz a börtje. Aki tehet, kinn dolgoztatott a kiskertben, az őszi betakarítások miatt elmaradt, be nem ültetett virághagymákat most dugdosták el a porhanyós, tavasziasan langyos földbe. Vastag levéltakarót tornyoztak minden gumó fölé, mert a félsz a váratlanul betoppanó jeges hidegtől mindenki ott munkált, még ha erre nem is utalt semmilyen jel. Az aranyvessző kopasz ágai apró sárga virágokat ringattak, a tearózsák szebben virítottak, mint a legforróbb nyárban és illatukkal megbolondították a padlás rejtekéből előmerészkedő álmittas darazsakat, dűnnyögő dongókat. A meleg szellő muzsikájára révedezve hajladozó, táncoló rózsák, nagyfejú dáliaik hajnalonként zavarosan és hitetlenkedve hallgatták a ködöt terelő, rossz modorú, goromba szelet, aki kárörvendő sziszegéssel ismételtette nap mint nap a félelmetesen riasztó hírt: már elindult, északról jön, nemsokára itt lesz, úgy ám! ... Szent Miklóskor megérkezik... Sssss, vagy tán még hamarabb... Hi-hi-hiúú, végetek lesz, meghaltok, rózsák! Elérkezett a mi időnk, a vad Szelek, a Hó és a Jég ideje. Jön, jön a Tééél!

Bözszi néni meglazította álla

alatt fejkendője csücskét, és pihegve rátámaszkodott könnyű kis kapájára: na, megizzasztótál, jóember! Halld, nem hittem volna, hogy nevednapja előestéjén ilyen melegem lesz egy kis garaszolástól! Mekkora fejük van az árváskáknak, nézzed már te, már még a gaz is felütötte közöttük a fejét. Tán tavaszt éreznek... Miközben a reumától eldeformálódott ujjaival óvatosan kicsipegeti az árváskák között megbújt, nemkívánatos dudvát, a ritkán beszélgető, magányos emberek kicsit elnyújtott, éneklős hangján folytatja: te András, az idei őszön még nem fáztam meg, pedig tudod, hogymilyen fázós vagyok, osztán már november vége van. Még egyszer sem gyűjtöttem be a kályhába a szobában. Kinyitottam a konyhaajtót, onnan engedek be egy kis meleget, így nem fogy a tüzelő... Bizony jó az a rakott spór, igazad volt, hogy megcsináltad. Egy kis hulladék fával, ezzel-azzal megtömöm és megfőzöm rajta az ebédet – mi kell már nekem –, és ládd, még meleget is ad! A tévét is kivettem a konyhába, ott nézem, bár nem sok néznivalót találok benne. De legalább emberi szót hallok! Hagyd már el... Még hogy eleget beszéltem egész életemben... Hát nem mondom, az asszonyokkal, akikkel együtt dolgoztunk, jókat fecserésztünk, az igaz. Demikor volt az! Elmúlt. Na, látod, milyen szépen eligazgattam rajtad a takaródat, olyan szép a sírod, mintha hűsvétra várnánk, nem pedig karácsonyi ünnepekre. Bizony, itt az advent, vasárnap meggyújthatom az első kis gyertyát az adventi koszorún. Hogy honnan van? Hát hagytam négy gyertyácskát, na, megspóroltam a halottak napjáról. Ne sajnáld, jutott neked is bőven a sírodra. Jaj, a derekam, nézzed már, hogy beleállt a nyallaló, majd még ki sem tudom egyenesíteni...

– Adj' isten, Bözszi néném! Maga meg kivel beszélget?

Az öregasszony a váratlan hangtól olyan ijedten, fűgőn egyenesedik fel, hogy el is feledkezik a derekát hasogató nyallalásról és riadtan néz a sírok között kanyargó útra, a nesztelenül feléje közeledő emberre. Azaz, nem is annyira a férfit nézi, annak megismerte a hangját, in-

kább a halkan surrogó, motoros meghajtású gumikereken gördülő, pehelykönnyű kerekesszéket, amiben az ember ül.

– Hogy a Jóisten tegyen téged, Bandi fiam, akárhová, de rám ijesztettél! Olyan csendesen jöttél, hogy nem hallottalak, nézzed már, hogy kalapál a szívem! Úgy jelentél itt meg, mint valami szellem...

– Hát, ahogy ez elvárható egy valamirevaló temetőben, Bözszi néném! Na, mit szól az új járgányomhoz, nem akármilyen, igaz?

A férfi tekintetéből süt az öröm, boldogságának csak a hangjából kicsendülő keserűség mond ellent némileg. Vigan folytatja, bár nem annak hallani:

– Látja, milyen úr lettem, ez tán már csak kocsival járok mindenhol. Azt is mondhatnám, hogy a két lábam helyett kaptam négy kereket, nem fáradok el, bármilyen messzire elmehetek...

Az asszony lenéz a kocsiban ülő, térdtől lefelé üresen lefflegő két nadrágszárra, és szívét mélyszánalom szorítja marokra: Istenem, milyen jó kiállású ember volt ez a Bandi a balesetéig. Amíg le nem kellett vágni térdtől a lábait. Persze, a gázoló cserbenhagyta, ha azonnal beviszi a kórházba, még megmenthették volna, legalább az egyiket, amelyik kevésbé volt összeroncsolódva, vagy tán mind a kettőt, ki tudja... De ott hagyta. Részeg volt a fiú, aki a balesetet okozta, azért menekült el. Másnap felkereste az ember családját és pénzben kiegyezett a feleségével. Úgy mondják, sokat fizetett, nagyon sokat, méghozzá dollárban. Az asszony ezt azzal magyarázta, hogy ha már úgyis megtörtént a baj, nyomorék marad az ura, legalább ennyi hasznuk legyen belőle. Mit érnek azzal, ha börtönbe zárják a fiút, attól nem nő ki újra a Bandi lába... Bement a kórházba és rászedte az emberét, aki a sok nyugtató, fájdalomcsillapító hatása alatt nemigen tudott tisztán gondolkodni, hogy írja alá az egyezséget. Vállalja magára, hogy ő volt ittas, miatta történt a baleset. Ez a szerencsétlen megmegetté. Bözszi néni szeme elsötétedik a haragtól: mindenki tudta, aki csak egy kicsit is ismeri Bandit, hogy soha nem ivott, egy kortyital le nem ment a torkán! Dolgos, szorgalmas, józan életű ember volt világlelétben és példás családapa. Nem

ilyen asszonyt érdemelt, de ki szólhatott bele, kit vesz el... Mire hónapok múlva kikerült a kórházból, az asszony már összeállt valami határon túlra való emberrel, ami érték volt a házban, mindent eladott, és a gyermekeivel együtt átköltözött a Nyírségbe. A válást már onnan bonyolította le, csak a tárgyalásra jött haza. A szomszédokban laktak és éppen a háza előtti járdát septe, amikor az asszony megérkezett. A nő szólította meg, mert ő még köszönni sem akart neki.

– Drága Bözsike néni, hát ezentúl már nem leszünk szomszédok – üdvözölte mézesmázosan. – Amit csináltam, azt a gyerekek érdekében kellett megtennem! Milyen jövő várna itt rájuk, szegény Bandi mellett? Hogy tudnám taníttatni őket a rokkantnyugdíjból, az én fizetésem meg, ugye, nagyon kevés... Csak ezt a Bandit ne sajnálnám annyira, olyan szerencsétlen szegény... Majd megtalálom a módját, hogy őt is kivitetsem Magyarba, addig meg ellesz itt valahogy...

– Az üres házban, mi?! De majd fog örülni az új férjed, Magda, ha elviszed, mert gondolom, csak magadhoz veszed Bandit. Hiszen a gyerekeknek az apjuk mellett van a helyük. Meg aztán, az ő két lábáért kapott dollárokból neki is jár valamicske, ne csak te építgesd belőle az új életedet az ép, egészséges ember mellett... Látom, autóra is telt a pénzből, igazán szép új kocsi. Mi is van ráírva, hadd látom, aha, Fiat... uras, nagyon uras!

– Mi köze van magának hozzá?! – mutatta ki foga fehérét a fiatalasszony. – Jár nekem, tudja meg! – rikácsolta dühösen. – Fiatal vagyok, nem élhetem le az életemet egy nyomorékkal.

– Na látod, most igazat mondtál! Dehogy viszed te el innen Bandit. Örülsz, hogy megszabadultál tőle. Ahhoz szív kéne, hogy te ezt megtedd. Az meg, ugye, neked nincs. De ne hidd, te szégyentelen, hogy ezt büntetlenül megúszod! A gonoszágért mindenki megfizet, ki előbb, ki utóbb!

Van már két éve, vagy tán több is, hogy ez történt, bólogat magába Bözszi néni. Bandit aztán a nővére karolta fel, nála lakott. Juci mesélte, hogy volt rehabilitáción, vagy mi a csudán és ott megígérték, ■

Adventi románc

hogy műlábat kap. Utóbb aztán kiderült, hogy valami miatt csak olyat adnak, amit két-évente le kellene cserélni. Persze, pénzért. No de honnan vegyenek rá pénzt? Magda egyszer sem jött meglátogatni a volt férjét azután, hogy elváltak. Felőle akár fel is fordulhatott volna Bandi. Amikor Juci, a sógornője elment hozzá valami támogatás reményében, a puccos ház udvarára fel sem engedte, a kutyákat is ráuszította, és azt üzen- te, örüljön Bandi, hogy a házat el nem pereli a feje felől! Hallani meg többé nem akar róla!

Most egy éve aztán meghalt ennek a szegény embernek az egyetlen nővére, akire számíthatott. Lehet, nem bírta a szíve a sok izgalmat, vagy az öccse iránt érzett sajnálata siettetette a halálát, ki tudja. ... Elég az hozzá, hogy a férfi teljesen egyedül maradt és visszajött haza, a régi lakásba. Az egyik jóra való, tanult ismerőse irt a nevében valamelyik szeretetszolgálatnak, onnan aztán küldtek neki élelmet, tisztítószert, ilyesmit és megígérték, hogy kap egy tolokocsit is. Úgy látszik, betartották a szavukat, megkapta szegény.

Tudja, Bözsi néném – téríti vissza gondolataiból az asszonyt a férfi hangja –, a fél életemet odaadnám, ha még egyszer azt érezhetném, hogy elfáradtam a sok járástól. Mert gyakran megtörténik, hogy fájdalom kínozza a már nem létező lábamat, néha jajgatok is, úgy fáj, de nem beszélek róla, mert bolondnak tartanának. Most, hogy végre kiszabadultam a négy fal közül, talán elviselhetőbb lesz az életem, jobban érzem magam. Azért is vezetett az első utam a temetőbe, hogy megmutassam ezt a csodajár-gányt a nővéremnek. Talán, nyugodtabban fog így pihenni... Tavaly még felköszöntött András napon, aztán két napra rá egy szempillantás alatt elment. Maga, Bözsike néni, már sokat megért, mondja, igazság ez? Miért akarhatta a Jóisten, hogy én, a nyomorék, aki senki- nek nem kellek, a magam számá- ra is csak teher vagyok, élve maradjak... Juci meg, aki szere- tett és egyedüli támaszom volt, egyperc alatt meghaljon, miért? Az öregasszony némán, sajnál-

kozva nézett rá, sokáig nem tudott válaszolni. Amikor mégis megszólalt, mintha csak magában beszélt volna, olyan elfogódottan, halkán toltak ki szá- ján a szavak:

– Tudod, fiam, nagyon apró teremtményei vagyunk mi a Mennybéli Szent Atyáknak ahhoz, hogy belelássunk a cselekedeteibe. Amit ránk mért, azt el kell fogadnunk, ne lázongjunk ellene! Egyedül csak Ő tudja, mit miért tesz. Ha úgy akarja, megérteti velünk az okát e rövidke földi életünkben, ha meg nem, akkor majda túlvilágon. De egyet tudnod kell Bandi: mindenkin számon kéri az Úr a gonosz cselekedeteit! Senki nem halhat meg úgy, hogy meg ne fizessen érte. Így tapasztaltam az életemben, ebben hiszek! Aki akaratlanul árt a másik embernek, annak számolni kell a következményekkel, mert a rossz vissza- száll rá. És ha nem itt e földön, akkor Isten ítélőszéke előtt min- denképpen felelni fog érte. No, eredj, oszd meg az örömet a nővéreddel, osztán majd láto- gass át hozzám, hogyha már így ki tudsz mozdulni a házból. Tudod, én is egyedül vagyok, leg- alább néha elbeszélgetünk.

Bözsi néni reggelente nem kelt fel korán. Minek tette vol- na, se kutyája, se macskája, az ágyban a takaró alatt jó meleg van, s amíg fekszik, fűteni sem kell. Ebben pihengetve hallgatja az utcáról beszűrődő hangokat, zajokat. Amikor az ablak alatt apró lábak topognak egyre sűrűbben, tudja, hogy már a közeli iskolába igyekeznek a gyere- kek. Még az öreg vekkerre sem kell rápillantania, mégis pontos- san tudja, mennyi az idő.

Ma jókat nyújtózkodik a pap- lanja alatt, gondolatai ráéressen jönnek-mennek: fekhét még, nem hallani a gyerekeket, korán van. Szépen rendbe hoztam az öregem sírját a neve napjára – járja át a melengető érzés –, ezt kapta tőlem ajándékba. Bizony, ma András napja van, a fű meg kinn az udvaron harsogóan zöld. Bosszankodva tesz szemrehá- nyást magának, hogy tegnap a kiskertben elfelejtette levágni a halványsárga tearózsát, hogy kivigye a temetőbe. Pedig azt az ura ültette, szemezte, őt illet- né meg... Az utcáról nevetés, sikongás kúszik be a rosszul

záródó ablak résein: ahá, men- nek már. De mi lehet ez a szokat- lan recsegés, ami egy-egy jól hallható ugrást, dübbenést kö- vet, majd utána egyszerre, több torokból is vidám kacagás har- san fel? Vajon mit találtak ki a gyerekek? Nem akaródzott meg- mozdulni, hogy megnézzé. Va- lahogy ma mintha sokkal hűvö- sebb lenne a szobában, mint eddig, még így, a takaró alatt is...

Valaki megzörgette a konyha külső ajtaját és Bözsi néni kala- páló szívvvel ült fel az ágyban: nemigen szokott jönni hozzá senki, hát még ilyen korai idő- ben. Alig tudta beledugni lábát a papucsba, a pongyola ujját sem sikerült azonnal engedelmességre bírni: előbb kifordult, aztán meg összetekeredett. A kopogtatás megismétlődött, csak már jóval hangosabban.

– Megyek már, ki az?

– Én vagyok, keresztanyám, Margó. Nyisson már végre aj- tót!

– Hát te, lányom, hogy ke- rültél ide ilyenkor reggel? Csak tán nincs valami baj?

– Már miért lenne – nevetett rá a vaskos, alacsony, csillogó szemű fiatalasszony. – Csak a kezem fagyott rá a táska fülire, és a vállamat is jól meghúzta!

Úgy gurult be a konyhába, mint egy nagyra nőtt, kerek lab- da. A nehéz csikos szatyrot le- tette a konyhaszékre, majd sze- retettel megölelgette az öreg- asszonyt:

– Rég láttam, keresztanyám, pedig a nyáron azt ígérte, hogy eljön hozzám pár napra. Tudom én, falun nem olyan érdekes az élet, mint városban, de azért meg- tarthatta volna a szavát, nagyon vártam. Még a fürdőbe is elme- hettünk volna, jót tenne a reu- májának, ott van tőlünk egy ug- rásra... De hiába vártam, csak nem jött! Hű, de hideg van itt, nem fűtött be? Van tüzelője? Na, rakjunk csak egy jó tüzet, hamar! Egyszerre mondta végig a mon- dokáját, az öregasszony, ha akart volna sem tudott volna közbe- szólni, amíg be nem fejezte.

– Hagyd el, lányom, hiszen még kinn sincs hideg...

– Hogy nincsen-e? Hát csak nézzen ki, keresztanyám, And- rás bizony meghozta a hideget!

Bözsi néni szapora léptekkel az ablakhoz ment és majdnem felkiáltott a meglepetéstől: kinn mindent dércsipke borított. Az este az udvarra kilötytentyett mosdóvíz, mint törött tükör apró

szilánkjai hevertek szanaszét, a kiskertben a gyönyörű rózsák fagyásba kövült arccal, dermedt ürességgel, vakon meredtek a világra. Istenem, sóhajtott fel az öregasszony, nem gondoltam volna, hogy egyetlen éjszaka meghozza telet... Ahá, szóval a gyerekek ennek örültek, ezért kacarásztak, ezért volt az a fur- csa zaj: a jeget törték fel a cipő- jük sarkával.

– Milyen gyerekekről be- szél, keresztanyám...? Na jól van, maga csak öltözzön fel ren- desen, mert megfázhat, én meg megrakom a tüzet. Jó lenne, ha közben kirakná a táskából a kós- tolót, amit hoztam. Levágtam a disznót, mert nem volt már mi- vel etetni, féltem is, hogy mi lesz a hússal a melegben, de látja, jó az Isten! Ő tudja mindennek az idejét, a legjobbkor jött a hideg!

Az idős asszony mosolyog- va hallgatta Margót, szerette nővérenek sokbeszédű egy- szem lányát. Mondogatták is egymásnak sokszor, hogy az Ég kettőjüket áldotta meg egyetlen gyerekekkel. Nagyon jóra való, dolgos, ügyes asszony a ke- resztlánya, csak egy kicsit sok- kat beszél. Van, akit ez zavar, de ő olyannak fogadja el, amilyen. Ha már unja, olyankor rászól, de Margó ezért nem haragszik, tud- ja a maga hibáját. Vagy inkább a hibáit. A fiatalasszony ledobta magáról bélelt dzsekijét, de így sem látszott soványabbnak. Csizmájába gyűrű nadrágja felett kidudorodó gömbölyű hasa, vaskos csípeje csak úgy ren- gett, miközben tett-vett, hajla- dozott, de őt ez szemmel látha- tóan nem zavarta. Térült-fordult és pár perc múlva már vidáman pattogott a tűz, étellel telt meg a konyha. Főzők teát, sütők hur- kát meg kolbászt, keresztanyá- nak is jól fog esni, majd meglát- ja. Mikor evett húst utoljára? A választ meg sem várva folytatta monológját.

– Képzeld, a Jani volt nálam valamelyik nap, hogy venném vissza. Munkánélküli lett a sze- rencsétlen, most napszámba jár és a nőből is eleget lett! Mond- tam, vegye vissza a rosseb, ha el tudott hagyni azért a része- ges cefkáért. Eljen csak vele! Ott van a közös gyerekük, meg az asszonynak is kettő.

Most magától elhallgatott, de Bözsi néninek nem akaródzott megszólalni. Így sokáig nem hal- latszott más, csak a tűz ba- rátságos ropogása.

Adventi románc

■ Az idős asszony csak magában, befelé sóhajtott: hát igen, ez volt köztetek a legnagyobb baj, a gyerek! Két-szer vetélt el egymás után szegény Margó, az orvos szerint valami génhiba okozta, meg azt is mondta, hogy felborult a hormonháztartása, vagy mi a fene, elég az hozzá, hogy nem lehet gyerekük. Talán ezért is hizott el ennyire, nem azért, mert falánk. Bár lehet, hogy mi ilyen meddő fajták vagyunk. Nekem sem adott gyermeket az Úr, de engem a férjem mégsem hagyott el emiatt. Hát igen, az a nő nagyon csinos volt, meg olyan jófajta teremtes, aki hajlott a férfiak szavára, inteni sem igen kellett neki. Ura az nem volt, csak két gyereke. Aztán, hogy a Jani összejött vele és teherbe ejtette, többé már semmi nem tartotta őt Margó mellett. Mindenről lemondott az asszony javára, mindent odahagyott neki, csak hogy mielőbb elváljanak, feleségül vehesse a nőt. Így maradt magára szegénykeresztályom. De Margó becsületes volt akkor is, mint mindig. Kifizette a ház felét a volt férjének, nem akarta, hogy többé bármiféle közik legyen egymáshoz.

– Ha nem volna Jani, tán éhezne az a három gyerek. Mert az anyjukat az italon kívül semmi nem érdekli. Ha látná, mivé lett Jancsi az elmúlt évek alatt, megessen rajta a szíve. Még egyszer annyi idősnek látszik, mint amennyi, meg mintha össze ment volna az a szép szál ember! Sajnálom, de ő kereste magának a bajt. Nagy bánatot okozott nekem, mégsem kívántam neki soha rosszat. Lám, megbűnhődött így is. Na, keresztanyám, ma megemlékezünk keresztapámról is, iszunk egy kupicával az emlékére, hiszen András napja van! Az ám, ma holnap itt a karácsony, vasárnap már égni fog az első gyertya az adventi koszorún.

– A Bandi is András – ötlik váratlanul az eszébe Bözsi nének. – Te Margó, tudod-e mivel találkoztam tegnap a temetőben? A Bandival.

– Melyik Bandival?

– Hát akinek levágták a lábát, ismered te is, a szomszédot.

A fiatal nő bólint.

– Képzeld – folytatja az idősebb – kapott egy motoros rok-

kantkocsit, azzal ment ki a nővére sírjához, oda vezetett az első útja. Látod, ő maradt csak igazán árván! Kár érte, nagyon rendes ember.

– Aztán most ki viseli gondját, hol lakik? – kérdezi őszinte érdeklődéssel a gömbölyű menyecske, miközben az asztalra készített tányérok mellé poharakat és evőeszközöket rak.

– Hogy meghalt a testvére, a nővére gyermekei eladták a házat, ő meg visszatért a régi otthonába. Ide, a szomszédba. Te Margó, nem kéne áthívni a Bandit, jutna neki is ebből a sok mi egymásból, aztán fel is köszönhetnének a neve napján. Na, mit szólsz hozzá?

– Nem bánom, csak jöjjön. De nem venné ki magát jól, ha én mennék át érte, mit gondolhatna? Inkább maga szóljon neki, keresztanyám.

– No, Bözsi néném, nem hittem volna, hogy még van valaki, akinek eszébe jut a nevem napja. Köszönöm a hozzám való jószágukat, Isten áldja meg érte magukat! Régen láttalak, Margó, ritkán jársz mifelénk. Tudod, amióta megnyomorodtam, nem sok emberrel találkozom. De most, hogy van ez a kerekesszék, véget ér a rabságom, egy résnyire megnyílik a börtönöm ajtaja, igaz, csak amíg nincs nagy hó, meg fagy. Tétlenül nagyon hosszúra nyúlnak a nappalok, bár már sok mindent megtanultam elvégezni magam körül. Valami hasznos munkát kéne találnom, amit ülve is tudnék csinálni. Az ünnepektől félek a leginkább, nemsokára itt a karácsony...

A férfi hosszan elnézett valahova, talán vissza, a távoli múltba, amikor még minden másként volt.

– Én is magam vagyok, Bandi, teljesen egyedül maradtam, amióta meghalt az édesanyám – igyekezett feloldani a férfi szomorúságát a fiatal nő. – Nekem is nehéz, ha másképpen is, mint neked. Na, én indulok is a buszhoz, vámak otthon a tyúkjaim, meg a kutya. Holnapra ígértem a szomszédasszonynak, hogy megvarrom a szoknyáját, még azt is be kell fejeznem. Milyen jó, hogy annak idején meghallgattam keresztanyámat és megtanultam varrni. Mostanában leginkább ebből látok némi pénzt,

csak ne vacakolna annyit a varrógépem, nem tudom mi lett vele.

– Mi lenne, öreg már, még anyád kapta hozományba...

– Annaira tépi a cérnát, hogy végül majd kézzel kell bevarrom a cipzárt – fejezte be Margó a mondókáját, ügyet sem vetve az öregasszony közbeszólására.

– Te Margó, én értek a varrógépekhez, de meg tudom javítani az elromlott villanyvasalót, rezst, rádiót, még a televíziót is. Igaz, házhöz nem megyek!

– Bandikám, te valódi kincs vagy! Ilyen piszlicsáré javításokat mostanában a mesterek nemigen vállalnak el, pedig sok embernek volna mit megjavítani. Hozok én neked már holnapután annyi munkát, hogy csak győzzed megcsinálni!

... Karácsony előtt pár nappal leesett az első hó. Gyerekenyérnyi pelyhek pilinkéztek az égből és meg is maradtak a fagyos földön. Szép, fehér karácsonyunk lesz, szaladt széjjel a mosoly Bandi arcán, miközben örömet tükröző szeme minduntalan megpihent a körülötte labdaként ide-oda guruló Margón. Az asszony már indulóban volt haza és egy megjavított gyorsfőzővel bajlódott, sehogy nem tudta belesikeríteni kedvenc csikos szatyrába.

– Segítek – nyúlt felé a férfi, de nem a táská fülét fogta meg, hanem az asszony kezét. Meleg volt a keze, szinte süttött a tenyere, ahogy hozzáért és a nő szívét valami furcsa, megmagyarázhatatlan borzongás bízsergette meg. Tekintetük találkozott, nyíltan néztek egymás szemébe. Aztán Bandi fojtott, rekedtes hangon megszólalt:

– Ha én most nem lennék ilyen elesett nyomorék, aki egy kerekesszékben éli az életét, akkor elibed állnék, Margó, és arra kérnélek, legyél a feleségem. Megszerettelek, mindig ilyen asszonyra vágytam, mint te, de erről már kár beszélni. Nem kell válaszolnod, neked jó a szíved, megszántál, ezért segítesz rajtam. Nem akarlak megbántani, te biztosan nem így gondolsz. Ne haragudj érte, de ez akkor is meg kellett mondanom.

Erősnek akart látszani, ám ahogy a kezébe vette az ütött-kopott táskarádiót, aminek már csak a hátsó borítóját kellett feltenni, Margó látta, milyen erősen remeg a keze.

– Tessék, ezt is megcsináltam, remélem, működni fog még egy

darabig. Viheted a gazdájának.

Az asszony egy székletolt a tolokocsiban ülő ember mellé és leült. Sokáig nézte a férfi szép profilját, aztán csendesen, minden szavát jól megfontolva megszólalt.

– Tudod, Bandi, ha te ezt egészségesen, ép férfiként mondatd volna nekem, akkor most azt válaszolnám: nem! Te látod, én milyen vagyok, és soha nem leszek más!

Kesernyösen felkacagott:

– Ha tudnád, hányszor álmotam magamat karcsúnak és olyan szépnek, akiért megvesznek a férfiak, ő Istenem, de hányszor... Nekem már volt jóképű, szép szál férjem, aztán mire mentem vele? Rájöttem, hogy nem ez a fontos. Hanem az, amit irántad érzek. Amit úgy hívnak, szeretet. Akkor is, ha kerekesszékben ülsz és rokkant vagy. Mert neked csak a tested az. A lelked ép és erős. Egy szóval: igen! Hozzad megyek feleségül, mert nemcsak neked van énrám szükséged, hanem nekem is terád. És egyet jegyezz meg, Bandi: nem szánalomból teszem! Ezt meg nekem kellett elmondanom.

A férfi úgy nézett leendő asszonyára, ahogy addig még az életben soha senki más. Egyszerre mozdult a karjuk, hogy átöleljék egymást s egyformán érezték, a kissé ügyetlenre sikeredett csók örökre összeköti őket. Nem láttak senkit egymáson kívül, azt sem vették észre, mikor lépett be Bözsi néni a konyhába. Az öregasszony szívében nagy-nagy békességgel nézte őket: hát egymásra találtak, áldassék érte az Úr neve, fohászkodott némán. Aztán jó hangosan bezárta maga mögött az ajtót, hogy meghallják, bejött. Margó csillogó szemmel nézett rá:

– Így döntöttünk, keresztanyám!

– Legyetek boldogok, gyermekeim, mindkettőtökre ráfér. Ti már nem lesztek magányosak!

– De Bözsi néni sem lesz egyedül, ezt megígérjük, igaz-e Margóm? Ezentúl egy család vagyunk, amíg csak élünk. Hét-köznapokon és ünnepeken is, mindig. Ez az első közös karácsony meg különösen emlékezetes lesz, mert akkor tartjuk meg az esküvőnket. Ha belegondolok, hogy egy hónappal ezelőtt még öngyilkosságot forgattam a fejemben, Isten bocsása meg nekem!

Adventi románc

■ Az ember szégyenlősen elhallgatott és csodálkozva mondta:

– Nohát, milyen sokat beszéllek én mostanában!

– Hát csak beszélj, fiam, beszélj, mert Margó mellett nem sokszor tudsz majd szóhoz jutni!

– Jaj, keresztanyám, szégyenbe hoz! Na, megyek, mert gyorsan esteledik és otthon sok munka vár még rám: karácsony, meg esküvő egyszerre, nem semmi! Bandikám, akkormi van azzal a rádióval? Elvihetem? Azért jó lenne, ha bekapcsolnád, hogy szól-e? Pénzt fizetnek majd érte.

Kossuth rádió, Budapest. A pontos idő tizenöt óra. Most kaptuk a hírt: a 41-es úton tragikus baleset történt, amelynek egy halálos és egy súlyos áldozata van. P. Sándorné T. Magda a sikos úton nem az útviszonyoknak megfelelően vezette a kocsiját. A gyors előzésnél a Fiat kisodródott az útpadkára és kidöntve a kilométerkövet megpördült, majd fejrálta az út menti árokban. Az autóban utasként ülő idős asszony azonnal szörnyethalt, a kocsit vezető P. Sándornét pedig csak hosszas fáradozással tudták kimenteni a kocsironsai közül és rohammentővel vitték be a megyei kórház baleseti osztályára. A nő mindkét lába olyan mértékben roncsolódott, hogy azonnal amputálni kellett. Beszélő sűrűségeket nem szenvedett, nincsen közvetlen életveszélyben... Ma az ország több megyéjében...

A kikapcsolt rádió elhallgatott, a rájuk szakadt csend szinte visszhangzott a fülükben. Margó az elnémított rádiót bedugta a táskájába a gyorsfőző mellé, aztán a férfinék címezve szavait csendesen megszólalt:

– Ha jónak látod, Bandi, a gyerekeket elhozhatjuk magunkhoz karácsonyra. Milyen ünnepük lenne szegényeknek a mostohaapjukkal, idegenben, az anyjuk nélkül...

A férfi szeméből kigördült egy kövér könnyecsepp, lassan végigfolyt az arcán és a vállát átkarolva tartó Margó kezére hullott. Mint gyémántkő, szikrázott, fénylett a nőnek éppen azon az ujján, amelyiken a jegygyűrűt viselik.

Weinrauch Katalin

Szepesi Attila

Boszorkánykör

Pomázon vendégpolgár vagyok. Baráti szálak révén évente két-három hetet töltök itt. Ami ahhoz kevés, hogy helyi potentátnak tudjam magam, ahhoz viszont elegendő, hogy a környéket keresztül-kasul bebarangoljam. Mert azt elárulhatom: az én útjaim általában kifelé vezetnek egy-egy településről. Nem a centrumuk vonz, hanem a holdudvaruk. Egyszerűbben szólva: a körülöttük húzódó erdő-mező, patakpart és liget. Márpedig Pomázt mindegyikkel bőkezűen ellátta a Teremtő.

Hozzá kell tegyem, félreértéseket elkerülendő, hogy nem pusztán a természet vonz. Inkább az elemi világ, a szakrális tér és idő, mely a civilizáción kívüli világban él még tovább. Igaz, csak szerény „zárványok” formájában. De ezek a parányi tér- és idődarabkák, melyeket nem falt fel még a praktikus mohóság és a magát tudományának álcázó feketemágia, nekem épp elegendőek ahhoz, hogy megérezzek valamit abból az elszüllyedt világból, melyben még tündérek szálldosnak a jácminbokrok felett, és egy-egy ásitó barlangkürtőre hajolva megcsapja orrom az alvilág borzongató lehelete.

Pomáz-környéki barangolásaimhoz egy kutya is hozzátartozik. Nevezetesen egy magyar vizsla. Döme nevű. Egy csupa-ideg, ugyanakkor kissé elkényeztetett jószág, aki (és ezzel az „aki”-vel családban elfoglalt kitüntetett helyére utalok) megőrizte magában a vizslák eleven barangoló-hajlamát, ugyanakkor fáradalmait a kapnapén szereti vizsla-mód kipihenni, amit a gazdái el is néznek neki.

Nevezett gazdák, akik révén félig-meddig magam is pomázi lettem, magyarok, de német állampolgárok. Ezért aztán időnként felkerekednek és Berlinig meg sem állnak. Ilyenkor Döme-kutya őrzi az elárvelt házat, mi pedig, mármint a feleségem meg én, a kutyát. És ebbe az örzésbe bőven beleférnek a környéken, a Majdán-patak völgyében meg a Nagykevényi erdő s lankáin való barangolások.

Döme barátunk igényli is ezeket a felfedező-utakat, mert a gazdái inkább otthonülők. Márpedig egy vizsla nehezen bírja mozgás nélkül. Hozzáteszem: amilyen otthonülők a barátaink, olyan erdei-mezei vademberek vagyunk mi ketten a feleségemmel. Már-már neandervölgyi fajták, akik óraszám képesek gombák után bókászni a bozótban, vagy épp szedret, csipkebogyót meg galagonyát szüretelni, ha eljön az ideje.

Most pedig, október elején, eljött. És nemcsak a galagonyáé, de a szekfűgombáé is. Előbb a galagonyából szedtünk meg egy teánakvalót, aztán az illatos gombákkal töltöttünk tele egy szatyrot, melyek ott gubbasztottak a Majdán-pola – Pomáz környékén még élnek a tót helynevek is! – legelőjének fűvében, olyan takaros boszorkányköröket alkotva, hogy mémök sem tervezhetett volna akkuratásabbakat. Nem tudható, hogy ezek a rejtélyes boszorkánykörök hogyan jönnek létre. Tény, hogy a gombák némelyike, a szekfűgomba is, körörsen nő. Akár nyolcvan-száz példány is alkot-

hat egy ilyen látványos – öt-hat méter átmérőjű gyűrűt. Hogy ennek mi köze a boszorkányokhoz, nem tudható...

Ahogy ott szedjük a szekfűgombát a fűben – Döme közben fel-alá rohangászik, fácánok és rókák hajnali, el-eltűnedező nyomait szimatolva, – megáll mellettünk egy töpörödött bácsika.

Megáll, a torkát köszörüli, figyel. Köszön, majd mondja: a hegyről jön, csiperkegombát szedett. Igaz, nem sokat. Meséli, mert egyre jobban belejön, hogy régen jobb volt itt az élet a Majdán-polán, több volt a gomba meg a szeder. De még fürjek és „kéjgyók” is jártak erre felé.

Ez a kéjgyónak ejtett kígyó szöveget üt a fejembe. Utoljára gyerekkoromban, a beregszászi piacon hallottam ilyen szép záruló diftongusokat. Jau lesz saugor – ilyesfélét. Kérdem is az én gombászó öregemet: hová valósi? Nemigen érti a kérdést, mondja: ő pomázi. Persze-persze, de hol született?

Nyírbátorban.

Erre felvidulok. Mondom az öregnek, hogy én meg beregszászi volnék. Közben pedig az jár a fejemben, miért is nem volt tanúja ennek a jelenetnek hajdani pécsi professzorom, a megboldogult Temesi Miska bácsi, aki annakidején kétszer is kivágott a nyelvészeti szigorlaton.

Jókedvre derül az öreg is, Beregszászt hallva. Járt ott ő sokat, járt bizony. Tehenészetük volt Nyírbátorban, és sokszor a beregszászi piacra hordták a tejet, a sajtot, meg az írt is. Épp arra a helyre, ami nekem is eszembe jutott arról a fránya „kéjgyó”-ról. Mesél aztán az öreg sokmindenről. Megered a nyelve. Az ökrösszekerekről meg a régi csikhalászatokról. A csőregefánkról meg a lapótyáról – elfelejtett ételekről, melyeket magam is kóstolgattam valaha. A farkasordító télről, mikor még a cinegék is holtan koppantak alá a földre, és a bibic-szavú nyárról, melyben nádas tavat varázsolt a déli-báb a pusztára. Pákász járta a mocsár süppedős mélyét, de varázslatos szigeteit is, akit ugyan a nép „nádlacinak” csúfolt, mihasznának tartott, de aki értett még a csikászathoz, és emlékezett a darvakra is, melyeket a Szernye víznék lecsapolása óta nem látott senki. Meg a vadliba is annyi volt „őszi húzáskor”, mint manapság a veréb, vagyis a csuri, merthogy a beregiek nem ismernek verebet, csak csurit. Mindez persze régen volt, pontosabban szólva: riégen vaut – ahogy az öreg mondja.

En meg arra gondolok közben, hogy a gombáknak boszorkánykörük van, a szavaknak meg fényudvaruk. Az az egyetlen „kéjgyó” mennyi mindent előhozott a mesélő öregből meg az én emlékezetemből. Egyetlen szó, sőt annak egyetlen hangja. Kárpátalját és a fél évszázaddal ezelőtti gyerekkoromat. Mintha valami távoli szél kerekedett volna, melyben megérezhettem a beregi nádasok illatát, de a szőlőhegyekét meg a piacét is. És meghallhattam gyerekkoromból a szüreti kereplők meg a betlehemi kántálók hangját. Pedig az a gyerekkor – az idő képzetes koordinátáin, sárkányeregetéseivel és rákhalászataival, bivalyfogataival és szilvalekvárfőzéseiével – tán közelebb esik a boldogult középkorhoz, mint ehhez az internetes és amnéziás ezredfordulóhoz.

Adósság

– Ki az? – szólta a zárt ajtó mögül, miután meghallotta a kopogtatást. – Vajon ki lehet az ilyenkor? – tette még hozzá gondolatban. Tudta, hogy hiába les ki a kukkantón, úgysem lát semmit, mert a négyemeletes épület lépcsőházában szurokfeketeség uralkodik, egyetlen égő sem világít. Ez az állapot azóta tart, amióta a volt birodalmi országrész önállósodott és kezdetét vette a privatizáció, helyesebben: a káosz. Semmi sem volt már a régi és semmi nem lett új. A lakók minden igyekezete meddő próbálkozásnak bizonyult: a beadványokban megfogalmazott észrevételeket, a javításokra vonatkozó kéréseket a kommunális szolgáltatás illetékesei válasza sem méltatták. Megegett, hogy néha sikerült személyesen találkozni valamelyik osztályvezetővel, aki semmitmondó ígéretekkel hessegette el a panaszosokat: „Majd küldök mestereket...” Lehet, hogy mégiscsak kiküldtek valaki?

– Ketten vagyunk, a görögkatolikus egyháztól jöttünk. Ha beenged, elmondjuk jövetelünk célját – hangzott a válasz.

A kitárt ajtó felhúzott zsilipként engedte útjára az előszoba fényét, ami rávetődött a kint toporgókra. Felismerte őket: köszönő viszonyban voltak, gyakran találkozott velük a városban.

Az invitálásra beléptek az előtérbe. Egyikük kissé esetlenül szabadkozott:

– Ne haragudjon, hogy megzavartuk... Tudom, késő van, de sok helyre kell mennünk... Nem is megyünk be, csak itt, a folyosón mondanánk el...

– Miben segíthetek? – kérdezte a házigazda, enyhítve a beszélő zavarát.

– Arról van szó, hogy templomot akarunk, vagyis szeretnénk építeni, gyűjtést kezdtünk, mert sok-sok pénzre van szükség, az államra meg nem számíthatunk... Szóval adakozásból próbáljuk megoldani. Bármennyi segítséget elfogadunk és megköszönünk...

– De én református vagyok!

– Ahogy gondolja, mi csak kérünk...

Az elutasítás miatt megrestellte magát, próbálta palástolni zavarát:

– Nem... nem adtak még vissza a templomukat? Az a templom ott, a Kossuth utcában időtlen idők óta a görögkatolikusoké volt! Tudom, hogy elfoglalták a pravoszlávok, de hát mostanság, amikor ki van hirdetve a vallásszabadság, amikor bárki gyakorolhatja a hitét...

– Semmi jel nem mutat arra, hogy vissza akarnak adni nekünk, jogos tulajdonosoknak, pedig kértük őket, meg az adminisztrációt is, hogy járjanak közben, de semmi eredmény. A járási vezetésen azt mondják, nem avatkoznak egyházi ügyekbe. A pravoszlávok meg azt hangoztatják, hogy korábban volt görögkatolikus egyház, a hitet a ruszinok gyakorolták, de ma már olyan nemzetiség, hogy ruszin, nincsen, tehát nincs görögkatolikus egyház sem...

– Micsoda ostobaság – mormolta, inkább magának – én számtalan derék ruszin embert ismerek, meg hát van ruszin himnusz, ruszin nyelvű irodalom, a múltban patinás intelligenciája volt ennek a népnek...

Hirtelen eszébe jutott egy gyerekkori emlék: a nagyapja, aki gyümölcsstermesztő gazda volt, nem csak a magyar ünnepeket tisztelte. Nem dolgozott azokon a napokon sem, amikor a bér munkásainak volt ünnepe. Meg is kérdezte tőle: nagyapa, miért van úgy kiöltözve, amikor nekünk nincs is ünnepünk? Az öreg elmosolyodott, a fejére tette a kezét, és elmagyarázta. Tudod, kis unokám, azoknak van ünnepük, akik nálam dolgoznak. Náluk máskor van karácsony, húsvét, pünkösd, és ha nem is megyünk a templomukba, megtiszteljük őket azzal, hogy nem dolgozunk azokon a napokon. Ők is igitessnek. Emlékszel, milyen szépen felöltözve ültek kinn a lócákon, amikor mi húsvétkor locsolkodni jártunk? Becsületes, rendes emberek, a mi népünk sok száz éve él együtt velük, megadjuk egymásnak a tiszteletet, nem bántjuk egymást. Az Istent imádjuk, magyarul is, ruszinul is.

Az is felöltött benne, amikor azon a nyáron, amikor felavatták az emlékművet, több ezer magyar gyűlt össze Tiszaújlak határában a Turul-ünnepségre. Az eufórikus hangulat akkor hágott a tetőfokára, amikor megjelent a Tisza-hídon egy szentképeket és templomi zászlókat magasba emelő, ruszin nyelven éneklő népes csoport, élén egy hatalmas táblát tartó, nemzeti viseletbe öltözött fiatalemberrel, mögötte egy fiatal lánnyal, akinek trikolor volt a kezében. A táblára az volt írva, hogy „Szeretettel üdvözljük magyar testvéreinket!” És beleolvadtak a hatalmas tömegbe, úgy, mint akik oda tartoznak. És így van ez azóta is, minden esztendőben. Így volt akkor is, amikor a magyar autonómia ügyében népszavazásra került sor...

– Hát akkor mi mennénk is – szólta az egyik látogató, visszahozva a házigazdát a múltbeli kalandozásból.

– Elnézést, de elgondolkodtam. Mennyit is szoktak ilyenkor adni?

– Nincs megszabva, ki-ki belátása, lehetősége szerint. Itt van egy névsor azokról, akik már támogatták a templomépítést – mutatott egy pedánsan megvonalazott, nevekkal, számokkal teleírt papírlapot.

Nem nézte meg, csak illendőségből pillantott rá a listára.

– Egy kis türelmet, máris jövök! – szólta, befordulva a nappaliba. Kilépve a szobából átnyújtott az egyik férfinak egy 250 ezres kupont*. Az átvette, majd megkérdezte:

– Mennyit adjak vissza belőle?

– Vigyék az egészet, használják Isten nevében!

– Még egyszer nagyon köszönjük! Itt írja alá, legyen szíves! – nyújtotta feléje a gyűjtőívet.

Végigpásztázta a neveket, és látta, hogy sokan adtak tízezeret, volt, aki százezeret ajánlott és adott, sok ismert személy nevét is felfedezte, többnyire ruszinokét, de sok volt

a magyar név is, reformátusok, római katolikusok.

Összezavarodva ült asztalhoz, miután elkészöntek az egyházfik: egyfelől kissé szégyellte magát, mert úgy érezte, református hitére való hivatkozással kétséget ébresztett a jó szándékát illetően, másfelől elégedett volt, mert adakozott. Odaadta az utolsó kuponját... Igen, az utolsó, morfondírozott. Ennyije volt, ez a 250 ezres papírdarab. Holnap vásárolni kellene, kenyeret, tejet, de miből?

A Szovjetunó szétesését követően az ukrán állam kivonta a forgalomból a rubelt, meghatározatlan időre zárolták a banki betéteket, és még nem született meg az új nemzeti valuta. A Nemzeti Bank áthidalásként úgynevezett kuponokat bocsátott ki, amelyet fizetőeszközként használtak: silány papíron számok 1-től a 1 000 000-ig. Csúnyák, kopnak, szakadnak, más ország pénzére be nem válthatók, de helyettesítik a rubelt és a majdani, ki tudja, milyen nemzeti valutát. Ez van, ezt kell szeretni! Azaz szeretni kellene, ha volna. A bérek három-négy hónapot is késnek, ha egyáltalán van munka, merthogy a dolgozókat kényszerszabadságra küldik, az árak meg az egekig nőnek.

– Na, ezzel megvolnánk – mosolygott kínjában –, csak az a kérdés, hogyan éljük meg a holnapi meg a holnaputáni napot. Még szerencse, hogy magam vagyok, a magam társaságában nyelem az éhkoppot... Igyekezett szabadulni a parazita gondolatától, de mégsem volt nyugodt reggel, amikor elindult a munkahelyére.

Nagy ívben elkerülte az élelmiszerüzlet és a piac bejáratát, ahol a koldulók ültek. Korábban, még a szovjet pénz idejében gyakran adott nekik rubeleket, kopejkákat, majd kuponokat, de jelenleg neki is csak a reménység maradt, erről meg nem szólhatott a várakozó szerencsétleneknek. Már fordult volna is be a főutcába, amikor valaki elé lépett és ráköszönt:

– Dáj bozse, dobrej deny!*

– Ez bizony rám férne! – mondta és tűnődve nézett az emberre. – Magának is! – válaszolt a kissé bosszúsán.

– Ugye, nem ismer meg? – folytatta az hamiskás mosollyal.

– Nem én! – mérte végig az ötven körüli férfit, aki szabályszerűen eltorlaszolta az útját. – Miben segíthetek?

– Itt várom már kora reggel óta, örülök, hogy végre találkoztunk. Szeretnék bocsánatot kérni, mert adósa vagyok, becsaptam magat.

– Becsapott? Adósom? – visszahangozta. – Hiszen nem is ismerem!

– Régen történt, jó pár évvel ezelőtt, nem is emlékezhet. De ha azt mondom, én vagyok Vaszil, aki különböző alkatrészeket árult a piacon a söröző mellett, akkor talán eszébe jut. Ha még azt is hozzáteszem, hogy pénzt adott nekem, hogy hozzák Oroszországból benzinfűrészt, nevezetesen két darabot, akkor csak fog emlékezni!

E részleteket hallva eszébe jutott a számára veszteséggel járó eset. Azok- ➤

Adósság

ban a hónapokban kishatárátlépővel át lehetett rándulni a Tisza bal partjára, Romániába. Csak egy távirat kellett, amelyben azt tudatják az emberrel, hogy egy rokona súlyos beteg vagy elhalálozott, és a helyi milícia kiállított egy átlépésre feljogosító engedélyt, amivel át lehetett baktatni a vasúti hídon Máramarossziget irányába.

Lett is olyan forgalom oda-vissza, hogy recsegett-ropogott az elhanyagolt híd deszkapadlója. Egy derűs lelkületű krónikus „gyászoló” meg is jegyezte: amennyiben minden távirat tartalma megfelelné a valóságnak, nem lenne elég a fél ország kórháza, hogy befogadja a rengeteg súlyos beteget, a sirokkal meg még a Tisza-part is ki lenne dekorálva, mert a halottak nem férnének el a temetőben... Voltak olyan határon túli hozzátartozók, akik rövid időn belül többször is „elhunytak”...

Virágozott a seft: Romániából textíliát, porcelánt, Ukrajnából gyógyszert, és ami a legmenőbb volt: benzinfűrészt hoztak-vittek át a határon. Ő is tervbe vett egy ilyen kirándulást, de halasztgatta, mert nem tudott hozzájutni a benzinfűrészhez. Egy ismerőse, aki szakavatott „románias” volt, hívta fel a figyelmét Vaszilra, aki némi felárért tudott egyet-kettőt keríteni. Megke-reste a piacon, alkut kötöttek, pénzt adott neki, mégpedig két fűrészfűrészt, no meg az „áfa” felét. Abban maradtak, hogy Vaszil két héten belül leszállítja az árut.

Csak hogy Vaszil nem jelentkezett: sem két hét, sem két hónap, sem két év elteltével. Eleinte bosszankodott a saját balesége miatt, aztán, mit tehetett: beletörődött a veszteségbe. És ez a szélhámos most itt áll előtte.

– Most már emlékszem – mondta barát-ságtalanul –, de azt megmondhatom, hogy a pokolba kívántam!

– Elhiszem, megérdemlem, de nem volt szándékomban becsapni magát. Akkor el is utaztam Oroszországba, ahol meg akartam forgatni a pénzt, de csapdába estem, elítéltek, négy évet ültem. Gyakran gondoltam magára, meg másokra is, lelkiismeret-furdalásom volt, de nem tehettem semmit. Most, hogy szabadulva hazaérkeztem, első gondolatom volt, hogy rendezzem az adósságaimat. Higgyen nekem, ne haragudjon rám, mert vallásos ember vagyok. Nem a maga haragjától, hanem Isten büntetésétől félek. Fogadja el a két fűrészfűrészt, kuponban adom. Itt van hárommillió.

– Elfogadom, persze, jobbkor nem is jöhetne – enyhült meg. – Itt a parolám, nem haragszom magára. Tudja mit, menjünk, igyunk meg valamit a békességre.

– Köszönöm – szorította meg Vaszil a jobbát –, talán majd máskor. Most sietek, mert templomot fogunk építeni, én is jelentkeztem, ma kezdjük ásni az alapot...

Szöllősy Tibor

* Átmeneti fizetőeszköz Ukrajnában közvetlenül a Szovjetunió felbomlása után.

** Adjon Isten, jó napot!

BREZSNYEVVEL UTAZTAM

Volt idő, amikor a munkám úgy kívánta, hogy több ízben megforduljak Kijevben. Továbbképző tanfolyam, vagy néhány napos értekezlet folytán szívhattam az egykori Szovjetunió Ukrán Szovjet Szocialista Köztársasága fővárosának a levegőjét. Az 1970-es évek valamelyikében történt, hogy egy fejtágító tanfolyam befejeztével Kijevből a Moszkva–Belgrád nemzetközi gyorsvonattal akartam Csapig eljutni, onnan pedig helyi érdekű személyvonattal Beregszászba. Az áthaladó gyorsra azonban csak két órával indulás előtt lehetett jegyet váltani, miután az előző állomásról közölték a szabad helyek számát. Ezúttal másképp alakult: a hangosbemondó bejelentette, hogy a Moszkva–Belgrád gyorsvonaton szovjet sportolók utaznak külföldre, minden hely foglalt, ennél fogva jegyárúsítás nem lesz!

Beregszászi ismerőssémmel, akivel a várakozás unalmas óráiban találkoztam, nem hittünk a fülünknek: információt kértünk a jegypénztárnál. Ott ugyanazt mondták, ám mellékeltek egy tanácsot is: próbálkozzunk az emeleti Inturiszt (IBUSZ) pénztárnál, talán mégis szerencsénk lesz.

Jövendőbeli útítársam eléggé furfangos észjárású orosz nemzetiségű férfi volt. Úgy vélte, nekem sokkal több esélyem van, mivel magyar vagyok, és kissé töröm az orosz nyelvet. Javasolta, hogy a büfében vegyünk egy-egy doboz csokoládét. Nos, a pénztárosnő felettébb bájos, mosolygós fiatal hölgy volt, s meghallva akcentusomat, valóban rákérdezett: milyen nemzetiségűek vagyunk? Hát magyarok! A személyi igazolványomat is elkérte. Tudni kell, hogy az egykori szovjet személyi igazolványban a nemzetiséget is feltüntették, ahol természetesen magyarként szerepeltem. Végül is kaptunk egy-egy jegyet.

Vonatunknak az első vágányra kellett befutnia. A mi jegyünk az utolsó kocsiba szólt, ezért a peron végén várakoztunk. Néhány perccel a vonat begördülése előtt észrevettük, hogy az állomásépület központi bejáratánál szokatlan sürgés-forgás támadt: minden jel szerint magas beosztású személyek várták a vonat érkezését.

– Az elvtársak bizonyára az átutazó sportolókat szeretnék üdvözölni! – vélekedett útítársam.

Aztán befutott a vonat, és nem törődünk a látottakkal. Már csak azért sem, mert hiába mutattuk a jegyünket, a kalauz nem akart felengedni a kocsiba. Útítársam erőteljes fizikai beavatkozása segített, hogy felvergődjünk a már mozgó vonatra.

Még a fülkénket kerestük, amikor a folyosón untunk állta két hosszú bőrkabátos, kalapos elvtárs: hát mi kifélék-mifélék vagyunk, mit keresünk itt?!

Ellenőrizték a személyi igazolványunkat és igencsak érdeklődtek, hol szereztük a jegyünket. Csodálkozva csóválták a fejüket, aztán elvonultak tanakodni. Utána figyelmeztettek: kiváló sportolók utaznak, pihenniük kell, ne zavarjuk őket! Végezzük el a dolgunkat, aztán gyorsan feküdjünk le, aludjunk, Csapon majd felébresztenek. Biztos, ami biztos alapon ránk zárták a fülke ajtaját, mondván: ha valamire szükségünk lenne, csengővel jelezzük a kalauznak.

Fáradtak voltunk, nemigen firtattuk a szokatlan óvatosság okát. Számunkra az volt a fontos, hogy robog a vonat. Kényelembe helyeztük magunkat és előszedtük elemőzsziánkat. Útítársam táskájából előkerült egy palack Moszkovszkaja vodka is. Itt megjegyzem: én még nem utaztam olyan szovjet távolsági vonaton, amelyen a négyszemélyes fülke valamelyik utasának csomagjából elő ne került volna egy üveg vodka, meg egy kevés beharapnivaló. Hamar összebarátkoztunk, aztán előkerült az én vodkám is, hiszen tanulékony ember vagyok, ezt a szovjet szokást igen hamar elsajátítottam...

Szóval falatoztunk, iszogattunk, beszélgettünk, aztán lefeküdtünk. Aki nem próbálta, talán el sem tudja képzelni, hogy jólakottan és néhány deci vodka után milyen édesdeden lehet aludni – zakatoló kerekek zaja mellett – egy vasúti kocsi priccsén...

A délelőtti órákban megérkeztünk Csapra. Mikor leszálltunk a vonatról, nem akartam hinni a szememnek: a középső kocsiból a pártfőtítkárt láttam kiszállni! Természetesen a szokásos diszkísérettel, amelynek tagjait ünnepélyesen fogadta a peronon várakozó kárpátaljai megyei főnökség.

– Ez nem igaz! – tamaskodtam. – Vagy mégis? De hiszen akkor én Brezsnyevvel utaztam!

Aznapi este otthonomban még egyszer találkoztam Brezsnyevvel, ezúttal a tévében, amely a bozontos szemöldökű SZKP-főtítkárt Budapestre érkezéséről tudósított. Sokáig izgatott a kérdés: hogyan kerülhettem fel másodmagammal egy szigorúan őrzött, KGB-biztonsági őrkkel körülvett vonatra, amelyen a Szovjetunió akkori első embere és kísérete utazott?!

Évek múlva, egy szenzációs hír hallatán megnyugodtam.

Elvégre ha 1987. május 28-án Matthias Rust nyugatnémet sportpilóta repülőgéppel engedély nélkül, a szovjet hatóság megrökönyödésének közepette, Moszkvában a Vörös-téren a Lenin-mauzóleum közelében landolva a Kreml falához gurulhatott, akkor én 1979. május 30-án miért ne szállhattam volna fel Kijevben a Brezsnyevet szállító különvonatra?!

Schober Ottó

SZEPTEMBER

* Szeptember 5. *A kárpátaljai építészet legújabb vívmányai* címmel fotókiállítást rendeztek a nagyszőlősi Perényi-kastélyban.

* Szeptember 6–8. A Budapest-ről szervezett Kárpátalja Expressz programjának résztvevői a Budapest–Záhony–Csap–Bátyú–Volóc–Szolyva–Munkács–Csap–Záhony–Budapest útvonalon közlekedve elvonatoztak az ezeréves határig. Az első megálló Bányán volt, ahol a kárpátaljai magyarok ünnepi műsorral fogadták a vonat utasait. A három nap során az érdeklődők többek között autóbuszos kirándulást tettek a Vereckei-hágóra, a Kanora-tetőre, felkeresték az Árpád-vonal egyik bunkerét, majd a Szolyvai Emlékparkban tisztelegtek a sztálini lágerrek áldozatainak emléke előtt. Végeztül Munkácson találkoztak a helyi magyarság képviselőivel, szentmisén vettek részt a Szent Márton székesegyházban, majd városnézés keretében megtekintették a várat.

* Szeptember 7. A beregszászi református templom adott otthont a kárpát-medencei református oktatási intézmények közös tanévnyitójának. A mintegy harminc intézmény képviselőit, a rendezvényen megjelent egyházi és közeleti személyiségeket Tóth László, a Kárpátaljai Református Egyházkerület (KRE) tanügyi bizottságának elnöke köszöntötte. Zán Fábán Sándor, a KRE püspöke a tanintézetek jelentőségét méltatta. Ábrám Tibor, a Tiszán-inneni Református Egyházkerület főgondnoka a Kárpát-medence 310 református oktatási intézményét a Magyar Református Egyház és a magyarság megmaradása bástyáinak nevezte. Hoppál Péter, a Fidesz országgyűlési képviselője, a párt országos szóvivője bejelentette, hogy a magyar kormány 140 millió forinttal segíti a Nagyberegi Református Liceum kollégiumának építését. Nagyra értékelte a református liceumokban folyó oktató-nevelő munkát Gajdos István parlamenti képviselő, Babják Zoltán, Beregszász polgármestere, Orosz Ildikó, a KMPSZ és a Rákóczi-főiskola elnöke is.

* Szeptember 13–14. Técsőn megrendezték a Felső-Tisza-videkiek III. Találkozóját. Szakmai

konferencia foglalkozott az oktatási intézmények, az egyházak és a társadalmi szervezetek szerepével anyanyelvünk, kultúránk, hagyományaink megtartásában, fejlesztésében. Ugyancsak sor került a Teleki László Alapítvány *Megújuló épített örökségünk – Értékmentés a Kárpát-medencében* című kiállítás megnyitójára. A Técsői Református Liceum és a Hollósy Simon Középiskola szervezésében nemzetközi konferenciával és tárlattal emlékeztek Hollósy Simon festőművész halálának 95. évfordulójára.

* Szeptember 13–20. Pécssett megtartották a Határon Túli Magyarok XXII. Fesztiválját, ahol a Zsolnay Negyedben megrendezett Szabadtéri Néptánc és Népzenei Gála műsorában a derceni Gyöngyösbokrét népi együttes is fellépett. A Pécsi Akadémiai Bizottság szervezésében lezajlott a *Gyökök, utak, jövők: az anyanyelv megőrzésének kérdései a Kárpát-medencében* című szakmai tanácskozás.

* Szeptember 14. Az idei évben az Ungvári Dayka Gábor Középiskolában tartották meg a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) központi tanévnyitóját. Orosz Ildikó, a KMPSZ elnöke többek között elmondta, hogy Kárpátalja szerkezetileg növekedett a kisiskolások száma. Répás Zsuzsannának, a Magyar Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Nemzetpolitikai Államtitkársága nemzetpolitikaért felelős államtitkárhelyettesének köszöntését Ljubka Katalin osztályvezető tolmácsolta. Répás Zsuzsanna levelében hangsúlyozta: a magyar állam nyitott a jövőben felmerülő gondok közös megoldására. A rendezvényen felszólalt Kovács Miklós, a KMKSZ elnöke is.

* Szeptember 14. Húszéves a nemzeti intézménnyé minősített Nagyberegi Református Liceum. Az évforduló alkalmából az intézmény jelenlegi vezetői háromnapos programsorozatot szerveztek.

* Szeptember 16. Esztergomban a Vitézi Rend vitézzé avatta a kárpátaljai Matl Pétert, Pocsai Ibolyát, Varga Tarziciust, Roják Máriát.

* Szeptember 20–21. *Történelmi emlékezet, szociográfia és fikció a mai magyar prózá-*

ban címmel a Magyar Napló konferenciát rendezett az ELTE Eötvös Collegium dísztermében. A fórumon két előadás is foglalkozott Nagy Zoltán Mihály kárpátaljai író munkásságával (Bertha Zoltán: *Nagy Zoltán Mihály regénypoétikája* és Szabó Palócz Attila: *Gyermek a fűben, avagy valóság és fikció Nagy Zoltán Mihály A sátán fáttya c. trilógiájában*).

* Szeptember 21. A munkácsi járási Dercen adott otthont a XXIV. Kárpátaljai Magyar Folklorfesztiválnak. Akutúrház előterében népművészeti és népi iparművészeti kiállítást rendeztek. A megjelenteket a szervezők nevében Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke köszöntötte. Köszöntőt mondott Gajdos István parlamenti képviselő, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség elnöke. Máté Gyula polgármester méltatta többek között a Gyöngyösbokrét néptáncegyüttes tevékenységét. Munkájukat több fórumon is elismerték, köztük idén augusztus 20-án a magyar kormány a Külhoni magyarságért-díjjal tüntette ki őket. Dupka György, a Magyar Értelmségiek Kárpátaljai Közösségének (MEKK) elnöke az elmúlt 24 esztendő eseményeit elevenítette fel a kezdeti nehézségektől egészen a derceni találkozóiig, majd Zubánics László átadta a stafétát Máté Gyula polgármesternek, amelyre a derceni Gyöngyösbokrét népi együttes tagjai kötötték fel a fesztivál szalagját.

* Szeptember 22. Az új református templom építésének 20. évfordulóját méltatták a bilkeiek és a szép számban érkezett vendégek, akiket Halász Dezső lelkipásztor köszöntött. Igét hirdetett Zán Fábán Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke. Bartha András vetítéssel egybekötött beszámolót tartott arról, milyen gyülekezeti élet folyik Bilkén napjainkban.

* Szeptember 27. Átadták azt a játszóteret, amely a beregszászi római katolikus templom udvarán épült Beregszász testvérvárosainak önkormányzatai, a képviselők és a helyi vállalkozók adományaiból. A támogatók jelenlétében Majnek Antal megyéspüspök szentelte meg a létesítményt.

* Szeptember 28. Ungváron

az Ilko Galéria és Művészeti Központ volt a helyszíne Csúrik Etelka zongoraművész koncertjének.

* Szeptember 29. Tégláson lezajlott a III. Téglási Magyar Hagományörző Népdal és Népzenei Fesztivál, amelynek keretében népdalkórusok, népi zenekarok, néptáncosok és szolőnékesek adtak műsort.

* Szeptember 29. Az eszényi falunap keretében felszentelték a Rákóczi-szabadságharcban részt vett eszényi kurucok emlékoszlopát.

OKTÓBER

* Október 2. Hivatalosan is megnyílt a felújított Péterfalvai Könyvtár. Író-olvasó találkozóra is sor került, amelynek keretében Dupka György és az Együtt folyóirat szerzői, köztük Szöllősy Tibor, Kovács Eleonóra, Zselicky Zoltán, Lőrincz P. Gabriella és Zselicki József olvastak fel írásaikból.

* Október 5. Császlócon megrendezték a II. Kárpátaljai Nemzetközi Gasztronómiai Találkozót.

* Október 6. A II. világháborúban elhunytakra emlékeztek, és emlékművet avattak a nagyszőlősi járási Csepében.

* Október 10. Oelschlager Öry Lajos német származású magyar építész munkáit bemutató vándorkiállítás nyílt Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola kiállítótermében.

* Október 12. A beregszászi nyugdíjasok klubtermében került sor a Kárpátaljai Magyar Nyugdíjas Szervezetek Szövetségének alakuló gyűlésére, amelyen 11 kárpátaljai település nyugdíjas-klubjainak küldöttjei vettek részt. A szövetség elnökévé Szvirida Jánost választották. A három al-elnök Goncz Tibor (Beregszászi járás), Borusz Béla (Munkácsi járás) és Andrejsák Beáta (Ungvári járás) lett.

* Október 17. A nagyberegi tájházban a környékbeli kisiskolásoknak kézművesnapot tartottak a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet kezdeményezésére. A szervezők ezentúl minden héten színes kézműves programokkal várják az érdeklődőket a tájházban.

* Október 17. Az Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Tan-nyelvű Humán- és Természettudományi Karának diákjai és a Drugeth Gimnázium tanulói Far-akas Bertalannal, az első hivatá-

sos magyar úrhajóssal találkozott, aki beszámolt felejthetetlen élményeiről.

* Október 18. A Nemzetstratégiai Kutatóintézet Kárpát-medencei bemutatkozó körútjának kárpátaljai állomása Beregszász volt. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán *Felöltség és hűség* címmel ünnepi koncertre is sor került az 1956-os forradalom és szabadságharc 57. évfordulója alkalmából, amely a Kokas-banda műsorával és Csernicskó István rektorhelyettes üdvözlő szavaival kezdődött. Ünnepi beszédet mondott Tóth István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának főkonzulja, Kovács Miklós, a KMKSZ elnöke, Szász Jenő, a Nemzetstratégiai Kutatóintézet elnöke. Az est további részében a Forrás Művészeti Intézet által felkért neves előadók, Both Miklós énekes-gitáros, Ferenczi György énekes, világhírű szájharmonikás, Szokolay Dongó Balázs furulya- és szaxofonművész, Apáti Ádám basszusgitáros, Jankó Miklós dobos léptek fel. Kubinyi Júlia csodás énekhangjában is gyönyörködhetett a közönség.

* Október 19. A Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség (KáMCSSZ) fennállásának 20. évfordulója alkalmából fergeteges hangulatú szüreti mulatságot szervezett Beregszászban. Popovics Pál, a KáMCSSZ elnöke és Jakab Annamária, a regös szakág vezetője köszöntötte az egybegyűlteket. A nemrég alakult Csipkés zenekar húzta a talpalávalót. A programban közreműködött Jakab István és Váradi Enikő táncosai, továbbá Varga Katalin, a Credo együttes éneke.

* Október 19–23. A Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház megalakulásának 20. évfordulójára a Nemzeti Színház Vidnyánszky Attila igazgató-vezetésével – aki a beregszászi színház főrendezője is egyben – Kárpátalján turnézott. Ungváron, Munkácsban és Beregszászban Tamási Áron *Vitéz lélek* című darabját láthatta a közönség. A hivatalos ünneplést az október 21-i előadás után tartották. A társulat több tagja oklevelet vehetett át munkájának elismeréseként.

* Október 20–22. A Kárpátaljai Református Egyházkerület

Püspöki Hivatala meghívásának eleget téve Tóth Péter Radnóti- és József Attila-díjas versmondó József Attila verseiből adott elő összeállítást a nagybereg, a nagydobronyi és a péterfalvai református líceumokban, illetve az eszenyi református egyházközség tagjainak körében. A műsor után a versmondás szeretetéről és a nagy költő lírai világáról beszélgetett az érdeklődökkel.

* Október 22. A Dayka Gábor középiskolában az ungvári ellenállói csoport tagjai (Benyák Nándor, Orlovsky Vince és Kulcsár János Tibor) emléktáblájánál tartottak koszorúzással egybekötött megemlékezést a MÉKK szervezésében. A rendezvényen részt vett, beszédet mondott és koszorúzott Kulin Zoltán városi képviselő, Dupka Nándor, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége Ifjúsági Tagozatának vezetője, Balogh Dénes ungvári konzul.

* Október 22. Nagykőrösön Arany-ünnepséget tartottak az Arany János Társaság, a helyi középiskola és az önkormányzat szervezésében. Ünnepi beszédet mondott Vári Fábrián László József Attila-díjas költő, a Magyar Művészeti Akadémia tagja.

* Október 24. A MÉKK, a KMMI, a Sömi Általános Iskola tantestülete, valamint a Sömi Irodalmárok Emlékmúzeuma Sütő Kálmán és Kecskés Béla, a kárpátaljai magyar irodalom kiemelkedő alkotói emlékére szavalóversenyt rendezett a két költő szülőfalujában, Somban. Deme Ibolya főszervezőnek, a községi könyvtár vezetőjének eligazító szavai után az egybegyűlteket megismerkedhetek a két költő életrajzával, munkásságuk jellemző vonásaival. A zsűri munkájában Lőrincz P. Gabriella, Bakos Kiss Károly, Marcsák Gergely, Weinrauch Katalin irodalmárok vettek részt. A beregvidéki falvakból érkezett iskolások három korcsoportban mérték össze tehetségüket. A győztesek értékes könyvjutalmat és oklevelet kaptak.

* Október 25. *Motivációs tényezők a roma nemzetiségű tanulók oktatásában* címmel szervezett konferenciát a Kárpátaljai Pedagógus-továbbképző Intézet beregszászi fiókintézete és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola.

* Október 26. Schönborn-parkot nyitottak a Perecsenyi járásban. A park hamarosan Kárpátalja egyik legkedveltebb turisztikai helyévé válhat. Területén több különleges építmény is megtekinthető, köztük a Turjavölgy nevű mini múzeum, az állatövi naptárt ábrázoló hidak, a druidák naptárát formázó kert, a dalmát fenyővel körülvett Túrto is, amelynek körvonala az Osztrák–Magyar Monarchia 1867-es térképét idézi.

NOVEMBER

* November 5. Vaszil Szvida Sevcsenko-díjas népművész születésének 100. évfordulója tiszteletére a Kárpátaljai Népi Építészeti és Iparművészeti Múzeumban kiállítást rendeztek szobrászok, fafaragók és népi iparművészek alkotásaiból.

* November 5. Ungváron a Kárpátaljai Megyei Filharmóniában jubileumi hangversenyt tartottak a Munkácsi Kórusiskola fennállásának 30. évfordulója alkalmából.

* November 8. Felavatták Csáky Krisztina mellszobrát az ungvári várban. Alkotója Györffy Lajos szobrász. Az avató ünnepségen Németh Zsolt, Magyarország külügyminisztériumának parlamenti államtitkára, Ivan Baloga, a Kárpátaljai Megyei Tanács elnöke, Brenzovics László, a Kárpátaljai Magyar Főiskolaért Alapítvány elnöke, Magyarország hivatalos küldöttségének tagjai, valamint a megye és a város képviselői vettek részt.

* November 14. Emlékutat és rendezvény sorozatot tartottak a „malenykij robot” áldozatainak emlékére. Koszorúztak a Lemberg környéki I. világháborús katonatemetőkben és a II. világháborús magyar hadisíroknál, Sztari Szamborban a 4. Ukrán Front által 1944 novemberében létesített átmeneti elosztó láger temetőjében. Az emléktűt szervezője a Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzetiségi Köre volt. Szakmai kísérők voltak: Szarvas Gábor, a Lembergi Magyar Kulturális Szövetség elnöke, Dupka György, a Szolyvai Emlékparkbizottság felelős titkára.

* November 14. Vasarely-kiállítás nyílt Ungváron az Ilko Galériában.

* November 16. A sztálinizmus áldozataira és a II. világháborúban hősi halált halt magyar ka-

tonákra emlékeztek a Szolyvai Emlékparkban. A Magyar Gyermekek- és Ifjúságvédelmi Szövetség, valamint a Kárpátaljai Panoráma Kulturális Alapítvány emléktáblát állított a „Gyermekáldozatokért”. Délután Pósházán (Posching, Munkácsi járás) az elhurcoltak emlékművénél koszorúztak a Kárpátaljai Németek Wiedergeburt/Újjászületés Szövetség szervezésében.

* November 16. A munkácsi Szent Márton római katolikus székesegyházban szentmisét mutattak be a „malenykij robot” áldozatainak emlékére, majd a KMKSZ és a Kárpátaljai Németek Wiedergeburt/Újjászületés Szövetség szervezésében az elhurcoltak munkácsi emlékművénél koszorúztak.

* November 16–17. Lezajlottak a Héttorony Fesztivál kárpátaljai eseményei.

– „*Ugocsában itthon vagyunk*” címmel a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán születésének 85. évfordulója alkalmából Kiss Ferenc irodalomtörténészre emlékeztek barátai, tisztelői.

– A főiskola folyosójának falán, a magyar tanszék mellett felavatták Kiss Ferenc irodalomtörténész domborművét. Rieger Tibor alkotását Tóth István, Magyarország beregszászi főkonzulja és Orosz Ildikó, a főiskola elnöke leplezte le.

– A főiskola Gross Arnold termében megnyílt a *Makovecz Imre írásai, rajzai* című kiállítás. A megnyitón Csernyus Lőrinc építész tartott előadást.

– *Zsoltáros vigalom* címmel az Etnofon Zenei Társulás adott koncertet a főiskola Esztergom termében.

– Magyar–ruszin tánccházatot tartott Pál István „Szalonna” és Bandája, valamint a Técsői Banda a főiskola Gross Arnold termében.

– Kiss Ferenc irodalomtörténészre emlékeztek születésének 85. évfordulóján Tiszapéterfalván. A Péterfalvi Képtárban (hajdani György-kastély) megtartott ünnepség résztvevői megkoszorúzták Kiss Ferencnek a helyi Kölcsény Ferenc Középiskola épületén lévő emléktábláját.

* November 19. A tiszabökényi római katolikusok Árpád-házi Szent Erzsébet tiszteletére és a mártírok emlékére keresztet állítottak.

* November 22–23. Megtartották a Szovjetunióba hurcolt magyar politikai rabok és kényszermunkások emléknapját Pécsen a helyi német kör szervezésében. A rendezvényen emlékező kiállítás, író-olvasó találkozó, könyvbemutató, filmvetítés várta az érdeklődőket, akik a túlélőkkel is találkozhattak. Sor került Dupka György *A mi golgotánk*, „Hova tűnt a sok virág...” és *Időutazás az Urálba magyar és német rabok (1941–1955) nyomában* című könyveinek bemutatójára.

* November 24. A „málenyikij robot” áldozatai emlékének szentelt író-olvasó találkozót

rendeztek Sajószentpéteren a helyi német kör szervezésében, ahol Dupka György gulag-kutató tartott filmvetítéssel egybekötött előadást.

* November 24. Királyháza Komjáthy Benedek-emléktáblát helyeztek el a Nyalábvárban lévő római katolikus kápolna falán.

* November 24. Budapesten is megemlékeztek a sztálinizmus áldozatairól a Budapesti X. kerületi lengyel, örmény, német, roma, ruszin kisebbségi önkormányzatok közös szervezésében.

Összeállította:

**Dupka György
és Zubánics László**

In memoriam Dr. Kecskés Mihály

Kecskés Mihály 1931. június 31-én született a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Vasmegyeren. 2013. augusztus. 24-én hunyt el életének 82. évében.

A Soproni Talajbiológiai Iskola tagjaként kezdte mikrobiológusi pályafutását, majd az MTA Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézetben dolgozott. Évekig a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Mikrobiológiai Tanszékének vezetője volt,

témavezetésével számos dolgozat készült. Széles körű nemzetközi kapcsolatrendszerrel épített ki és több mint félszáz külföldi egyetemmel tartotta a kapcsolatot.

Dr. Kecskés Mihály közbenjárására a 90-es évek elején a kárpátaljai magyar középiskolákban érettségizettek otthon felvételizhettek a Gödöllői Egyetemre, mivel a vizum megszerzése és a külföldi utazás nehézségekbe ütközött. Számos diák neki köszönheti, hogy diplomát szerzett, hogy okleveles növénytermesztő, biokémikus, kertész-mérnök lett.

Nevéhez fűződik a Magyar Professzorok Világszövetségének megalapítása, amelynek jelenleg 5 kontinens 26 országából több mint 800 tagja van. Kiemelkedő szakmai és társadalmi tevékenységéért számos elismerésben részesült. Négy alkalommal nyerte el az MTA elnöke pályadíját (1972–74), majd a Magyar Mikrobiológiai Társaság Manninger Emlékérmét, 1986-ban. Az Ukrán Eredeti Ötletek Akadémiájának a rendes tagja 1993-tól. Elnyerte továbbá az Oktatási Minisztérium Szent-Györgyi Albert díját, és az Ungvári Állami (ma: Nemzeti) Egyetem Tiszteletbeli doktori (Dr. h. c.) fokozatát, valamint a (ma: SZIE) „Professzor Emeritus” kinevezését is.

A Kárpátaljai Szövetség egykori elnökeként sokat tett a szülőföldön maradt, illetve az anyaországba áttelepedett kárpátaljaiak támogatása terén. Nehéz időkben volt elnök, de mindent megtett a közösség szervezeti életének jogszerű kialakításáért. Szövetségünk tagjai hálás szívvel búcsúznak és gondolnak vissza Dr. Kecskés Mihály gazdag és tartalmas életútjára, akaraterejére, emberi és erkölcsi tartására, példamutatására.

Emlékét megőrizzük.

Lapzárta után történt

Beregszász a Magyar Kálvárián

Van a mai Magyarországnak egy helye, ahol 1936. október 4. óta stációk, országzászló és kápolna emlékeztet a trianoni diktátummal elszakított városokra: ez a Sátoraljaújhely fölő magasodó Szárhegyen lévő Magyar Kálvária. 14 stációján (állomásán) látható számos egykori magyar város címere és emléktáblája Kassától Brassón és Fiumén át Eperjesig. Az emlékhely létrehozásakor a 14. stációra felkerült Ungvár és Munkács. Az előbbin Ung, az utóbbin Bereg vármegye címere látható, alatta emléktáblákkal és a két város nevével. Ungvárét Miklósy István görög katolikus püspök, Munkácsét a sátoraljaújhelyi Görög Katolikus Nőegylet állíttatta.

A második világháború után az emlékhelyet részben lerombolták, csak a rendszerváltás után építették újjá. Újabb város és címer viszont nem került oda. Ezen változtatott november 27-én a Beregszásziért Alapítvány: Beregszász címerét és emléktábláját rangos helyre, az országzászló talapzatára helyezték.

A megható ünnepségen a Himnusz eléneklése után Szamosvölgyi Péter, Sátoraljaújhely polgármestere köszöntötte az egybegyűlteket, akik Beregszászból, Borsiból, Debrecenből és Nyíregyházáról érkeztek. Elmondta: örül a Beregszásziért Alapítvány kezdeményezésének, és reméli, hogy példáját más határon kívülre került városok is követik. Dankó Dénes alpolgármester a Magyar Kálvária létrejöttéről beszélt, majd Dalmay Árpád, a Beregszásziért Alapítvány kuratóriumának elnöke (*a képen*) köszöntötte az avatás résztvevőit, szölt az alapítvány idei munkájáról és megköszönte a helyieknek a címer és emléktábla elhelyezésének lehetőségét. Kifejezte azt a reményét, hogy a Magyar Kálvária ezentúl a beregszásziak zarándokhelyévé is válik. Végezetül Babják Zoltán, Beregszász polgármestere köszöntötte meg a sátoraljaújhelyi képviselőtestületnek és a Beregszásziért Alapítvány kuratóriumának az emlékmű létrehozását. Elmondta: megható látni Beregszász címerét ezen a rangos emlékhelyen. A beregszászi küldöttség tagja volt még Medvigy István megyei képviselő és Kázmér Dávid, a városi tanács külügyi referense. A két egykori megyeszékhely egymásra találása ennyi évtized után a magyarság összetartozásának, egységének újabb bizonyítéka.

Az ünnepség a Szózat eléneklésével és koszorúzással ért véget.

Tudósítónk

„Munkácsy impressziók 2013”

A Kárpátok Művészeti és Kulturális Egyesület (KMKE), valamint a Kárpátaljai Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága (RIT) közös alkotótáborában (I. Munkácsy Mihály Alkotótábor, Rahó, 2013. június 17–22., résztvevői Réti János, Klisza János, Erfán Ferenc, Magyar László, Kopriva Attila, Kalitics Erika és mások) készült munkákból szeptember 17-én kiállítást rendeztek a munkácsi városi galériában.

Az egybegyűlteket Lengyel Zoltán, Munkács város polgármestere köszöntötte. Ünnepi beszédet mondott Tóth István, Magyarország beregszászi főkonzulja, vitéz Pákh Imre, a

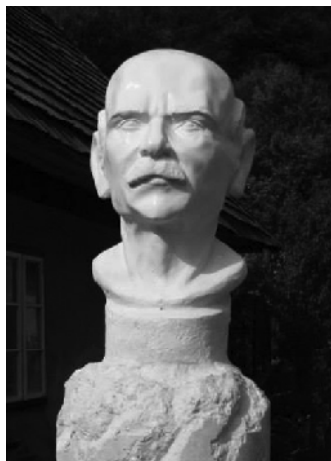
Munkácsy Alapítvány elnöke, műgyűjtő. A kiállítást Kopriva Attila művészettörténész, festő, a RIT tagja nyitotta meg. A „Munkácsy impressziók 2013” projektről Öry László, a KMKE elnöke tartott előadást.

A szervezők az alkotótábor és a kiállítás megrendezésével csatlakoztak a budapesti Munkácsy Alapítvány által meghirdetett 2014-es Munkácsy Emlékévhez. (2014. február 20-án ünnepeljük a világhírű festőművész, Munkácsy Mihály születésének 170. évfordulóját.) A rendezvényen többek között részt vett Magyar László, a RIT elnöke és Dupka György, a MÉKK elnöke.

Kivirágzott a Havasi Gyopár

Az ArtTisza Művészeti Egyesület a Bethlen Gábor Alap támogatásával szeptember 25. és október 2. között második alkalommal rendezte meg a Havasi Gyopár alkotótáborát a festői szépségű Gyertyánligeten. Az alkotótábor résztvevői az 1891. október 2-án a településen született Boksay József festőművész emléke előtt is tisztelegtek: ünnepség keretében a helyi magyar óvoda kertjében felavatták a festő szobrát (alkotója Szilágyi Sándor). A rendezvényen a gyertyánligeti magyar közösség is részt vett.

Az alkotótáborban készült festményekből és fotókból október 13-án a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézettel (KMMI) közösen kiállítást rendeztek a beregszászi Európa–Magyar Házban. Mint Szilágyi Sándor, az egyesület elnöke elmondta, ezúttal tizenhat résztvevője volt a tábornak, ahol a fiatalok a természet szépségét örökítették meg. A megnyitón Zubánics László, a KMMI elnöke köszöntötte a vendégeket és méltatta a tehetséges művészelöltek alkotásait.

Munkácsy Mihály Alkotótábor

Október 13–20. között a MÉKK szervezésében lezajlott a VII. Tiszaháti Munkácsy Mihály Alkotótábor, amelynek hagyományosan a nagyszőlősi járási Tiszabökény adott otthont. A MÉKK által életre hívott egyesület megalakulásakor felvállalta a Péterfalvai Képtár patronálását. Ahagyományokhoz híven az alkotótáborban született munkákból a Péterfalvi Képtárban most is kiállítást szerveztek, amelyet Dupka György, a MÉKK elnöke nyitott meg. A vendégeket többek között Bíró Andor, a képtár alapítója, az egykori Határőr Agrárcég elnöke és Perduk Beáta igazgató köszöntötte. Örömmel adjuk tovább a hírt, hogy 2014 januárjának második felében, a Magyar Kultúra Napja alkalmából a művészetet kedvelő nagyközönség és a műkritikusok Ungváron a Kárpátaljai Népművészeti és Népi Építészeti Múzeumban tekinthetik majd meg a kiállítás anyagát.

Ifj. Hidi Endre egyéni kiállítása

Szeptember 19-én a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Törökugrató termében kiállítás nyílt ifj. Hidi Endre szobrász munkáiból. A tárlatot Matl Péter képzőművész ajánlotta a műpártolók figyelmébe. Nagyra értékelte a fiatalember tehetségét Orosz Ildikó, a főiskola elnöke, Benkő György festőművész, főiskolai tanár, a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának (RIT) tagja, Tóth István, Magyarország beregszászi főkonzulja.

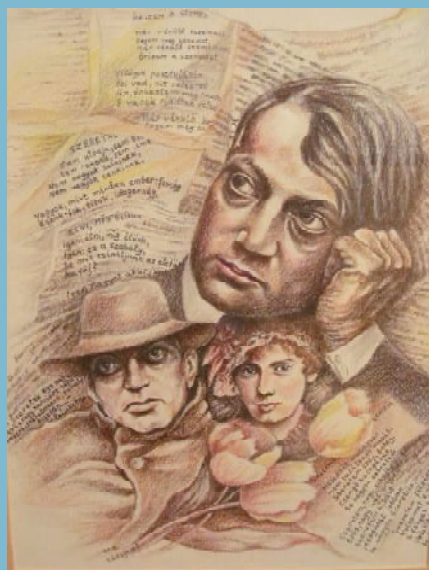
Alkotótábor Rónafüreden

Október folyamán a percsenyi járási Rónafüreden (Lumsori) rendezte meg immár kilencedik alkotótáborát a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága (RIT). A Hollósy Simon Alkotótáborban idén tizenkét kárpátaljai magyar képzőművész vett részt, akikhez művészbáráik is csatlakoztak. Magyar László festőművész, a RIT elnöke, Réti János festőművész, grafikus, formatervező, Klisza János grafikus, építész, Kopriva Attila festőművész, Matl Péter szobrászművész, Erfán Ferenc festőművész, a Boksay József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeum igazgatója és mások alkotásaiból október 30-án az Ungvár Galériában nyílt kiállítás.

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

KATARZISOK, KÖTÖDÉSEK, KULCSSZAVAK

Ady Endre és Bonczai Berta

József Attila – a szülői bérház és a végzet

Petőfi és a Nemzeti dal

Kádas Kati műterméből válogattunk a kék borítóhoz szép meleg színeket. Meleg színeket és olyan alkotásokat, amelyek heves vérmérsékletű embereket elevenítenek meg. A képzőművésznek sokat kell olvasnia, látnia, tudnia ahhoz, hogy rajzlapra merje vetíteni Munkácsy Mihály, József Attila, Ady Endre, Petőfi Sándor, Krúdy Gyula, Perényi Zsigmond lelkét. Mert ha csak az arcvonásaikat akarja megörökíteni, veszített ügye van.

A művész megtalálta a kulcsszót, amellyel megközelítheti, kinyithatja azokat a titkos világokat, amelyekből elővarázsolhatja hősei igazi énjét. Szerintem ez a kulcsszó a SZABADSÁG!

Gondoljuk csak végig. Munkácsy főúri szalonok kedvelt vendége, de vajon jól érzi magát a nagyszonyok miliójében? Mi ismerjük őt Lieb Mihály korából, amikor tükörbe nézve az ásitó inas köszön vissza rá, meg az asztalosműhely... Szabad-e Krúdy, aki Szindbád bőrébe bújlik önmaga elől? Vagy Petőfi, aki a *Farkasok dalában* mindannyiunk helyett megfogalmazza, hogy „*részünk minden nyomor, de szabadok vagyunk*”, vagy Ady Endre, aki hetykén odaveti, hogy „*én nem leszek a szürkék hegedőse*”, vagy József Attila, aki úgy látja a világot, hogy „*kemény a menny és vándor a vidék...*”. Perényi Zsigmondról pedig tudjuk, hogy a szabadságharc mártíra, földink, büszkém emlégetjük, ünnepeljük minden évfordulón, elmondjuk, mennyi kötődése volt Bereghöz és Ugo-csához, de vajon közülünk hányan követnék a példáját, *ha itt lenne az idő, és hína a haza?*

Az is eszembe jut, lehet, hogy a festőnő példaképeket keresett és talált? Lehet, hogy a kulcsszó nem is a SZABADSÁG, hanem inkább az OTTHON?

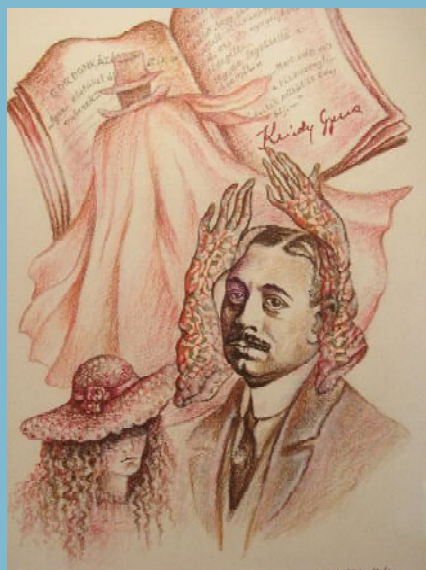
Báró Perényi Zsigmond otthona a festményen látható Perényi-kastély volt. Főúri pompát hagyott el egy megfoghatatlan eszméért. József Attilát a szülői bérház előtt látjuk. És eszünkbe jut, hogy édesanyja „*kis lábas-kában hazahozta kegyelmeséktől vacsoráját*”, és a kisfiú felpanaszolja, hogy „*ők egész fazékkal esznek*”... Ady, feleségével, Csinszkával párban, talán otthonkeresőben: „*Már vénülő kezemmel / Fogom meg a kezedet*”... Szindbád távozása a hontalanság szimbóluma is, Munkácsy Mihály pedig idegen házakban próbál otthont teremteni. És végül Petőfi, akiről nem tudjuk, hol született, mert két város is a magáénak perli, nem tudjuk, hol halt meg, de azt legalább tudjuk, hogy szobrai egyre szaporodnak...

Lehet, hogy mégsem jó helyen keresem a kulcsszót? Lehet, hogy a képzőművész arra kíváncsi, vajon milyen gondolatokat vált ki a szemlélődőből, ha egymás mellett látja a hat alkotást?

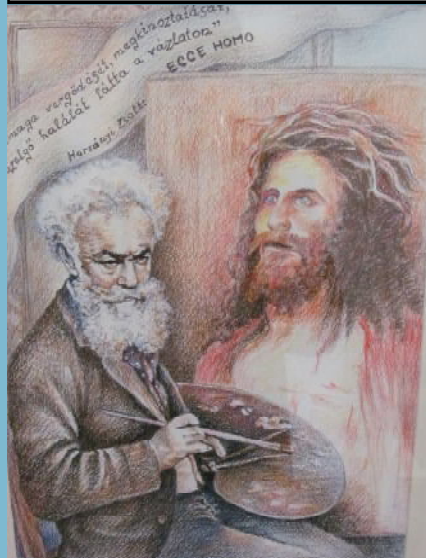
Hosszan lehetne sorolni, mit üzen a költő, az író, a forradalmár, a festőművész, életművükben mi a közös. Jómagam minél tovább nézem a grafikákat, annál inkább kedvet kapok ahhoz, hogy újra a kezembe vegyem a versesköteteket, beleolvassak Krúdy novelláiba, előkeressem a Munkácsyról írt regényeket, és persze, hogy jobban megismerjem Perényi Zsigmond életét.

Felmerül a kérdés: ennyire manipulálhatnak a társművészetek?

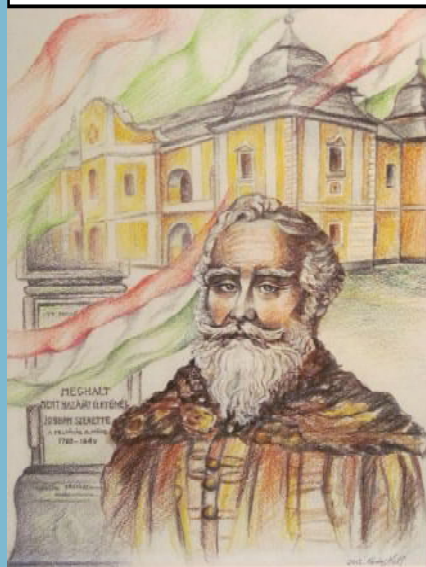
F. M.

Krúdy – Szindbád távozik

Munkácsy Mihály az *Ecce homo* festése közben

Báró Perényi Zsigmond és a Perényi-kastély Nagyszőlősen